

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS  
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS  
VADYBOS KATEDRA**

**EGLĖ VALANTINAITĖ**

**MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR  
MIESTO MOKYKLOSE**

**Magistro darbas**

Šiauliai, 2011

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS  
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS  
VADYBOS KATEDRA**

**EGLĖ VALANTINAITĖ**

**MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR  
MIESTO MOKYKLOSE**

**Magistro darbas  
Socialiniai mokslai, švietimo vadyba (ISŠV-9 II)**

**Teigiu, kad magistro studijų baigiamasis darbas, kurį teikiu vadybos studijų programos magistro kvalifikaciniam laipsniui įgyti yra originalus autorinis darbas:**

**Magistro darbo autorius .....**  
(vardas, pavardė, parašas)

**Vadovas .....**  
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

**Recenzentas .....**  
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

## SANTRAUKA

**Eglė Valantinaitė**

**Mokinio krepšelio lėšų panaudojimas kaimo ir miesto mokyklose**

### **Magistro darbas**

Magistro darbe analizuojama švietimo sistemos kaita, atsižvelgiant į švietimo reformos tikslus ir lūkesčius. Atlikta mokyklų finansavimo, taikant mokinio krepšelio principą, analizė.

Empirinėje darbo dalyje analizuojamas mokinio krepšelio lėšų panaudojimas. Taikoma lyginamoji analizė. Lyginamos Šiaulių regiono bendrojo lavinimo mokyklos, nustatant, ar mokinio krepšelio lėšos kaime ir mieste yra panaudojamos adekvačiai. Mokinio krepšelio lėšas reikėtų perskirstyti taip, kad daugiau pinigų atitektų mokytojų kvalifikacijos kėlimui bei neformaliai ugdymui vykdyti. Tyrimo metu nustatyta, kad savivaldybės turėtų skirti dar didesnę dėmesį kaimo mokykloms, paskirstant didesnius „mokinio krepšelius“, kad mokiniai įgautų kokybišką ugdymą tiek mokydami kaime, tiek mieste.

## SUMMARY

**Egle Valantinaite**

**Master paper**

**The use of Education Voucher's means in country-side and city schools**

It is analyzed the fluctuation of Board system, considering the points and expectations of the enlightenments' reform, in this master final paper.

It is analyzed the use of Education Voucher's means, in empirical part. It is applied the comparative analysis. Compared general education schools in Siauliai region, determining Education Voucher's means are adequate in country-side and city schools. Education Voucher's means should redistribute that the bigger part of the money accrue for the increasing teachers' qualification. It is set that government should pay more attention for country-side schools and separate the bigger "Education Vouchers", that students could get the qualitative education and in city schools and in country-side schools.

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė  
**PAGRINDINIŲ SĄVOKŲ ANALIZĖ**

**Šios sąvokos magistro darbe pateikiamos remiantis šaltiniais: LR įstatymais bei Lietuvių kalbos žodynu.**

**A**

**Adekvatus** - tolygus, tapatus, visiškai atitinkantis.

**Akreditacija** – pripažinimas, kad įvertintas objektas atitinka nustatytus kriterijus.

**B**

**Bendrasis lavinimas** – ugdymas pagal pagrindinio, vidurinio, atitinkamas specialiojo ugdymo programas.

**D**

**Disponuoti** - turėti savo žinioje, valdyti, tvarkyti savo nuožiūra.

**I**

**Ižvalga** – išvelgimas, numatymas.

**F**

**Formalusis švietimas** – švietimas, vykstantis pagal teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintas ir įregistruotas ugdymo programas, kurias baigus įgyjamas pradinis, pagrindinis, vidurinis, aukštesnysis arba aukštasis išsilavinimas ir kvalifikacija.

**K**

**Kompetencija** - klausimų ar reiškinių sritis, su kuria esama gerai susipažinę.

**Koncepcija** - pažiūrių į kuriuos nors reiškinius sistema; daikto, reiškinio, proceso samprata.

**Kvalifikacija** - žmogaus tinkamumo, pasirengimo tam tikram darbui laipsnis.

**L**

**Lėšos** – piniginiai ištekliai, pinigai, kreditai.

**M**

**Mokinio krepšelis** – tai mokymo lėšos, skirtos vienam sutartiniam mokiniui.

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

**Monitoringas** - sistemingas (nuolatinis ar periodinis; sistemingai parinktose vietose) tam tikro svarbaus reiškinių (švietimo sistemos kokybės ir kt.) stebėjimas, renkant informaciją, reikalingą sistemos valdymui, reiškinių paieška ir aptikimas.

**N**

**Neformalusis švietimas** – kryptinga veikla, padedanti vaikui įgyti kompetencijas, tapti sąmoninga asmenybe, sugebančia atsakingai ir kūrybingai spręsti savo problemas, aktyviai veikti visuomenėje bei prisitaikyti prie kintančios aplinkos.

**P**

**Pažintinė veikla** - viena iš neformaliojo vaikų švietimo formų, skirta skatinti vaikų ir mokinių tautinį, pilietinį ir kultūrinį ugdymą.

**Pedagogas** - mokyklų ir priešmokyklinių įstaigų auklėtojas, mokytojas, dėstytojas.

**Š**

**Švietimo įstaiga** – mokykla, kurios pagrindinė veikla – švietimo darbas ir švietimo pagalba.

**U**

**Ugdymas** – mokymas, lavinimas, įgūdžių, gebėjimų ir vertybinių nuostatų formavimas.

**V**

**Valstybinė mokykla** – Seimo, Vyriausybės, Švietimo ir mokslo ministerijos, kitos ministerijos, Vyriausybės įstaigos, įstaigos prie ministerijos arba apskrities viršininko įsteigta mokykla bei mokykla, įsteigta valstybės institucijos kartu su Lietuvos Respublikos juridiniais ar fiziniais asmenimis.

**TURINYS**

SANTRAUKA .....	2
ĮVADAS .....	7
1. ŠVIETIMO SISTEMOS KAITA IR REFORMA – MOKINIO KREPŠELIO ĮVEDIMAS .....	11
1.1. Švietimo kaitos kryptis ir švietimo politikos valdymas .....	11
1.2. Švietimo reformos tikslai ir lūkesčiai.....	16
1.3. Mokyklų finansavimas taikant mokinio krepšelio principą .....	24
1.4. Mokinio krepšelio įvedimo raida ir panaudojimas.....	27
2. MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMO KAIMO IR MIESTO MOKYKLOSE TYRIMO METODOLOGIJA .....	33
2.1. Tyrimo procedūros ir instrumentas .....	33
2.2. Anketinės apklausos metodologija.....	34
2.3. Interviu metodologija .....	38
2.4. Respondentų demografiniai duomenys .....	39
3. MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMO KAIMO IR MIESTO MOKYKLOSE TYRIMO REZULTATAI .....	43
3.1. Švietimo reformos vertinimas ugdymo įstaigose dirbančiųjų požiūriu.....	43
3.2. Finansavimo pokyčiai mokyklose, po mokinio krepšelio įvedimo pedagogų ir administracijos atstovų požiūriu.....	48
3.3. Mokyklų finansavimo reformos tikslų įgyvendinimo svarba.....	52
3.4. Mokinio krepšelio lėšų tinkamas panaudojimas kaimo ir miesto mokyklose.....	58
3.5. Mokinio krepšelio lėšų panaudojimo tikslingumas ir adekvatumas kaimo ir miesto mokyklose .....	65
IŠVADOS.....	71
REKOMENDACIJOS .....	73
LITERATŪRA .....	75
PRIEDAI .....	79

**ĮVADAS**

**Temos aktualumas.** Lietuva įžengė į itin sparčios kaitos, kupiną naujų iššūkių amžių. Jis kelia naujus reikalavimus asmeniui ir visuomenei, o kartu – ir juos ugdančiai švietimo sistemai. Globalizacija, informacijos sprogimas, socialiniai pokyčiai, visuomenės išsiskaidymas – tai iššūkiai, kurie esmingai sureikšmina socialinį ir kultūrinį švietimo vaidmenį. Į juos visuomenė gali atsakyti, tik remdamasi šiuolaikine, nuolat atsinaujinančia, švietimo sistema. Taigi švietimo kaita – dabarties būtinybė. Švietimas privalo nuolat keistis, kad deramai atliktų savo paskirtį – tarnautų sparčiai kintančios visuomenės poreikiams. Kita vertus, švietimas turi nuolat stiprinti savo galias, kad sparčios kaitos sąlygomis padėtų visuomenei išlikti savimi, padėtų išsaugoti jos tapatybę (Švietimo gairės, 2002). Taigi, švietimo kaita – viena iš esminių postmodernios visuomenės bruožų (Fullan, 1993). Kaita – neišvengiama. Ji gali būti kupina neaiškumo, o kartais ir netikėtumų. Kaita gali pagerinti padėtį, pabloginti arba palikti tokiam pat lygmenyje. Green, Ericson ir Seidman (1980) teigia, kad kiekvienoje visuomenėje švietimo sistema gyvena „savo gyvenimą“, t.y. funkcionuoja pakankamai automatiškai. Žmonės sunkiai keičiasi, bet galima sudaryti sąlygas, įgalinčias asmenis tai daryti. Natūralu, kad kaitai būdinga žmonių baimė, sunkumai ir nežinomybė.

Vienas svarbiausių švietimo plėtotės uždavinių – įdiegti atsakingo valdymo sistemą, pagrįstą monitoringu, strateginiu planavimu, aiškiai apibrėžti atskaitomybę, visuomenės informavimu bei jos dalyvavimu. Beje, šis uždavinys gali būti sėkmingai įgyvendintas tik modernizuojant visą Lietuvos valstybės tarnybą, esmingai stiprinant bendruosius valstybės administracinius gebėjimus. Todėl reikalinga itin glaudi sąveika tarp Švietimo ir mokslo ministerijos vykdomos švietimo pertvarkos bei Vidaus reikalų ministerijos įgyvendinamos viešojo administravimo reformos.

Anot Zabulionio (2003), viena pagrindinė priežastis, skatinusi keisti švietimo finansavimo tvarką – tai nepasitenkinimas esama švietimo kokybe ir įsitikinimas, kad, pakeitus finansavimo tvarką, švietimo institucijos dirbs racionaliau, t.y. gebės efektyviau naudoti finansus, bus kokybiškesnės ir t.t., taip nuo 2002 m. Lietuvos švietimo sistemoje pradėjo funkcionuoti Mokinio krepšelis. Manoma, kad esant tokiam pačiam kaip dabar finansavimo lygiui, po reformos švietimo paslaugos bus kokybiškesnės. Be to, mokinio krepšelio funkcionavimas turi garantuoti mokyklų finansavimo skaidrumą. Iki reformos pradžios mokyklas finansuodavo savivaldybės, nuo kurių pajėgumo, geros valios ir norų priklausydavo mokyklų finansavimas. Įvedus Mokinio krepšelį, atsirado finansavimo standartas, kuris pagal atitinkamą metodiką sudaro tikslinę valstybės dotaciją švietimui.

Kaip teigia Vainienė (2010) bendrojo lavinimo finansavimas „krepšeliu“, kuris pradėtas taikyti Lietuvoje nuo 2002 metų, pakeitė iki tol buvusį institucinį finansavimą, kuris labiau priklausė nuo direktoriaus apsikrūmo nei nuo vartotojo pasirinkimo. Mokinio krepšelis turėjo

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYKLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

suteikti teisę rinktis mokyklą, o ne kaip kokiam nekilnojamam turtui būti paskirtam mokytis pagal gyvenamą vietą, taigi mokinio krepšelis nėra tas pintas, lauktuvių sklidas ir galbūt dar dideliu ryškiu kaspinu perrištas krepšiuokas, kurį Raudonkepuraitė nešė savo mylimai močiutei. Mokinio krepšelis yra pinigai, kuriuos Raudonkepuraitė, jei būtų mokinė, kiekvienais metais gautų iš valstybės ir neštų tai mokyklai, kurioje norėtų mokytis (Mackonis, 2009).

**Problema.** Daugelio mokslininkų tyrimų ataskaitose yra pateikiamos švietimo reformos problemos, padariniai, tačiau pasigendame tyrimų apie mokinio krepšelio lėšų panaudojimo tinkamumą, o ar tolygiai yra skirstomos ir panaudojamos mokinio krepšelio lėšos tiek kaime, tiek mieste yra mažai nagrinėjama švietimo vadyboje.

**Tyrimo objektas.** Švietimo reformos įgyvendinimas mokyklose.

**Tyrimo dalykas.** Mokinio krepšelio lėšų panaudojimas kaimo ir miesto mokyklose.

**Tyrimo tikslas.** Nustatyti mokinio krepšelio lėšų panaudojimo tinkamumą Šiaulių regiono bendrojo lavinimo mokyklose.

**Tyrimo uždaviniai:**

1. Švietimo politikos valdymo įžvalgos reformos sąlygomis apibendrinant mokslinę literatūrą ir kitus informacinius šaltinius
2. Įvertinti mokinio krepšelio koncepciją mokslinėje literatūroje.
3. Nustatyti mokinio krepšelio lėšų panaudojimo tinkamumą, atsižvelgiant į mokinio krepšelio finansavimo naujoves.
4. Įvertinti bendrojo lavinimo mokyklų pedagogų ir administracijos atstovų nuomonę apie mokinio krepšelio lėšų panaudojimo adekvatumą kaimo ir miesto mokyklose.
5. Nustatyti kokybiškesnio mokinių ugdymo galimybes ir pateikti pasiūlymus dėl geresnio mokinio krepšelio lėšų panaudojimo tikslingumo.

**Hipotezė.** Mokinio krepšelio lėšų panaudojimas neduoda adekvačių ugdymo rezultatų kaimo ir miesto mokyklose.

**Metodologija.** Šiame magistro tyrime siekta įvertinti švietimo sistemoje reformos sąlygomis vykstančius pokyčius, atspindint aktualią temą – švietimo finansavimo pokyčius. Palyginti kaimo vietovėse įsikūrusių mokyklų ir miesto mokyklų finansinę būklę, finansavimo sistemos kaitą, kuri kaip integrali visos švietimo reformos dalis, glaudžiai susijusi su švietimo monitoringo sistemos kūrimu, dėmesiu švietimo kokybei ir lygiomis galimybėmis.

**Tiriamoji medžiaga.** Dokumentų analizė (švietimo įstatymas, LR Vyriausybės nutarimai, mokymo lėšų naudojimo metodinės rekomendacijos), kurių dėka įsigiliname į švietimo veiklą bei reformas, mokslinės švietimo vadybos literatūra, įvairių autorių mokslinė literatūra, interneto puslapių duomenys gelbėjo atskleidžiant mokinio krepšelio raidą ir panaudojimo tikslingumą.



### **Tyrimo metodai:**

- **Mokslinės literatūros sisteminimas bei lyginamoji analizė.** Atlikta dokumentų analizė nagrinėjant švietimo įstatymus, LR Vyriausybės nutarimus, ugdymo lėšų panaudojimo metodines rekomendacijas. Šios analizės dėka buvo išsigilinta į švietimo veiklą bei vykstančias reformas švietimo politikos valdyme. Įvairių autorių mokslinė švietimo vadybos literatūra ir internetinių šaltinių duomenys padėjo išsigilinti į mokyklų finansavimo naujoves - mokinio krepšelio įvedimą, jo raidą ir panaudojimą.

- **Empirinė analizė (anketavimas ir interviu).**

1. *Tiriamieji.* Tyrimas atliktas Šiaulių regiono bendrojo lavinimo mokyklose. Respondentai pasirinkti iš keturių demografinių zonų: didelio miesto (Šiauliai), rajono centro (Pakruojis), miestelių (Linkuva, Žeimelis, Pašvitinys), kaimo vietovių (Grikpėdžiai, Bardiškiai, Triškoniai). Mokyklose išdalintos anketos ir apklausti dalykų mokytojai, administracijos atstovai bei kiti (soc. pedagogai, logopedai). Tyrimo kokybiškumą ir informatyvumą lėmė interviu būdu apklausti mokyklų vadovai, pavaduotojai ir buhalteriai, kurie mokinio krepšelio sistemą supranta daugiausiai. Iš viso buvo išdalinta 260 anketų, o sugrįžo 210. Anketos išplatintos ir atliekamas interviu tolygiai: tiek kaimo vietovėse, tiek mieste (50 (proc.) : 50 (proc.)).

2. *Instrumentarijus.* Atliekant apklausą žodžiu buvo naudojamosi diktafonu, kiti atsakymai pasižymėti užrašuose.

3. *Metodai.* Tyrimo metu gauti duomenys buvo koduojami statistiniame SPSS (Statistic Package for Social Sciences) pakete (17 versija). Atlikta lyginamoji analizė. Lentelės bei diagramos baigtos tvarkyti Microsoft Excel programa.

**Naujumas.** Mokinio krepšelio įvedimas iš esmės pakeitė švietimo finansavimo sistemą. Ši sistema nėra baigtinė, tinkamai nusistovėjusi. Ji vyksta nuolat, taip siekiama tobulinti ir gerinti ugdymo kokybę, užtikrinti mokiniams tinkamas mokymosi sąlygas, jaukesnę aplinką. Mokinio krepšelis kaimo ir miesto mokyklose yra skirtingas (mokinio krepšelio lėšų dydis priklauso nuo mokykloje besimokančių mokinių skaičiaus). Mūsų šalies patyrimas šioje srityje yra nedidelis. Mokinio krepšelio lėšų panaudojimo adekvatumas kaime ir mieste yra menkai ištirtas.

**Teorinis rezultatų reikšmingumas.** Tyrimo teorinį reikšmingumą apibūdina šie pasiekti rezultatai:

- Tyrime pagrįsta, kad Lietuvos švietimo reformos kontekste Mokinio krepšelio įvedimas privertė mokyklų finansavimą keistis, kas sukėlė pedagogų nepasitenkinimą dėl sumažėjusio darbo užmokesčio ir neadekvataus lėšų skirstymo kaime ir mieste bei kai kurių įstaigų vadovų džiaugsmą dėl didėjančio mokyklų savarankiškumo ir kokybiškesnio ugdymo užtikrinimo (pagrįsta tyrimu);

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

➤ Apibendrinta informacija apie mokinio krepšelio lėšų panaudojimo metodikos planuojamus pakeitimus 2011 metais.

➤ Atskleista ir apibendrinta mokinio krepšelio raida ir pokyčiai, įvertinti mokinio krepšelio panaudojimo privalumai ir trūkumai.

**Praktinis rezultatų reikšmingumas.** Praktinį rezultatų reikšmingumą lemia ir nusako:

➤ Mokinio krepšelio lėšų panaudojimo tinkamumas ir adekvatus mokinio krepšelio skirstymas kaime ir mieste pagerins mokinių ugdymo kokybę.

➤ Mokinio krepšelio lėšų panaudojimo tyrimas kaimo ir miesto mokyklose pagrįstas moksliniu tyrimu, apimančiu švietimo finansavimo sistemą vienijančiu lygmeniu, atskleidė, kad nesudaromos lygios galimybės kaimo ir miesto mokyklų mokiniams, siekiantiems įgyti kokybiškesnį išsilavinimą.

➤ Gauti tyrimo rezultatai skatina tęsti švietimo vadybos tyrimus, įvertinti švietimo finansavimo sistemos kaitą, jos privalumus ir trūkumus bei suteikia galimybę tobulinti mokyklų finansavimą.

## 1. ŠVIETIMO SISTEMOS KAITA IR REFORMA – MOKINIO KREPŠELIO ĮVEDIMAS

### 1.1. Švietimo kaitos kryptis ir švietimo politikos valdymas

Švietimo kaitos aiškinimas. Kaita traktuojama iš voliuntaristinių arba iš deterministinių pozicijų (Ellstrom, 1984). Anot Želvio (2001), pirmuoju atveju kaita vertinama, kaip sąmoningų ir kryptingų pastangų darinys, antruoju – kaip natūralus, socialinių dėsnių ir mechanizmų nulemtas procesas. Fullan (1993) suformulavo aštuonis kaitos principus, kurie svarbūs, siekiant suprasti švietimo kaitos dėsningumus:

- kuo sudėtingesnė kaita, tuo mažiau ją galima reguliuoti;
- kaitos eiga netolydi: ji kupina neaiškumo, o kartais ir netikėtumų;
- problemos mums padeda;
- vizija ir strateginis planavimas neturi būti pernelyg ankstyvi;
- individualizmas ir kolektyvizmas – vienodai svarbūs;
- nei pernelyg didelė centralizacija, nei decentralizacija nėra veiksminga;
- ryšiai su išore turi lemiamą reikšmę;
- kaitos procese turi dalyvauti visi.

Pasinaudojus Želvio (2001) straipsniu, galima pateikti kai kuriuos šių principų aiškinimus:

1. Švietimo kaita – viena iš esminių postmodernios visuomenės bruožų (Fullan, 1993). Kaita – neišvengiama. Ji gali būti kupina neaiškumo, o kartais ir netikėtumų. Kaita gali pagerinti padėtį, pabloginti arba palikti tokiam pat lygmenyje. Green, Ericson ir Seidman (1980) teigia, kad kiekvienoje visuomenėje švietimo sistema gyvena „savo gyvenimą“, t.y. funkcionuoja pakankamai automatiškai. Žmonės sunkiai keičiasi, bet galima sudaryti sąlygas, įgalinančias asmenis tai daryti. Natūralu, kad kaitai būdinga žmogaus baimė, sunkumai ir nežinomybė.

2. Pasak Želvio (1998), kaitos metu problemos yra neišvengiamos, bet jų dėka randami kūrybiniai sprendimai. Jei kyla problemų, realiai nedaug kas pakinta. Kaita negali būti labai lengva psichologiniu požiūriu.

3. Želvys (2001) teigia, kad todėl organizacijos vizija ir strateginis planavimas neturi būti pernelyg ankstyvi. Organizacijos vizija negali būti ilgalaikė. Ji turi būti kolektyvinė.

4. Saroson (1998) teigia, kad švietimo kaitos inicijavimas pagal iš anksto sudarytą veiklos planą, gali atnešti ir nesėkmę, todėl individualizmas ir kolektyvizmas yra vienodai svarbūs. Pedagogas neretai vaikų grupėje jaučiasi vienišas, ištisą darbo dieną atskirtas nuo kitų suaugusiųjų. Janis (1972) teigia, kad toks izoliavimas apriboja ieškojimų ir inovacijų procesą bei keitimąsi naujomis idėjomis. O pernelyg didelis kolektyvizmas skatina konformizmą ir grupinį mąstymą, kai nekritiškai paklūstama grupės nuomonei.

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

5. Daugelio autorių nuomone, kaitos procese negali būti nei pernelyg didelės centralizacijos, nei decentralizacijos. Didelė centralizacija – tai perdėta kontrolė, o decentralizacija – chaosas. Švietimo reformų istorija parodė, kad pokyčiai „nuleisti iš viršaus“ nėra veiksmingi. Pokyčiai „iš apačios“ taip pat žlunga, jeigu nėra palaikymo „iš viršaus“. Todėl kaitos procesai turi vienu metu vykti ir „viršuje“, ir „apačioje“.

6. Husen (1990) mano, kad, pavyzdžiui, švietimo organizacijos daugiausiai jėgų atiduoda savo vidinei plėtrai.

7. Želvys (2001) nurodo, kad daugelis organizacijų „nepakankamai skiria dėmesio išorinei aplinkai. Visoje visuomenėje vykstantys procesai yra glaudžiai susiję“. Pavyzdžiui, jeigu ikimokyklinio ugdymo įstaigos atsisakytų ryšių su nevalstybinėmis organizacijomis (labdaros centrais, individualiais rėmėjais, verslininkais ir t.t.), tai netektų papildomos materialinės paramos savo institucijoms išlaikyti. Be universitetų, mokyklų, kursų, bazių, kvalifikacijos kėlimo institucijų, švietimo skyrių ir daugelio kitų švietimo institucijų, ikimokyklinių įstaigų vadovai ir pedagogai negalėtų sėkmingai tobulėti, mokytis per visą gyvenimą ir būti įvertinti bei atestuoti.

8. Kaitos procese turi dalyvauti visi, nes esminiai pokyčiai pasiekiami tik tada, kai, pavyzdžiui, vadovai, pedagogai ir vaikų, lankančių ugdymo institucijas, tėvai (kaip visuomenės dalis) imasi aktyviai bendradarbiauti ir dalyvauti įstaigos valdyme. Becher (1980) ir Kogan (1980) teigia, kad kaitos procese svarbiausią vaidmenį gali suvaidinti ne tik sistemos ar institucijos, jų ryšių lygmuo, bet ir pagrindiniai institucijos padaliniai. Čia inovacijos gali būti veiksmingiausios ir įvairiapusiškiausios. Beer, Eisenstat ir Spector (1990) mini, kad formali organizacijos struktūra turi būti keičiama, nes čia asmenys sąveikauja tarpusavyje, išmoksta naujo elgesio, bendradarbiavimo taisyklių ir būdų, o tik vėliau tenka peržiūrėti kažkokias objekto keitimo struktūras.

Yra ir kitokios krypties kaitos aiškinimų. Pavyzdžiui, Birzea (1996, 1998) mano, kad postmodernioje visuomenėje turėtų būti labiau skatinama tikroji demokratija, pasireiškianti aukštu decentralizavimo lygiu, liberalizacija, struktūrų įvairove, darbuotojų didesne laisve, steigiant ir privačias (ne tik privačias) vaikų ugdymo institucijas, skatinant ugdytinį pilietiškumo ir tautiškumo jausmus. Ypač daug dėmesio kreipiamą į asmens laisvę, apsisprendimų teisę, jų kritiškumo ugdymą bei humanistinių vertybių skatinimą.

Švietimo pokyčių struktūrą ir kaitos kryptį galima nusakyti trumpai ir vaizdžiai – nuo komandinės prie poreikio grindžiamos sistemos. Pirmoji – tai senoji švietimo sistema, gerai priderinta prie buvusios politinės ir ekonominės sistemos. Poreikiu grindžiama sistema yra greičiau vizija, net jei kelios regiono šalys prie jos priartėjo (Rado, 2001).

Pagal P. Rado yra išskirtinos tokios komandinės ir poreikiu grindžiamos sistemos ypatybės:

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

1 lentelė

<b>Komandinė sistema</b>	<b>Poreikių grindžiama sistema</b>
Pedagogikos ašis – mokymas, mokytojai – švietimo politikos centras.	Pedagogikos ašis – mokymasis, svarbiausi švietimo politikoje – mokiniai.
Dėmesys ištekliams, kontroliuojami procesai ir iš tiesų nelabai rūpimais rezultatais	Dėmesys išmokino rezultatams, gerinama procesų kokybė, pakoreguojami ištekliai.
Įstaigas ir struktūras lemianti politika laikoma prioritetu.	Prioritetas – funkcionavimą lemianti politika (tobulėjimas ir plėtra)
Svarbiausia – kiek finansinių išteklių skiriama švietimo reikmėms.	Svarbiausia – švietimui skiriamų išteklių panaudojimo veiksmingumas.
Politiką lemia politiniai ir/arba ideologiniai siekiai.	Politikos varomoji jėga – analizė ir derybos.
Sistema centralizuota ir kontroliuojama	Decentralizuota ir liberalizuota sistema.
Informacijos srautas blokuojamas ir apkarpomamas, vidurinio ir pradinio lygio švietimo darbuotojai menkai įsisavina informaciją (klusni sistema).	Informacijos srautas laisvas ir palaikomas, visų lygių švietimo darbuotojai puikiai geba įsisavinti informaciją (mokymosi sistemos).
Švietimo politiką formuojant dalyvauja mažai sluoksnių, suinteresuoti dalyviai neorganizuoti.	Politiką formuojant dalyvauja įvairūs ratai, suinteresuoti dalyviai organizuoti, derybos formalizuotos.

**Poreikių grindžiamos sistemos ypatybės (Rado, 2001)**

Naujos, poreikiais grindžiamos švietimo sistemos Vidurio Europos ir Baltijos šalyse sukūrimas nėra ilgo, natūralaus bandymo ir kaitos proceso rezultatas. Būtent dėl to lygiai greta gyvuoja keli sisteminiai ir pedagoginiai požiūriai į reformą, nesutariama, kokioms kartinėms vertybėms turėtų tarnauti įvairūs pedagoginiai tikslai, o reformos strategijos įgyvendinimas priklauso nuo parlamento rinkimų rezultatų (Rado, 2001).

Vienas svarbiausių švietimo plėtotos uždavinių – įdiegti atsakingo valdymo sistemą, pagrįstą monitoringu, strateginiu planavimu, aiškiai apibrėžti atskaitomybę, visuomenės informavimu bei dalyvavimu. Beje, šis uždavinys gali būti sėkmingai įgyvendintas tik modernizuojant visą Lietuvos valstybės tarnybą, esmingai stiprinant bendruosius valstybės administracinius gebėjimus. Todėl reikalinga itin glaudi sąveika tarp Švietimo ir mokslo ministerijos vykdomos švietimo pertvarkos bei Vidaus reikalų ministerijos įgyvendinamos viešojo administravimo reformos.

Viena vertus, modernaus valdymo reikalauja sparti tolesnė švietimo kaita: jai būtini savalaikiai, nuoseklūs, suderinti ir motyvuoti politiniai bei administraciniai sprendimai, apibrėžti ir skaidrūs jų priėmimo ir įgyvendinimo mechanizmai.

Antra vertus, modernus švietimo valdymas reikalingas kaip svarbus ugdymo veiksnys: jis turi tiesiogiai prisidėti prie pilietinės visuomenės ir demokratinės krašto kultūros plėtotos.

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

Valdymas turi būti susietas su ilgalaikiais švietimo ir jo plėtotės tikslais. Todėl tolimesniame reformos etape reikia pereiti nuo valdymo, grindžiamo esamos padėties kontrole, prie valdymo, orientuoto į švietimo plėtotę ir kokybės tobulinimą. Politiniai ir administraciniai sprendimai turi remtis ne intuicija, bet patikima ir išsamia informacija bei analize, ne grupiniais ar vienpartiniais, bet regioniniais ir nacionaliniais interesais. Turi būti sukurti efektyvūs švietimo politikos formavimo, politinių ir administracinių sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo mechanizmai, paremti ne griežta hierarchija, bet centralizavimo ir decentralizavimo pusiausvyra bei nuosekliau taikomu subsidiarumo principu. Turi būti sukurta tokia švietimo valdymo sistema, kuri išsaugotų veiklos tikslo ir turinio bendrumą, paisytų bendrųjų vertybių, idealų ir siekių, o ne biurokratinių reikalavimų (Švietimo gairės, 2003).

„Brandus“ politikos konstravimas visai nereiškia, kad politika turėtų būti kuriama pakopomis. Kaip sako Hill, „sprendimas retai priimamas taip logiškai, visa apimančiu ir tikslingu būdu. Viena to priežasčių yra ta, kad sprendimo priėmimo procese beveik neįmanoma aprėpti visų alternatyvų“ (Hill, 1997). Kartais gali būti sunku atskirti politikos planavimą ir įgyvendinimą. Kad ir kaip būtų, politikos procese, netgi vykstančiame pagal poreikių didėjimo logiką, yra tam tikros sudedamosios dalys, reikalaujančios atsakyti į keletą klausimų. Čia pateikiamas labiausiai supaprastintas jų variantas:

1. Darbotvarkės sudarymas (apibrėžiamos ir suskirstomos problemos ir/arba reikmės): kokia mūsų problema? Iš kur žinome, kad tai problema? Ką žinome apie šios problemos priežastis?
2. Politikos formulavimas (nustatome tikslus ir būtinas priemones): iš kokių sprendimo būdų galime rinktis? Kaip patikrinti, ar pasirinkta politika bus realiai įgyvendinama, kiek kainuos ir kokį turės poveikį? Kokias priemones ar įrankius jau turime (kaip antai įstatymą, pajėgumų stiprinimą) ir kokių dar stinga?
3. Konsultacijos politikos klausimu ir jos priėmimas (derybos su suinteresuotais asmenimis ir formalus patvirtinimas): kas turi konsultuotis ir su kuo? Koku lygmeniu ir kokia forma turi būti priimtas sprendimas?
4. Politikos įgyvendinimas (modifikacijos sisteminėje švietimo aplinkoje, tikslinių programų vykdymas): kokiais kanalais pasirinktais politikos įrankiais pasieksime didžiausią poveikį? Kaip užtikrinti viso „įgyvendinimo paketo“ sinergizmą?
5. Politikos vertinimas (politikos veiksmingumo pamatavimas ir įvertinimas): ką matuosime ir/arba vertinsime?

Kad galėtume atsakyti į šiuos klausimus, turi būti sukurtos toliau išdėstytos sąlygos, apibūdinančios brandžią politikos formavimo ir įgyvendinimo sistemą:

<p><b>Švietimo valdymo ir vadybos tipas, ir valdymo tipas, kultūros ir veiklos ypatybės</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Decentralizacijos lygis;</li> <li>• Skaidrumas ir veiksmingumas;</li> <li>• Finansinė ir administracinė atsakomybė;</li> <li>• Patikima ir su EBPO suderinta švietimo statistikos ir informacijos sistema, reguliari sistemos priežiūra.</li> </ul>
<p><b>Švietimo srities atsakomybė</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Mokinių pasiekimų vertinimas;</li> <li>• Politikos ir projektų įvertinimas;</li> <li>• Politikos formulavimą skatina mokymosi rezultatai;</li> <li>• Reikiamas finansavimas ir valdymas.</li> </ul>
<p><b>Kokybės užtikrinimas</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Sisteminės sąlygos, reikalingos švietimo paslaugų kokybei užtikrinti;</li> <li>• Įdiegti mechanizmai, užtikrinantys mokykloms reikiamų paslaugų kokybę.</li> </ul>
<p><b>Interesų grupių dalyvavimas</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Interesų grupių organizuotumas;</li> <li>• Formalizuotos konsultacijos ir derybos politikos klausimais;</li> <li>• Atviros ir viešos diskusijos.</li> </ul>
<p><b>Pajėgumų formavimas</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Įdiegti mechanizmai, leidžiantys pritaikyti pajėgumus pagal realius pokyčius kiekviename sistemos segmente;</li> <li>• Aukštasis mokslas, lanksčiai reaguojantis į naujai atsirandančias reikmes.</li> </ul>
<p><b>Internacionalizacija</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Integracija į tarptautines politikų tyrimų ir analizės sistemas;</li> <li>• Politika kuriama remiantis tarptautine patirtimi.</li> </ul>

**Sąlygos apibūdinančios brandžią politikos formavimo ir įgyvendinimo sistemą  
(P. Rado, 2001)**

Daugelyje VRE šalių augantis švietimo paslaugų vartotojų bei išorinių veikėjų aktyvumas kartu su vis didėjančia decentralizacija ir mokyklų autonomija iškelia konkrečią problemą: atsiranda dvi skirtingos visuotinio vertinimo, kokybės užtikrinimo, tyrimo, plėtros ir rengimo bei kitų paslaugų sukūrimo strategijos. Esama tiesioginės plėtros tipo politikos – tuomet vyriausybė nustato, kokios įstaigos ir koku būdu teikia šias paslaugas ir, finansuodama šių įstaigų projektus, turi įtakos jų uždaviniams valstybės politikos įgyvendinimo įrankiais. Kita netiesioginio metodo politika šias paslaugas laiko sisteminės švietimo darbo vykdymo aplinkos komponentais. Todėl šio metodo

šalininkai stengiasi skatinti poreikį (tarkim, remdami šių paslaugų vartotojus, o ne tiekėjus) ir kuria profesinės paramos ir kokybės užtikrinimo mechanizmus tiems, kas į tą poreikį atsiliepia. Išskyrus šalis, kuriuose sistema labiausiai decentralizuota, kitur regione, regis, vyrauja, tiesioginis būdas. Tačiau taikant vieną iš šių metodų neturėtų būti užkertamas kelias kitam. Kurdamos sąlygas savo politikai įgyvendinti, vyriausybės nebūtinai turi kontroliuoti savo naudojamus įrankius (P. Rado, 2001).

## 1.2. Švietimo reformos tikslai ir lūkesčiai

Sąvokos „reforma“ aiškinimas. Aiškinant „reformos“ sąvoką, susiduriama su trimis žodžiais „kaita“, „inovacija“ ir „reforma“. Kaip teigia Simmons (1974) ir Paulston (1978), reformos metu kinta visos struktūros. Pasak Fagerlind ir Saha (1989), reforma – tai nuoseklus šalies švietimo sistemos keitimas dėl nacionalinės ir švietimo politikos posūkių. Taigi, anot šių autorių, švietimo reforma yra politinis procesas. Wallin (1990), Fullan (1993), Hopkins (1994, 1998), Ainscow ir West (1994) reformos ir kaitos santykį nusako taip: reforma – tai planinga kaita, tai natūralus ir planingas reiškinys, o natūrali kaita – tai laipsniškas perėjimas iš vienos būsenos į kitą. Aiškiausiai šias tris sąvokas nusako Želvys (1997, 1998, 2001): Inovacija – mėginimas daryti įtaką kaitai mikrolygiu, nes kaita – tai natūralus nuolat vykstantis procesas. Reforma – politinis procesas, susijęs su įgaliojimų paskirstymu ir vykdomas mikrolygiu. Inovacija ir reforma – planuojami ir valdomi procesai. (S. Nelfachas, 2007)

Žvelgiant istoriniu požiūriu XX a. paskutinis dešimtmetis ir XXI a. pradžia Lietuvos švietimui buvo labai palankūs, tuo pačiu ir svarbūs. Atkurta nepriklausomos Lietuvos valstybė, Lietuvos grįžimas į JTO narių tarpą, priėmimas į ES. Tai sukūrė būtinybę imtis sisteminės, visas švietimo sritis aprėpiančios pertvarkos. Sisteminės pertvarkos požiūriu šio laikotarpio Lietuvos švietimo situaciją būtų problemiška lyginant su Vakarų Europos ar pasaulio valstybėmis, kurios visą tą laiką ir ilgiau gyveno nuoseklų savarankiškų valstybių švietimo raidą. Lietuvos švietimui per nepilnus du dešimtmečius teko modeliuoti ir kurti naują švietimo tikslų ir uždavinių sampratą, ugdymo turinį, metodus, strategijas, ką visos Vakarų Europos valstybės kūrė dešimtmečiais, nuolatos keisdamos, tobulindamos, reformuodamos.

P. Rado (2003) teigia, jog daugelyje Vakarų Europos šalių esminių struktūrinių pokyčių metas jau baigėsi (dešimtąjį dešimtmetį nė viena Vakarų Europos šalis nepradėjo rimtų struktūrinių pertvarkų), taip pat nė vienai nebuvo iškilusių problemų, kurios priverstų rimtai svarstyti sisteminės mokyklų aplinkos klausimų. Visiškai priešingai šiam modeliui, Vidurio ir Rytų Europos šalyse neliko nė vienos neišjudintos sistemos grandies. Net jei kai kurios reformos siekė keisti tik mokymo programas ir vertinimą, būtinų pokyčių svarba privertė peržiūrėti ir kitus segmentus. Pasak R.



Želvio (1999), beveik visos Centrinės ir Rytų Europos šalys priėmė tam tikrus įstatymų pakeitimus, kurie formaliai leido įgyvendinti esminius švietimo sistemos pertvarkymus. Anksčiausiai įstatymų reforma prasidėjo Vengrijoje, kur jau 1985 metais buvo priimtas netipiškas socialistinės sistemos šaliai Švietimo įstatymas, numatantis esminę švietimo sistemos decentralizaciją. Tuo tarpu didžioji dauguma Centrinės ir Rytų Europos šalių naujus įstatymus priėmė tik po socialistinės sistemos žlugimo (1990 - 1992 m.).

Švietimo reformų teoretikai M. Fullan (1998) ir P. Rado (2003) teigia, jog reformos gali vykti trejopai: „iš viršaus“, „iš apačios“ bei vienu metu „iš viršaus ir iš apačios“. Anot R. Želvio (1999), nors visose Centrinėse ir Rytų Europos šalyse iniciatyvos pasireiškia „iš apačios“, tačiau vykstančios reformos inicijuojamos „iš viršaus“. Kitokia reformų eiga pokomunistinėse šalyse neįmanoma, nes, sunku tikėtis, jog pedagoginės bendrijos šiose valstybėse sugebės per trumpą laiką atsikratyti totalitarizmo sąlygomis išsiugdyto pasyvumo ir apatijos; kita vertus sunku tikėtis, kad visa apimančius pokyčius galima įgyvendinti vietos iniciatyvomis. Pastaruoju metu, visuomenei įžengus į nuolatinės kaitos laikotarpį, R. Želvio (2001) teigimu, labai svarbią reikšmę įgyja kaitos vadyba. Švietimo kaitos vadybą galima išskirti kaip atskirą švietimo vadybos šaką, tačiau toks išskyrimas ne visada turi prasmę: juk kaitos aspektas integruojamas į visų kitų švietimo vadybos šakų turinį. Prasmingai švietimo kaitai reikia naujų ateities planų ir radikalių mokyklos kultūros pokyčių, reikia sisteminės kaitos. Tikslas, pasak P. Delin, H. G. Rolff, B. Kleekamp (1999), yra sukurti tokią organizaciją, kuri pati mokytusi ir sugebėtų kūrybingai reaguoti į aplinkos pokyčius. Tai būtų organizacija, kuri tvirtai gebėtų keisti mokykloje mokymo programą, ugdyti bei prižiūrėti personalą ir metodines grupes, plėtoti vadybinius bei organizacinius tikslus ir kuri institucionalizuotų nepertraukiamą mokyklos tobulėjimo procesą.

Kai kalbama apie veiksmingą švietimo vadybą, omenyje turima, jog išmanyti vadybą privalo ne tik švietimo organizacijų vadovai, bet ir asmenys, atsakingi už visos švietimo sistemos funkcionavimą. Kitaip sakant, švietimo vadybos terminas apima tiek mokyklų bei kitų švietimo organizacijų vadybą, tiek ir pačios švietimo sistemos vadybą. Tarybinėje švietimo sistemoje vieni asmenys politinius sprendimus priimdavo, kiti - įgyvendindavo. Klasikiniai autokratiniai ir perdėm centralizuoti valdymo modeliai, R. Želvio (2003) nuomone, vadovavosi principu, jog politiką formuoja tik nedidelė grupė aukščiausio lygmens vadovų, o visų kitų lygmenų vadovai atlieka tik administracinį darbą, t.y. įgyvendina „iš viršaus“ jiems „nuleistą“ politiką. Decentralizuotose ir liberalizuotose sistemose daugelis galių priimti sprendimus deleguojama žemesniosioms švietimo grandims. Tuomet strateginis planavimas ir politikos formavimas tampa visų lygmenų švietimo vadovų uždaviniu. Šiuo požiūriu švietimo politikos ir švietimo administravimo sritis į visumą jungia šiuolaikinė švietimo vadyba. Šiandien švietimo sistemoje dirbantis vadovas turi būti plataus profilio vadybininkas, atliekantis ne tik administratoriaus, bet ir politikos formuotojo funkciją.

R. Želvio (2003) nuomone, „dėl itin didelės švietimo sistemos centralizacijos ir autoritarinio vadovavimo pobūdžio iki nepriklausomybės atkūrimo švietimo vadyba Lietuvoje egzistuoti paprasčiausiai negalėjo. Prielaidos iš esmės pakeisti stagnuojančią švietimo valdymo sistemą susidarė devintojo dešimtmečio pabaigoje“ (Želvys, 2003). Atkūrus valstybingumą, iškilo reikalas iš esmės pertvarkyti Lietuvos politinį, socialinį, ekonominį bei kultūrinį gyvenimą. Anot Ž. Jackūno (1993), reikia vadovautis nuostata, kad naująjį Respublikos istorinės raidos etapą turi ženklinti kryptingos valstybės ir visuomenės pastangos grįsti tautos kelią į ateitį savosiomis valstybingumo ir kultūros tradicijomis, laiduojančiomis mūsų tautinį, kultūrinį tapatumą ir tęstinumą. Tame kelyje reikia atsikratyti sovietinės kultūros įtakos, atsiverti gyvam ir vaisingam.

R. Bruzgelevičienė (2001) aiškina, kad švietimas prisiėmė įsipareigojimą tapti pagrindiniu visuomenės raidos veiksmu, socialinių reformų pamatu, netgi lenkti bendrąją visuomenės raidą, o dėl savo svarbos prašėsi būti pripažįstamas prioritetiškai Lietuvos valstybės remiama sociokultūrinės veiklos sritimi. Švietimas modeliavo ir mūsų šalies ateities viziją - moderni Lietuvos tauta, atvira visuomenė, demokratinė valstybė.

**Lietuvos TSR vidurinės bendrojo lavinimo mokyklos koncepcija**, parengta ir paskelbta dar 1988 m., jau paneigė priklausymą nuo Tarybų Sąjungos švietimo bei numatė pertvarkyti šią sritį demokratiniais pagrindais ir visą ugdymą grįsti nacionaline kultūra (Bruzgelevičienė, 2001). Ši švietimo samprata, populiariai vadinta Tautinės mokyklos koncepcija (autorės M. Lukšienė ir L. Tupikienė), pradėjo švietimo reformą. Kaip teigia R. Želvys (1999), ši samprata buvo išdėstyta sąjunginiame švietimo darbuotojų suvažiavime 1988 metų gruodžio mėnesį Maskvoje. Tarp kitų reikalavimų čia taip pat buvo išsakytos nuostatos, jog reikia atsisakyti centralizavimo ir suteikti respublikoms teisę steigti bei uždaryti visų tipų mokymo įstaigas ir nustatyti jų profilius, taip pat savarankiškai formuoti švietimo politiką - nustatyti visų švietimo grandžių struktūrą, mokymosi trukmę, mokymo ir auklėjimo turinį, vidaus tvarką ir kt. Švietimo sistemos pamatu pasirinkta tautinė kultūra. Lietuvos tautinės mokyklos idėja buvo grindžiama mokyklos pertvarkos principais, struktūra, mokymo ir auklėjimo proceso reforma. Pasiūlytoji tautinės mokyklos koncepcija, aiškiai rezistuojanti to meto unitarinei švietimo sistemai, tapo lyg ir katalizatorium, išjudinusi Lietuvos švietimo grandies - vidurinės mokyklos reformavimo - procesą (Švietimo politika, tendencijos. 1997). Ž. Jackūno (1997) manymu, 1988 metai pagrįstai laikytini Lietuvos švietimo reformos pradžia.

1989 m. lapkričio mėn. buvo sudaryta Švietimo sistemos pertvarkos taryba ir paskelbti jos veiklą reglamentuojantys nuostatai. Šios Tarybos paskirtis ir tikslas - spartinti švietimo reformą, prisidedant prie švietimo reformos strategijos ir politikos formavimo. Antai gruodžio 17 d. Lietuvos TSR švietimo sistemos pertvarkos taryba pritarė tautinės mokyklos koncepcijos siūlomai vidurinės mokyklos struktūrai (4+6+2), kartu pateikti ir pritarimo argumentai (Barkauskaitė, 1997). Pasak M.

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

Barkauskaitės (1997), 1989 metus pedagogai galėtų vadinti savęs žadinimo, bendraminčių atradimo, rūpesčio vaiku ir tauta pajautimo metais. Tais pačiais metais ieškota būdų, kaip pažadinti mokytoją, kad jis atsisakytų savo autoritariškumo, „diktatūrinių“ darbo metodų, keistų požiūrių į darbą, gerintų santykius su kolegomis ir mokiniais, pajautų savo kaip žmogaus vertę, orumą, savigarbą ir būtų savarankiškas ugdytojas.

1990 m. sausio 17 d. paskelbiamas Lietuvos TSR švietimo įstatymo projektas, teigiantis, kad „neatimama kiekvienos tautos teisė ir vienintelis tautos išsaugojimo būdas yra tautinės kultūros plėtojimas“ (Barkauskaitė, 1997). Kitais metais, kaip rašo R. Bruzgelevičienė (2001), „1991 m. birželio 25 d. Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba priėmė *Lietuvos respublikos švietimo įstatymą* ir įtvirtino juo demokratinius švietimo tikslus bei principus“ (Bruzgelevičienė, 2001, p. 12). Tais pačiais metais spalio 4 d. paskelbta Lietuvos švietimo reformos programa. 1992 m. Kultūros ir švietimo ministerija priėmė ir paskelbė Lietuvos švietimo koncepciją, kuri pagrindė nenutrūkstamos (permanentinės) švietimo sistemos kūrimą, demokratinius švietimo pertvarkos principus bei gaires ir numatė reformos veiksmų programą iki 1997 m. Pasak J. Žilionio (2002), Lietuvos švietimo koncepcija - vienas reikšmingiausių reformos dokumentų, atspindinčių visos švietimo sistemos struktūrą, bendrąjį ir profesinį ugdymą, aukštąjį mokslą ir suaugusiųjų švietimą, pedagogų rengimą, švietimo valdymą ir finansavimą, ugdymo proceso aprūpinimą.

Remiantis M. Barkauskaite (1997), 1993 m. buvo susikaupta prie „bendrujų programų“ rašymo, ruošimosi, derinimo vienu egzaminų sistemai, mokymosi pagal skirtingų lygių programas įvedimo ir praktinio realizavimo, įvairių dokumentų tobulinimo, atestacijos vykdymo ir kt. 1993 - 1996 metai yra švietimo sistemos reformos aktyvaus praktinio įgyvendinimo metai. Dar kitaip šiuos metus galima vadinti ir sustiprėjusio švietimo reformos revizavimo metais.

1997 metais baigėsi pirmasis Lietuvos švietimo reformos etapas. Pagrindinius reformos siekius pavyko įgyvendinti. Anot R. Želvio (2000), buvo parengti svarbiausi teisės aktai, reglamentuojantys įvairias švietimo organizavimo sritis, bendrujų programų ir išsilavinimo standartų I - X klasėms projektai, daugumai dalykų buvo sukurti nauji vadovėliai. Pradėjo veikti pedagoginės-psichologinės pagalbos tarnybų tinklas, buvo kuriama šiuolaikiška vaikų su specialiaisiais poreikiais ugdymo sistema. Pradėta rengtis pereiti prie dešimtmetės pagrindinės mokyklos ir profiliuoto mokymo vidurinėje mokykloje. Imta kurti jaunimo mokyklų tinklą, pertvarkyta suaugusiųjų švietimo sistema, pradėta realizuoti profesinio mokymo ir aukštesniųjų mokyklų reforma. Sukurta mokytojų ir vadovų atestacijos sistema.

Per antrąjį etapą (1998-2001), pasak D. Numgaudžio (2003), numatyta toliau įgyvendinti 1992 metais patvirtintoje Lietuvos švietimo koncepcijoje iškeltus principus. Antrojo švietimo reformos etapo prioritetus buvo siekiama aktyviai įgyvendinti. Pirmasis šio etapo prioritetas buvo ugdymo bei studijų modernizavimas, kurį buvo stengiamai orientuoti į kokybės siekį. Antrasis prioritetas tai

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

socialinių pedagoginių mokymosi ir studijų sąlygų gerinimas, kuris išdėstė mokslo prieinamumo galimybę. Trečiasis prioritetas - tai „harmonizavimo“ tikslas, kuris reikalavo suderinti sistemos grandis taip, kad nebūtų dirbtinių barjerų racionaliems sprendimams. Įgyvendinus trečiojo prioriteto darbus, tarp švietimo institucijų buvo sustiprinti horizontalieji ir vertikalieji ryšiai (Numgaudis, 2003). Pasak E. Katiliūtės (2001), Švietimo ir mokslo ministerijos patvirtinti antrojo švietimo reformos etapo prioritetai sudaro strategines prielaidas ugdymo kaitai, tinkančiai nepriklausomai ir demokratinei valstybei.

Atlikta šio etapo 1999-2001 metų analizė parodė, kad dauguma esminių darbų padaryta arba gana sėkmingai tęsiama (Numgaudis, 2003). Daugiau naujovių atsirado bendrojo lavinimo srityje. Pagaliau buvo atliktas didelis, dešimtmečio pareikalavęs darbas, kurio dėka parengtos bendrosios programos ir išsilavinimo standartai visai bendrojo lavinimo mokyklai. Ypač ryškus ir visiems labai svarbus mokyklų kompiuterizavimas, moksleivių vežiojimas (beveik ketvirtadalis Lietuvos moksleivių važinėja į mokyklas). Numatyta, kad jei artimiausia mokykla yra už trijų kilometrų, moksleiviai turi būti vežiojami. To pasiekti nebuvo lengva, tačiau geltonieji autobusiukai - tai vienas iš sėkmingų šio klausimo sprendimų. Akivaizdus laimėjimas ir Mokinio krepšelio įvedimas. Naujos finansavimo sistemos dėka nebeveluoja pedagogų atlyginimai, taip pat skiriama lėšų ir kitoms ugdymo proceso reikmėms realizuoti. Vis daugiau dėmesio skiriama pedagogų kvalifikacijai kelti, mokymo priemonėms išigyti, bibliotekų ir skaityklų fondams turtinti. Socialinių darbuotojų, psichologų atsiradimas mokyklose gerokai pagerino situaciją kuriant palankų mokyklos klimatą, globojant kokių nors sunkumų turinčius moksleivius, sprendžiant socializacijos, narkomanijos prevencijos ir kitus klausimus (Numgaudis, 2003).

Antrasis švietimo reformos etapas iš pačių švietimo vadovų reikalauja nemažo pasirengimo, o tuo pačiu įpareigoja parengti jaunuomenę gyvenimui ir veiklai informacinėje visuomenėje. Todėl švietimo sistemoje būtina pakeisti nusistovėjusius santykius, įpročius, požiūrį į darbinę veiklą ir jos rezultatus. Būtinai pertvarkomas vadovavimas įdiegiant pakitusį ugdymo turinį, keičiant institucijų struktūrą, įgyvendinant profilinį mokymą, optimizuojant mokyklų tinklą ir pertvarkant pedagoginių bendruomenių veiklą, jų patirtinę kompetenciją papildant teorinėmis žiniomis ir sukuriant motyvacijos sistemą, priverčiančią vykdytojus palaipsniui paversti aktyviais proceso dalyviais (Švietimo vadybos modernizavimas, 2001).

Apskričių, savivaldybių, švietimo centrų vadovai, specialistai ir mokymo įstaigų vadovai yra tiesioginiai II švietimo reformos etapo prioritetų vykdytojai. Ypač svarbu, kad juos vykdytų tikri profesionalai, gebantys ne tik planuoti, organizuoti ir įgyvendinti šiuos prioritetus, bet ir sugebantys juos derinti su regiono ar konkrečios mokymo įstaigos sąlygas atitinkančiu vadovavimu (Švietimo vadybos modernizavimas, 2001).

## MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

Vykstant švietimo reformai kiekviename jos etape kiek kitaip buvo planuojamas reformos įgyvendinimas. Tautinės mokyklos vizijos etape įgyvendinimas nebuvo planuojamas, nes pati tautinės mokyklos koncepcija vėliau buvo įteisinta jau kaip Lietuvos švietimo koncepcija. Pastaroji turėjo švietimo reformos programą. Antrajame švietimo reformos etape buvo parengtas prioritetų įgyvendinimo planas, kuris vėliau peraugo į kasmet tikslinamus strateginius veiklos planus pagal prasidėjusios strateginio valdymo reformos valstybinėse institucijose reikalavimus (Ališauskas, 2003).

Lietuvai tapus ES (Europos sąjunga) nare, prisiimti visi ES valstybių įsipareigojimai. Kaip teigiama, Švietimo ir mokslo ministerijos leidinyje Lietuvos švietimas 2004 (2004), vienas iš tokių įsipareigojimų yra Lisabonos strategijos įgyvendinimas. Įgyvendinant Lisabonos strategijos tikslus, 2003 m. liepos 4 d. LR Seimas patvirtino Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatas.

Valstybinė švietimo strategija 2003-2012 metams numato, kad nuo 2003 metų tęsiamas šių strateginių tikslų įgyvendinimas:

- Sukuriama veiksminga ir darni, atsakingu valdymu, tikslingu finansavimu ir racionalių išteklių naudojimu pagrįsta švietimo sistema;
- Išplėtojama tęstinė, mokymąsi visą gyvenimą laiduojanti ir prieinama, socialiai teisinga švietimo sistema;
- Užtikrinama švietimo kokybė, atitinkanti atviroje pilietinėje visuomenėje ir rinkos ūkyje gyvenančio asmens visuotinius dabarties pasaulio visuomenės poreikius (Lietuvos švietimas 2004, 2004).

2003 m. rudenį pradėta rengti Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metams įgyvendinimo programa. Iškilę būtinybę apibendrinti ir lig šiol vykusios reformos įgyvendinimo planavimo pamokas. Prezidento Valdo Adamkaus suburta darbo grupė rengė „Švietimo gairės“ (toliau Gairės), jiems talkino Švietimo ir mokslo ministerijos darbuotojai, kurie padėjo rengti Gairių projektą, rinko įvairius duomenis, rašė kai kuriuos tekstus. Tai labai svarbus dokumentas, lemsiantis ne tik tolesnę švietimo, bet ir visos šalies raidą. „Švietimo gairės“ apibrėžia švietimo darbus iki 2012 metų (Numgaudis, 2003).

Kai kurie specialistai teigia, jog ši Valstybinė švietimo strategijos įgyvendinimo programa pernelyg ambicinga ir vargu ar bus įmanoma viską įvykdyti iki numatytos datos. Kiti pasisako, jog šiuos darbus reikia dar labiau spartinti. Žinoma, visi nori, kad Lietuvos specialistai pagamintų tokius produktus ir teiktų tokias paslaugas, kurios būtų gerai vertinamos ne tik mūsų, bet ir Europos Sąjungos šalyse. Be abejonės, „Švietimo gairės“ - tai Lietuvos švietimo koncepcijos (1992) nubrėžtų idėjų, siekių ir veiklos kryptių tąsa. Tarp šių svarbiausių švietimo dokumentų yra akivaizdus ryšys. Gairės numato darbus toli į priekį ir kai žinai, kur eini, daug lengviau ir greičiau

gali pasiekti savo tikslų (Numgaudis, 2003). Gairės skirtos formuluoti naujas dabar iškilusias reikmes, nubrėžti naujus tikslus bei uždavinius.

Rengiant Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metams įgyvendinimo programą buvo atsižvelgta į praeities pamokas ir laikytasi modernių viešojo administravimo ir kokybės vadybos teorinių išvalgų. Žvelgiant atgal galima pastebėti, jog kiekvieno švietimo sistemos lygmens reformos darbai buvo suplanuoti atskirai ir neskatino siekti bendrų tikslų. Tikriausiai tai buvo viena iš priežasčių, kodėl jau antrajame švietimo reformos etape buvo iškelti visoms švietimo grandims bendri prioritetai: kokybė, mokymosi ir studijų sąlygos, harmonizavimas. Trečiasis prioritetas - specialiai apima švietimo sistemos vidinės dermės ir bendradarbiavimo uždavinius. Gali būti, kad posistemų uždavimas ir noras reformuoti visą sistemą jau pirmajame etape vertė eiti plačiu mastu neišskiriant svarbiausių prioritetų (Ališauskas, 2003). Taip pat galima išskirti įgyvendinamos strategijos planavimo pagrindą, tai nedaugelio socialiai svarbių vertybių paryškinimas ir įgyvendinimo sėkmės rodiklių numatymas. Vertybinis požiūris turėtų padėti suvienyti politikus, visų grandžių vadovus, praktikus ir piliečius, t. y. tiek vidines švietimo sistemos grandis, išorinę politiką ir visuomenės bei švietimo klientų paramą.

Visi išvardyti švietimo reformos tikslai ir principai, apibrėžti 1992 metais, yra svarbūs ne tik šiandien, bet ir ateityje. Lietuvos švietimo koncepcijos bendroji kryptis, išlaikyta per visus reformos metus (sukurta dar 1989 metais), ir toliau išlieka ta pati (Numgaudis, 2003). Anot Ž. Jackūno (2001), vieną iš didžiausių Lietuvos švietimo pranašumų pabrėžia ir vieni iš autoritetingiausių Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (OECD) ekspertai. Jų nuomone, Lietuvos pažangą įgyvendinant švietimo reformą lemia tvirti teoriniai reformos pagrindai. Paskutinėje ataskaitos dalyje, kurioje apibendrinami tyrimo rezultatai, teigiama: „Lietuva padarė reikšmingą pažangą švietimo reformos srityje nuo Nepriklausomybės atkūrimo. Pažangai daug pasitarnavo platus Respublikos vadovų pritarimas pagrindiniams ugdymo tikslams, išdėstytiems 1992 metais paskelbtoje „Lietuvos švietimo koncepcijoje“ bei nuoseklus siekimas per prabėgusį dešimtmetį įgyvendinti šiuos tikslus. Nors kai kurios „Koncepcijos“ detalės šiandien galėtų būti kitokios, esminiai principai lieka vieni šiuolaikiškiausių ir pažangiausių tarp tų, su kuriais OECD tyrinėtojų grupei teko susidurti bet kur kitur Rytų ir Centrinėje Europoje“ (Jackūnas, 2001). OECD ekspertai teigiamai vertina ir kitus Lietuvos švietimo sistemos žingsnius bei švietimo reformos būklę, t.y. stiprią teisinę švietimo bazę, neįgalių vaikų integruotą mokymą, nacionalinio egzaminų centro veiklą, aukštojo mokslo pertvarką, kuri atsispindi ir yra įtvirtinta Aukštojo mokslo įstatyme (Jackūnas, 2001).

Tačiau Ž. Jackūnas (2001) teigia, kad ekspertai atkreipia dėmesį ir į daugelį ekonominių bei finansinių švietimo bėdų: menką valstybės finansinę paramą ugdymo procesą aprūpinant techninėmis bei metodinėmis priemonėmis, žemą kompiuterizacijos lygį ugdymo procese. Abejonių

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYKLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

OECD ekspertams kelia kai kurie švietimo reformos procesai: mokymosi pagrindinėje mokykloje trukmės pailginimas, įvedant dešimtą klasę, profiliuoto mokymo galimybių panaudojimas nedidelėse kaimo mokyklose, mokinių, turinčių menkesnių akademinų gebėjimų, ugdymas, ateitis gimnazijose, kurios iki 2010 metų turėjo pakeisti vidurines bendrojo lavinimo mokyklas, taip pat vadovėlių stoka, perdėm sudėtinga jų rengimo ir leidybos tvarka ir kt. (Jackūnas, 2001).

Tačiau, anot Didžiosios Britanijos konsultacinės kompanijos „Anglia Assessment Ltd“ vyr. konsultanto A. Zabulionio (2005), nereikia dramatizuoti - idealių sistemų nebūna. Kiekviena turi savo problemų ir, deja, daro klaidų. Bet sistemos kokybė priklauso ne nuo klaidų skaičiaus, o, ko gero, nuo to, kaip pati sistema sugeba savo klaidas pripažinti ir jas taisyti. Įvertinti ir vėl planuoti, vykdyti, vertinti, analizuoti ir vėl, deja, klysti... (Zabulionis, 2005).

Vienas iš svarbiųjų švietimo reformos ypatumų - jos tęstinumas. Ji buvo sumanyta Atgimimo pradžioje, Sąjūdžio išvakarėse. Ją maitino nepasitenkinimas sovietiniu švietimu ir į asmenį orientuotos demokratinės mokyklos vizija. Jau nuo pat pradžių suvokta, ir Gairėse pakartota, kad „esminė švietimo paskirtis - suteikti asmeniui brandaus savarankiško gyvenimo pagrindus ir padėti jam tobulinti savo gebėjimus visą gyvenimą“, taip pat „ugdyti asmens bendruomeniškumą, jo gebėjimą derinti savo siekius su pilietinės bendruomenės siekiais ir taip kurti pamatus savarankiškam ir kūrybingam tautos gyvenimui“ (Švietimo gairės, 2002). O svarbiausias reformos trūkumas tas, kad ji per mažai reagavo į besikeičiančio gyvenimo iššūkius, tuo pačiu buvo per skubi, per daug stichiška, „primesta iš viršaus“, nepakankamai suvokta ir palaikyta mokyklų bendruomenių ir visuomenės. Todėl liko nemažai neišspręsta valdymo, finansavimo problemų. Jau pačioje reformos pradžioje ir pirmuose jos dokumentuose kalbėta apie mokymąsi visą gyvenimą, tačiau praktiškai liko nesukurta tęstinio suaugusiųjų mokymosi sistema. Pritrūko veikimo iš vien tarp bendrojo lavinimo ir profesinio rengimo, liko tinkamai nesutvarkytas mokyklų tinklas, nepajėgta iš esmės modernizuoti aukštąjį mokslą, taip pat nemažai problemų kelia pedagogų rengimas (Zaborskaitė, 2002).

Esminis dalykas, anot prezidento Valdo Adamkaus, yra tas, kad Gairės kuria „praktinę švietimo viziją“. Pirmiausia apžvelgiami ir kritiškai įvertinami nueito kelio rezultatai. Kaip esminis laimėjimas įvardijama tai, kad švietimo reforma gana nuosekliai rėmėsi tvirtu konceptualiu pamatu. Taip pat buvo įtvirtintos naujos švietimo vertybinės nuostatos: nuo totalitarinei santvarkai būdingos asmens ir visuomenės sampratos pereita prie demokratinės. Švietimas suvoktas kaip vientisa tautos kultūros dalis, kaip tautos kultūrinę vertę saugantis ir kuriantis veiksnys. Švietimas pradėtas orientuoti į laisvą ir atsakingą asmenį, savarankišką pilietinę visuomenę (Zaborskaitė, 2002).

Sprendžiant praktinius uždavinius, prioritetinėmis sritimis laikomas švietimo valdymas ir finansavimas. Numatoma siekti valdymo centralizavimo ir decentralizavimo pusiausvyros, aiškiai apibrėžiant valstybės, savivaldos ir mokyklų funkcijas. Anot Zaborskaitės (2002), Valstybė

įsipareigoja užtikrinti nuolat augantį švietimo finansavimą pagal finansines savo galimybes. Iki 2008 m. išplėtojamos įvairios privačių investicijų į švietimą skatinimo formos, iki 2012 m. vykdomas mokyklų atnaujinimo planas, remiamas Pasaulio banko. Iki 2008 m. pasiekama, kad visose bendrojo lavinimosi mokyklose mokiniai mokytųsi tik viena pamaina. Tobulinama mokyklų aprūpinimo sistema, po truputį didinami mokytojų, dėstytojų atlyginimai.

Iš tikrųjų užsibrėžti aukšti tikslai, dideli lūkesčiai, maksimalistiniai siekiai, ne visų ir ne visada pasiekiami ir įgyvendinami. Tačiau jie nurodo kryptį ir įkvepia, kaip ir visas „Švietimo gairių“ dokumentas. Jo kritiškas reflektavimas galėtų suteikti labai prasmingą pokytį visuomenės intelektualiniam gyvenimui ir pastūmėti jį naudinga linkme - ta linkme, kuri dažnai šiame dokumente minima ir į kurią stengiamasi orientuoti visą besikeičiančią mūsų šiandienos realybę (Zaborskaitė, 2002).

Kaip teigia A. Zabulionis (2005), reforma - tai aiškiai nusakyti ir rūpestingai suplanuoti etapai. Kiekvienas iš jų turi turėti savo pradžią ir pabaigą. Baigti etapą vadinasi pažiūrėti atgal, išanalizuoti, kas atlikta, įvertinti, kas pavyko, o kas ne. Ir ne tam, kad galėtume rasti kaltus,- o tam, kad ateityje nereiktų kartoti tų pačių klaidų

### **1.3. Mokyklų finansavimas taikant mokinio krepšelio principą**

Mokinio krepšelis nėra tas pintas, lauktuvių sklidinąs ir galbūt dar dideliu ryškiu kaspinu perrištas krepšiuokas, kurį Raudonkepuraitė nešė savo mylimai močiutei. Mokinio krepšelis yra pinigai, kuriuos Raudonkepuraitė, jei būtų mokinė, kiekvienais metais gautų iš valstybės ir neštų tai mokyklai, kurioje norėtų mokytis (Mackonis, 2009).

Kaip teigia Vainienė (2010), bendrojo lavinimo finansavimas „krepšeliu“ pradėtas taikyti Lietuvoje nuo 2002 metų. Krepšelis pakeitė iki tol buvusį institucinį finansavimą, kuris labiau priklausė nuo direktoriaus apsukrumo nei nuo vartotojo pasirinkimo. Mokinio krepšelis turėjo suteikti teisę rinktis mokyklą, o ne kaip kokiam nekilnojamam turtui būti paskirtam mokytis pagal gyvenamą vietą.

Pagal Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministeriją, mokinio krepšelis (anglų k. Education voucher) yra mokyklų finansavimo modelis, kai pinigai yra paskirstomi pagal tai, kiek mokykloje mokosi mokinių. Kuo daugiau mokinių, tuo didesnis finansavimas. Jeigu mokinio tėvai nusprendžia keisti mokyklą, pinigai „seka“ paskui mokinį į kitą švietimo įstaigą. Principas iš pirmo žvilgsnio yra paprastas: valstybė moka, tėvai renkasi, mokyklos varžosi. Metodika skatina konkurenciją tarp mokyklų ir kuria švietimo paslaugų įvairovę, labiau atitinkančią skirtingus tėvų interesus.



## MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

Mokinio krepšelio modelio užuomazgos siekia 1792 metus, kai Tomas Peinas, analizuodamas Anglijos fiskalinę politiką, pasiūlė skirti kiekvienai vargingai šeimai, auginančiai vaikus, po 4 svarus vaiko švietimo išlaidoms apmokėti. Pirmoji sistema, panašiausia į mokinio krepšelio metodiką, buvo pradėta taikyti 1869 metais Vermonte, JAV. Tačiau kryptinga krepšelio metodika buvo suformuota vėliau. Tai 1955 metais pagrindė Miltonas Frydmanas akademiniam straipsnyje „Valstybės vaidmuo švietime“ (Moe, 2008).

Pasak ekonomisto Frydmano (1955), valstybės kišimasis į švietimą yra pagrįstas teigiamo išorinio poveikio (anglų k. Positive externality) efektu: iš švietimo gaunama nauda yra ne tik individuali konkrečiam asmeniui, bet reikalinga ir visuomenei (pavyzdžiui, minimalus raštingumo lygis ir bendrų vertybių puoselėjimas yra stabilios ir demokratiškos bendruomenės pagrindai).

Frydmanas (1955), išskyrė tris valstybės funkcijas švietime:

- 1) privalomojo švietimo įtvirtinimas įstatymu;
- 2) mokyklų finansavimas;
- 3) mokyklų valdymas ir administravimas.

Jeigu dėl teigiamo išorinio poveikio efekto galima pateisinti pirmąją ir antrąją funkcijas, tai to negalima pasakyti apie tiesioginį mokyklų valdymą ir administravimą. Valstybė, pasak Frydmano (1955), turėtų skirti mokinio krepšelių tėvams, kurie jį galėtų išleisti švietimo paslaugas teikiančiose ir minimalius valstybės reikalavimus atitinkančiose institucijose. Tėvai galėtų prie mokinio krepšelio pridėti savų lėšų. Švietimo paslaugos galėtų būti perkamos įvairiose institucijose: tiek pelno, tiek ne pelno siekiančiose organizacijose bei valstybės valdomose organizacijose. Tokia švietimo finansavimo reforma padidintų tėvų galimybes rinktis jiems labiausiai tinkamą mokyklą, sumažintų nereikalingą biurokratizmą, o padidėjusi konkurencija skatintų švietimo institucijas veikti efektyviau.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos (2010) yra nustatyti keturi pagrindiniai mokinio krepšelio, kaip alternatyvaus mokyklų finansavimo metodo tikslai:

- 1) Padidinti tėvų galimybes rinktis mokyklą. Tėvai yra tikrieji švietimo paslaugos vartotojai, todėl turi nuspręsti, kur siųsti savo vaikus mokytis.
- 2) Padidinti tėvų suinteresuotumą. Suteikus galimybę rinktis, tikimasi padidinti švietimo paslaugos vartotojų, t. y. tėvų suinteresuotumą. Žmonėms svarbu, kokioje mokykloje mokosi jų vaikas, todėl galimybė rinktis ir nuspręsti, kur siųsti jį mokytis, didina tėvų entuziazmą, domėjimąsi ugdymo procesu ir dalyvavimą jame.
- 3) Padidinti konkurenciją tarp mokyklų. Konkurencija turėtų priversti mokyklas naudoti lėšas efektyviau ir gerinti švietimo kokybę. Taip sumažinamas lėšų švaistymas, siūlomos šiuolaikiškos ir įvairesnės švietimo paslaugos.

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

4) Suteikti galimybę mažiau pasiturinčių šeimų vaikams gauti geresnį išsilavinimą. Skurdžiau gyvenančios šeimos, turėdamos galimybę, gali leisti savo vaikus į gerą reputaciją turinčias valstybines ar privačias mokyklas (Švietimo būklė, 2010)

Išanalizavus švietimo būklės atliktus tyrimus ir Švietimo faktus 2010 metais, pateikti argumentai **už ir prieš** mokinio krepšelio įvedimą:

- Mokinio krepšelis priverčia konkuruoti mokyklas, todėl yra sumažinamas lėšų švaistymas; lėšos panaudojamos efektyviau ir prasmingiau.
- Galima mokyklų konkurencija, kuri turėtų kelti ugdymo kokybę, gali neturėti pasiekimo. Pasirinkimo galimybę lemia esami švietimo tiekėjai. Jei apylinkėje yra viena mokykla tėvai realiai neturi pasirinkimo kaip tik leisti vaiką, į arčiausiai nuo jų gyvenamosios vietos esančią mokyklą.
- Mokinio krepšelis didina švietimo išlaidų skaidrumą. Tiesioginių subsidijų mokykloms panaikinimas padeda sutaupyti daug jėgų ir lėšų, skirtų kovai su lobizmu.
- Mokykloms kyla pagunda „sukurti“ fiktyvių mokinių tam, kad gautų daugiau mokinio krepšelio lėšų. Mokyklos leidžia mokiniams atsainiau žiūrėti į mokymąsi, lankomumą, kad jie neišeitų ir „neišsineštų“ krepšelio.
- Gerėja švietimo kokybė. Mokyklos savo iniciatyva siekia našesnės veiklos, skatina naujoves, tampa patrauklesnės, kartu gerindamos bendrą švietimo kokybę. Stiprios ir gerą reputaciją turinčios arba atliepiančios specialiuosius vartotojų poreikius mokyklos išlieka ir klesti. Tos mokyklos, kurios nesugeba įtikinti tėvų leisti į jas savo vaikus, gauna stiprią paskatą keisti esamą padėtį.
- Didinama socialinė atskirtis. Trumpuoju laikotarpiu esant ribotam vietų skaičiui mokyklose, geros mokyklos greitai pritraukia geriausius mokinius ir baigia priėmimą. Silpnesni mokiniai yra siunčiami į kitas mokyklas, taip užkertant kelią nuosekliam jų tobulėjimui ir mobilumui.
- Skatinamas privačių mokyklų atsiradimas sektoriuje. Valstybinės mokyklos gali mokyti ir pasisemti gerosios patirties iš privataus sektoriaus.
- Siekdami atlikti įstojo kriterijus privačiose mokyklose, neturtingi vaikai atsiduria keblioje padėtyje. Todėl tikrosios pasirinkimų galimybės šiems mokiniams gali ir neatsirasti.
- Mokinio krepšelio metodika didina mokyklų įvairovę. Mokyklos, norėdamos atlikti skirtingus tėvų poreikius, tampa įvairesnės. Mokyklos susiduria su dviem galimais sprendimais: 1) aukščiausia kokybė už mažiausią kainą ir bendroji konkurencija, 2) specifinės nišos radimas, diferencijavimas ir atliktis tėvų skirtingiems prioritetams.

## MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

- Mokinio krepšelis skatina tik tam tikrų mokyklų klestėjimą ilguoju laikotarpiu. Populiarsnės mokyklos (privačios, modernios) plečiasi, kuria naujas darbo vietas, tuo metu ne tokios populiaros mažėja ir užsidaro. Papildomos išlaidos auga išlaikant pusiau tuščias mokyklas.
- Tėvai įgyja teisę rinktis. Mokinio krepšelio principas leidžia tėvams, kurie nėra patenkinti mokymo kokybe, pakeisti mokyklą.
- Per didelis pasitikėjimas mokinio krepšeliu gali lemti pilietinių vertybių mažinimą, jei privačios institucijos neperteikia valstybės suformuluotų pagrindinių demokratinių idėjų.
- Švietimo paslaugų teikėjai labiau atliepia ir reaguoja į vartotojų norus ir reikmes.
- Dideli finansavimo ir mokinių skaičiaus pokyčiai kuria nestabilumo būseną mokytojams, kurie kenčia dėl darbo vietos neužtikrintumo ir pašalinių trukdžių.
- Mokinio krepšelio finansavimo metodika padeda labiau įtraukti tėvus į vaiko ugdymo procesą. Jie analizuoja galimus pasirinkimus, renkasi mokyklą ir iš dalies prisiima atsakomybę už savo pasirinkimą. Taip skatinamas jų suinteresuotumas ir dalyvavimas. Net tuo atveju, jei mokyklos pasirinkimas neduotų laukiamų rezultatų, tai yra savaiminė vertybė, teikianti tėvams pažintinį pasitenkinimą (remiantis 41, 59, 66, 69 lit. šalt).

Laisvos rinkos idėjoms atstovaujančios organizacijos pačios ne visiškai sutaria dėl dalies reformų švietimo srityje, nes dalis organizacijų mano, kad Mokinio krepšelio sistemos diegimas leistų išleisti konkurencijos į švietimo sistemą ir taip ją pagerintų, kita dalis mano, kad tai yra iš principo ydingos sistemos gelbėjimas ir privačių iniciatyvų korumpavimas, nes jos pradėtų orientuotis nebe į laisvus vartotojų reikalavimus, o į valdžios reguliuojamus vartotojų poreikius (Švietimo politika, 2002).

Lietuvos laisvosios rinkos instituto prezidentės E. Leontjevos (2000) nuomone, vaiko švietimas, tai viena svarbiausių paslaugų, kurias žmogus gauna gyvenime, todėl už jas reikia mokėti. Ji išskiria tokį švietimo finansavimo reformos privalumą: „krepšelių“ atsiradimas - tai garantija mokytojams, kad atlyginimai neveluos. Dabar atsirado valstybės prievolė sumokėti mokytojams už darbą laiku.

### 1.4. Mokinio krepšelio įvedimo raida ir panaudojimas

Yra nustatyti trys mokinio krepšelio *įvedimo etapai*, remiantis Švietimo politikos centru (2001):

1) **Pirmasis etapas.** 2002 metais vadovėliams, pedagogų tobulinimuisi ir vaizdinėms priemonėms bei techninėms priemonėms skiriama 1/3 mokinio krepšelyje nustatytų lėšų. Steigėjas mokinių krepšelius bendrojo lavinimo mokyklai paskiria atsižvelgdamas į joje esančių sutartinių

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

mokinių skaičių. Iki 15 mokinių krepšelių lėšų steigėjas gali perskirstyti bendrojo lavinimo mokykloms ugdymo procesui finansuoti;

2) **Antrasis etapas.** 2002 metais rengiant Lietuvos Respublikos 2003 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo projektą, švietimo ir mokslo ministro teikimu nustatomas mokinio krepšelio dydis ir numatomas LR valstybės biudžeto lėšos valstybinių, savivaldybių ir bendrojo lavinimo mokyklų ugdymo procesui finansuoti. Vadovėliams, pedagogų tobulinimuisi, vaizdinėms priemonėms ir techninėms priemonėms skiriama 2/3 mokinio krepšelyje nustatytų lėšų, o steigėjas gali perskirstyti iki 10 lėšų.

3) **Trečiasis etapas.** Nuo 2004 metų mokinio krepšelio dydis ir lėšos mokyklų steigėjams nustatomi ir skiriami tokia pat tvarka kaip ir antrajame etape. Vadovėliams, pedagogų tobulinimuisi, vaizdinėms priemonėms bei techninėms priemonėms skiriamos visos mokinio krepšelyje numatytos lėšos. Steigėjas gali perskirstyti mokykloms iki 10 skiriamų lėšų.

Mokinio krepšelio lėšas sudaro dvi dalys: kintamoji ir pastovioji.

Į **kintamąją** mokinio krepšelio dalį įskaičiuojami pedagogų atlyginimai, valdymo, psichologinės, specialiosios ir socialinės pedagoginės pagalbos bei mokyklų bibliotekų darbuotojų atlyginimai, taip pat pedagogų kvalifikacijos kėlimo išlaidos, pedagoginių darbuotojų socialinio draudimo lėšos. Tos dalies kitimas priklauso nuo pedagogų, valdymo ir pedagoginės pagalbos darbuotojų atlyginimų dydžių ir nuo ugdymo plane skirtų valandų skaičiaus: privalomiems dalykams, papildomam ugdymui, mokinių darbų taisymui, pamokų ir užsiėmimų pasiruošimui ir t.t.

Į **pastovią** mokinio krepšelio dalį įskaičiuojamos lėšos, skirtos vadovėliams, vaizdinėms priemonėms pirkti, t.y. lėšos, skirtos ugdymo procesui modernizuoti. (Švietimo politikos centras, 2001).

Švietimo ir mokslo ministerijos specialistai, atsakydami į „Švietimo naujienų“ klausimą, kaip pasireikš MK lėšų panaudojimo liberalizmas, paaiškino: „Toliau tęsiama laisvesnė mokinio krepšelio lėšų naudojimo tvarka, nustatyta Mokinio krepšelio lėšų apskaičiavimo ir paskirstymo metodikoje. 2010 m. patikslintoje Metodikoje nustatytos tik rekomenduojamos ir minimalios MK lėšų sumos tam tikroms mokymo reikmėms tenkinti. Sujungtos lėšų sumos mokinių pažintinei veiklai ir profesiniam orientavimui, leidžiančios mokykloms pačioms nuspręsti, kiek skirti konkrečiai reikmei. Taip pat Metodikoje mokinio krepšelio lėšos padalytos į dvi dalis: 5 proc. šių lėšų nustatytoms mokymo reikmėms paskirtos savivaldybės, 95 proc. - mokyklos (Švietimo naujienos, 2010).

Siekiant užtikrinti geresnį ugdymo prieinamumą kaimo vietovėse, Metodikos pakeitimo projekte 2011 m. buvo numatyta, kad tais atvejais, kai nemažiau kaip 30 proc. visų savivaldybės ir nevalstybinių mokyklų mokinių mokosi miestelio arba kaimo mokyklose (skyriuose), savivaldybės

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

gali perskirstyti 6 proc. joms skirtų mokinio krepšelio lėšų (kitais atvejais – 5 proc.) (Švietimo naujienos, 2010).

2001 m. gruodžio 14 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1520 „Dėl bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo reformos nuostatų“ įvedė mokinio krepšelio metodiką, kuria buvo siekiama:

- Efektyviau naudojant švietimui skirtas lėšas, gerinti švietimo paslaugų kokybę, sudaryti galimybes teikti asmenims švietimo paslaugas pagal jų gebėjimus ir poreikius;
- Sukurti skaidrią švietimo finansavimo sistemą.
- Suteikti mokiniams ir jų tėvams galimybę pasirinkti mokyklą ir sudaryti sąlygas šią teisę įgyvendinti.

- Racionaliau sutvarkyti bendrojo lavinimo mokyklų tinklą, skatinti mokyklų konkurenciją, sudaryti vienodas galimybes kaimo ir miesto mokiniams įgyti geros kokybės išsilavinimą.

- Stiprinti mokyklų finansinį savarankiškumą.
- Sudaryti sąlygas plėtoti nevalstybinių švietimo įstaigų tinklą;
- Mažinti nelankančių mokyklos vaikų skaičių.
- Didinti visų lygių švietimo įstaigų vadovų atsakomybę už realiais finansiniais ištekliais grindžiamų sprendimų vykdymą nustatant švietimo politiką (Teisės aktas, 2005).

Dabartinės finansavimo sistemos *trūkumus*, remiantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, galima sugrupuoti ir suskirstyti į tokius punktus:

- Ugdymo programų ir ugdymo planų realizavimas atsietas nuo bendrojo lavinimo švietimo įstaigų finansavimo. Atskiruose regionuose ir savivaldybėse labai dideli švietimo išlaidų skirtumai, nors įgyvendinami tie patys išsilavinimo standartai.

- Neracionalus mokymo įstaigų tinklas, neefektyvus lėšų panaudojimas. Daug pinigų išleidžiama mokyklų išlaikymui ir mokytojų atlyginimams, tuo tarpu mokymo priemonėms jų trūksta.

- Mokyklos nėra tiek savarankiškos, kad planuotų savo išlaidas, o taip pat jos neskatinamos efektyviai ir taupiai naudoti gaunamų lėšų.

- Lėšos buvo skiriamos turimiems klasių komplektams, o ne mokinių skaičiui (nuo 2002 metų lėšos pradėtos skirti mokinių skaičiui). Dėl to dažnai atsirasdavo tuščiai finansuojamų vietų. Mokyklos nebuvo suinteresuotos priimti naujų mokinių, nes juos priėmusios į esamuosius klases kompleksus papildomų lėšų ugdymui dažniausiai negaudavo. Dažnai prisidėjus keletui mokinių buvo komplektuojamos naujos klasės.

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

- Mokiniamis keičiant mokymo įstaigas, ypač jei įstaigos pavaldžios skirtingiems steigėjams, naujosios mokymo įstaigos finansavimas nebūdavo papildomas. Tai stabdė laisvą mokinių judėjimą tarp mokyklų.

- Tokia finansavimo sistema visai neskatino privačių bendrojo lavinimo mokyklų steigimąsi (Švietimo būklė, 2005).

Remiantis švietimo būklės atliktais tyrimais tam, kad pašalintų šiuos trūkumus, būtina laipsniškai pereiti prie programinio švietimo įstaigų biudžetų formavimo. **Lėšas, skirtas bendrojo lavinimo mokykloms finansuoti, reikėtų suskirstyti taip:**

- Ugdymo lėšos – tiesiogiai su ugdymo procesu susijusios lėšos, t.y. lėšos skirtos ugdymo procesui pagal ugdymo planą organizuoti, pedagogų kvalifikacijai tobulinti, vadovėliams ir mokymo priemonėms įsigyti, valdymui, psichologinei, specialiajai ir socialinei pedagoginei pagalbai bei mokyklos bibliotekai išlaikyti. Šios lėšos vadinamos mokinio krepšeliu (MK), nes jos apskaičiuotos kiekvienam bendrąjį lavinimą teikiančios švietimo įstaigos mokiniui. Šios lėšos yra skiriamos iš valstybės biudžeto kaip specialioji dotacija kiekvienai švietimo įstaigai pagal joje besimokančių mokinių skaičių.

- Investicinės lėšos – netiesiogiai su ugdymo procesu susijusios lėšos (pastatų kapitaliniam remontui, renovacijai, ugdymo proceso modernizavimui, technologijų įdiegimui ir kitiems projektams skirtos lėšos). Jas skiria valstybė, steigėjas, o taip pat ir įvairūs fondai ir rėmėjai.

- Specialiųjų programų lėšos – fizinių ir juridinių asmenų skirtos programinės ir projektinės lėšos, parama, apmokėjimas už švietimo ir kitas paslaugas.

- Mokyklos lėšos – rėmėjų ir kitos teisėtai gautos lėšos. Jų panaudojimą mokykla sprendžia savarankiškai. Jas planuoja ir apskaito tokia pačia tvarka, kaip ir biudžeto lėšas. Tų lėšų valdytojas yra švietimo įstaigos vadovas.

Vyriausybė 2011 metais patvirtino mokinio krepšelio lėšų panaudojimo metodikos nuostatų pakeitimus: mokinio krepšelio lėšų naudojimas savivaldybėse – Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Palangos, Alytaus miestų, Marijampolės ir Visagino savivaldybėse 5 proc., kitos savivaldybės – 6 proc. savo nustatyta tvarka naudoja šioms mokymo reikmėms tenkinti:

- pedagoginei psichologinei pagalbai organizuoti;
- brandos egzaminams organizuoti ir vykdyti;
- bendrąjį lavinimą teikiančių mokyklų išorės vertinimui organizuoti;
- profesinės linkmės moduliams neformaliojo švietimo mokyklose finansuoti;
- neformaliajam švietimui, papildančiam bendrąsiais pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas;

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

➤ pedagoginių darbuotojų tarifinių atlygių koeficientų skirtumams išlyginti mokyklose, bendrojo lavinimo, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo prieinamumui užtikrinti, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo formų įvairovei įgyvendinti;

➤ finansuoti mažiau pasirenkamų užsienio kalbų (prancūzų, vokiečių ir kitų) mokymuisi mobiliosiose grupėse, mažesnės už numatytąsias švietimo ir mokslo ministro tvirtinamuose bendruosiuose pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų ugdymo planuose (Švietimo ir mokslo ministerija, 2010).

Pagrindiniai mokinio krepšelio lėšų panaudojimo ir planavimo **2011 metais pakeitimai**, esą tokie:

Valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas:

➤ mokinio krepšelio lėšų sąvoka – mokymo lėšos, skirtos vienam sutartiniui mokiniui, apskaičiuojamos ir paskirstomos pagal Vyriausybės paskirstytą metodiką vienam sutartiniam mokiniui;

➤ patvirtintas tas pats, kaip ir praėjusiais metais **3310 Lt (2011 m. planuojamas MK padidėjimas iki 3337 Lt)** mokinio krepšelio dydis;

➤ steigėjai perskirsto lėšas tarp mokyklų dėl pasikeitusio sutartinių mokinių skaičiaus pagal rugsėjo 1 dienos duomenis;

➤ atitinkamos savivaldybės viena kitai, kai mokiniai pereina iš vienos savivaldybės finansuojamų mokyklų į kitos savivaldybės finansuojamas mokyklas, ne vėliau kaip iki gruodžio 1 dienos (kiti mokslo metai);

➤ nepanaudotos lėšos gali būti perskirstytos tik mokymo reikmių įsiskolinimams dengti;

➤ nustatyta 5 proc. Mokinio krepšelio lėšų naudojimo tvarka. - neliko nuostatos, draudžiančios perskirstyti daugiau kaip 15 proc. Įstaigai skirtų mokinio krepšelio lėšų (Švietimo ir mokslo ministerija, 2010).

Lietuva - ne vienintelė šalis, susidūrusi su poreikiu keisti mokyklos finansavimą. Kaip pakeisti mokyklų finansavimo sistemą ir susieti su moksleivių skaičiumi jose, t.y. kaip apibrėžti ir taikyti Mokinio krepšelį? Anot Lietuvos laisvosios rinkos instituto prezidentės Elenos Leontjevos (2000), „Mokinio krepšelis, tai ne mūsų išmonė: daugelyje pasaulio šalių švietimas finansuojamas tokiu principu. Kai idėją ėmė propaguoti labai nustebome, kad Švietimo ir mokslo ministerijos žmonėms tai buvo nežinomi dalykai“ (Leontjeva, 2000).

„Krepšelio“ suteikimas mokiniui kartu su teise rinktis mokyklą - būtina sąlyga kurtis realiai mokyklų rinkai. Pasak E. Leontjevos (2000), būtina, kad tas krepšelis būtų vienodas kiekvienam mokiniui. Nors naujosios švietimo finansavimo sistemos kūrėjai padarė kompromisų, lyg tai, „krepšeliai“ vienodi, tačiau vis tiek yra numatomi skirtumai (kaimo mokykla, neįgalus vaikas ir kt).

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

Jei šie skirtumai bus nustatyti visam laikui, tai švietimo sistemos efektyvumo bus sunku tikėtis. Paaškęs, jog galima išlaikyti ir neefektyviai lėšas naudojančią mokyklą, nes steigėjas jai galės skirti daugiau pinigų. Švietimo ir mokslo ministerija turėtų nustatyti pereinamąjį laikotarpį, kada dar galima daryti išlygas. Tačiau per šį laikotarpį turėtų įvykti radikalių pasikeitimų ir mokyklos galėtų pritraukti mokinius ten, kur sugebės juos ugdyti efektyviausiai. Ši finansavimo sistema nėra naudingesnė turtingoms ar pasiturinčioms šeimoms. Dauguma mokyklų didesnę dėmesį kreips kaip tik į tuos, kurie negali nieko pridurti prie iš valstybės biudžeto skiriamo „krepšelio“. Tada prasidės reali mokyklų konkurencija už kokybę ir už būvį (Leontjeva, 2000).



## 2. MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMO KAIMO IR MIESTO MOKYKLOSE TYRIMO METODOLOGIJA

### 2.1. Tyrimo procedūros ir instrumentas

Švietimas Lietuvoje yra reformuojamas nuolat, todėl švietimo vadybos tyrimai yra reikalingi norint išsiaiškinti, kokie pokyčiai vyksta švietimo įstaigose. Mokinio krepšelio įvedimas, pakeitė mokyklų finansavimo strategiją, todėl šiuo tyrimu buvo siekia išsiaiškinti, ar kaimo ir miesto mokyklose mokinio krepšelio lėšos yra paskirstytos tinkamai, efektyviai ir adekvačiai. Šiame skyriuje aptarti tyrimo metodai, kuriais remiantis buvo siekiama įgyvendinti darbo tikslų.

Kaip teigia Kardelis (2002), integruojant kokybinius ir kiekybinius metodus būtina atsižvelgti į šiuos svarbius dalykus:

- metodų integracijos tikslą (skirtingi metodai sprendžia tą pačią problemą, todėl jų derinimui tikslinga būtų juos panaudoti atskiriems tyrimo uždaviniams spręsti arba stengtis pažvelgti į tą pačią problemą iš įvairių pusių, kadangi kokybiniais metodais siekiama pažvelgti į gylį, o kiekybiniais į plotį);
- metodų integracijos būdą (metodus reikia taip derinti, kad ontologinės ir epistemologinės prielaidos, kuriomis jie remiasi, papildytų, o ne prieštarautų vienos kitoms; taip pat svarbu, kad technine prasme tie metodai būtų suderinami);
- numatyti būsimų apibendrinimų pagrindus (kokybiniai ir kiekybiniai duomenys reikalauja skirtingos analizės ir apibendrinimų, todėl yra svarbu numatyti kuo remiantis bus daromi tyrimo apibendrinimai).

Tyrimo buvo remtasi Silvermano (2001) pateiktais metodų bruožais:

3 lentelė

Kokybinis metodas	Kiekybinis metodas
1. Negriežtas	1. Griežtas
2. Lankstus	2. Nustatytas
3. Subjektyvus	3. Objektyvus
4. Orientuotas pagal vertybes	4. Neorientuotas pagal vertybes
5. Atvejo tyrimas	5. Apžvalga
6. Hipotezes kuriantis	6. Hipotezes tikrinantis
7. Pagrįstas	7. Abstraktus

Tyrimo metodų bruožai (Silverman, 2001)

**Tyrimo objektas.** Mokinio krepšelio lėšos, bendrojo lavinimo mokyklos.

**Tyrimo tikslas.** Rinkti informaciją, kuri leistų ištirti adekvatų mokinio krepšelio lėšų skirstymą kaime ir mieste.

**Tyrimo metodai.** Labai svarbus etapas – pasirinkti tinkamą metodą tyrimui atlikti. Kalbant apie kokybinio ir kiekybinio tyrimų (su)derinimą, jų santykį, reiktų pasakyti, kad daugelis mokslinėje bendruomenėje pasisako už šių tyrimų derinimą, stengiantis taip pašalinti tyrimų trūkumus, o taip pat siekiant objektyviai nustatyti bei paaiškinti socialinius reiškinius, jų priežastingumą. Mokslinei bendruomenei yra žinoma daugybė tyrimo metodų, kurie sistemiskai sugrupuojami pagal tam tikrus kriterijus. Vienas iš skirstymo būdų – kokybinis ir kiekybinis metodai, kurie atitinkamai labiau akcentuoja kokybinius arba kiekybinius socialinių reiškinių, procesų aspektus. Todėl, kad tyrimas būtų išsamesnis ir informatyvesnis panaudotąsi kokybinio ir kiekybinio tyrimu.

**Interviu.** Interviu – individualus pokalbis, kuris „yra labai geras priartėjimo prie žmonių suvokimo, reikšmių, situacijų apibrėžimo ir realybės konstravimo (aiškinimo) būdas. Tai taip pat yra viena įtaigiausių žmonių tarpusavio supratimo priemonių“ (Tidikis, 2003). Yra svarbu, norint suprasti kitų žmonių aiškinamą tikrovę, leisti jiems patiems atsiskleisti ir apibūdinti tai savo terminais, o ne pateikti iš anksto paruoštomis tiksliomis kategorijomis. Todėl kokybinio tyrimo interviu metodas yra smarkiai pranašesnis, nes yra pateikiamas „gilesnis“ vaizdas nei kintamaisiais pagrįstomis kiekybinio tyrimo koreliacijomis (Silverman, 2001). Remiantis, šiomis mokslininkų mintimis, tyrime buvo pasirinktas struktūrizuotas, atviras interviu.

**Anketinė apklausa.** Analizuojant pedagogų požiūrį į mokinio krepšelio lėšų panaudijomo tinkamumą, buvo pasirinkta anketinė apklausa. Tinkamai anketai būdingos tokios pat geros savybės, kaip ir geram įstatymui, todėl ji yra aiški, nedviprasmiška, patikima, kartu ji skatina respondento norą bendradarbiauti, kuo teisingiau atsakinėti.

## 2.2. Anketinės apklausos metodologija

**Tyrimo imties tūrio nustatymas.** Tyrimo populiacija suskirstyta į sluoksnius. Buvo siekta, kad apklaustųjų skaičius būtų proporcingas sluoksnio dydžiui bei apimtų visas šalies apskritis, tokiu būdu užtikrinant reprezentatyvią imtį.

Mokytojų ir administracijos atstovų apklausos raštu imties tūrio nustatymui pasirinkta ši formulė (Kardelis, 2005):

$$n = \frac{t^2 \cdot S^2}{\Delta^2}$$

Šioje formulėje  $n$  – reikalingas apklausti respondentų skaičius,  $t$  – 1,96, kadangi reikia skaičiuoti 95 (proc.) patikimumo lygmeniu,  $\Delta$  – reiškia paklaidą = 5.  $S$  – imties vidutinis

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

kvadratinis nuokrypis. Turimos visumos dydis = (39842- bendrojo lavinimo mokyklų pedagogų skaičius visos Lietuvos mastu).

**Apklaustos imties ir tiriamosios grupės nustatymas.** Atliekant mokslinį tyrimą labai svarbu buvo nustatyti tinkamą tyrimo imtį, tai ir lėmė išvadų tikslingumą ir rezultatyvumą. Atlikta reprezentatyvi respondentų apklausa (neviršijant 5 proc. paklaidos dydžio). Magistro darbo tyrimo rezultatams pasiekti buvo išdalinta 260 anketų. Galutinę tyrimo imtį sudarė 210 respondentų (N=210). Anketos buvo paskleistos Šiaulių regione, apimant didelius miestus(Šiauliai), rajono centrą (Pakruojis), miestelius (Linkuva, Žeimelis, Pašvitinys) ir kaimo vietas (Grikpėdžiai, Bardiškiai, Triškoniai). Tiriamosios grupės buvo pasirinktos tikintis atsakymų objektyvumo. Kadangi mokykloje yra viešinama informacija apie mokinio krepšelio lėšų panaudojimą, tiriamajai grupei pasirinkti dalykų mokytojai, administracijos atstovai ir kt. (logopedai, soc. pedagogai).

**Apklaustos instrumentas.** Nors anketinė apklausa yra plačiai paplitęs tyrimo metodas, tai gali rodyti metodo populiarumą, paprastumą, manant, jog nėra nieko lengvesnio, kaip atlikti anketinę apklausą, taip pat iškyla nemažai problemų ją sudarinėjant.

Pagal Silvermeną (2001) atliekant anketinę apklausą gali išryškėti tokios idiomos:

4 lentelė

Idioma	Koncepcija	Trūkumai
<b>Natūralizmas</b>	Nenoras suteikti reikšmę ir tyrimo lauko stebėjimo pirmenybės teikimas.	Įsigilina tik į „kas?“ tikrovėje ir pamiršta „kaip?“ reprezentuoja.
<b>Etnometodologija</b>	Kaip ir natūralizmas skiria dėmesį stebėjimui, bet nukreipia į pokalbių sąveiką.	Pernelyg akcentuoja „kaip?“ ir pamiršta „kas?“ reprezentuoja.
<b>Emocionalizmas</b>	Reikalauja „intymaus“ kontakto su tyrimo subjektais ir teikia pirmenybę asmeninei biografijai.	Padedą suprasti žmonių patirtį per „emocijų“ prizmę.
<b>Postmodernizmas</b>	Siekia atskleisti „subjekto“ ir „lauko“ sąvokas.	Atskleidžia reprezentacijos panaudojimą, bet gali nuvesti į nihilistinį turinio atmetimą.

Anketinės apklaustos idiomos (Silvermanas, 2001)

Sudarinėjant anketą, buvo naudojami tokiais anketos **reikalavimais**:

1. Motyvuotai, logiškai paaiškinta, dėl ko atliekamas tyrimas, po to pateikiama trumpa anketos užpildymo instrukcija;
2. Apklausiamojo pastangos atsakyti minimalios, todėl klausimai konkretūs, o atsakymų variantai suprantami;

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYKLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

3. Respondentui kuo mažiau tenka rašyti, tuo daugiau jis tiki, kad išlaikytas anonimiškumas;

4. Pasirinkta kuo informatyvesnė ir trumpa anketa, kadangi svarbi anketos apimtis: ilga anketa atbaido, nėra noro atidžiai ją skaityti, todėl galimi paviršutiniški atsakymai, solidus anketos apipavidalinimas, tinkama klausimų kompozicija, - tai sušvelnina kilusias neigiamas nuostatas;

5. Vengtina klausimų, kurie stumia respondentą į vieną atsakymą;

6. Vengtina sudėtingų, erzinančių klausimų.

Tyrimui atlikti sudaryta anketa apima 21 klausimą, iš kurių 2 - atviro tipo klausimai. Klausimai buvo suskirstyti į 6 grupes (žr. 5 lentelę). Atsakydami į 1 – 6 anketos klausimus respondentai nurodė savo demografines charakteristikas, 7, 8, 12 klausimai apimė švietimo reformos vertinimą respondentų požiūriu, 9, 10, 13, 14 klausimais analizuojama ar respondentai pajuto finansavimo pokyčius įvedus mokinio krepšelio finansavimo sistemą, 10, 15 klausimu nustatyta apklaustųjų nuomonė į švietimo finansavimo tikslus, 16-18 klausimais analizuojama respondentų nuomonė į efektyvų ir tinkamą mokinio krepšelio lėšų panaudojimą, 19-20 klausimais tirtas respondentų požiūris į mokinio krepšelio lėšų adekvatų skirstymą kaimo ir miesto mokyklose.

5 lentelė

Eil. Nr.	Diagnostiniai klausimų blokai	Klausimai ir jų nr.	Klausimų pateikimo tikslai
1.	Demografinis	1-6	Išsiaiškinti respondentų pasiskirstymą pagal demografinius duomenis, išsiaiškinant ir jų lytį bei darbo stažą.
2.	Požiūris	7, 8, 12	Išsiaiškinti švietimo reformos vertinimą respondentų požiūriu.
3.	Finansavimo pokyčiai	9, 10, 13, 14	Nustatyti, ar respondentai pajuto finansinius pokyčius.
4.	Švietimo reformos finansavimo tikslai	10, 15	Apžvelgti, kaip respondentai vertina pateiktus švietimo reformos finansavimo tikslus.
5.	Mokinio krepšelio lėšų tinkamas panaudojimas	16-18	Išsiaiškinti, respondentų požiūrį į efektyvų mokinio krepšelio lėšų panaudojimą.
6.	Mokinio krepšelio lėšų adekvatus skirstymas kaimo ir miesto mokyklose.	19-20	Nustatyti, respondentų nuomonę dėl mokinio krepšelio lėšų adekvataus skirstymo.

**Anketos diagnostiniai klausimų blokai**

Anketinės apklausos metu respondentai galėjo išreikšti savo nuomonę ir apie nuolat besikeičiančią švietimo sistemą, apie vykstančias švietimo reformas, anonimiškai pasisakyti, kas darosi jų atstovaujamoje švietimo įstaigoje, ar juos tenkina finansinis lėšų skirstymas. Apklaustieji buvo supažindinami su keletu iš mokinio krepšelio lėšų paskirtymo bloku, galėjo pasisakyti, ar, jų manymu, lėšų formaliajam ar neformaliajam švietimui pakanka, ar reikėtų kažką dar keisti. Respondentai galėjo pateikti rekomendacijas dėl švietimo įstaigų darbo gerinimo.

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

Anketoje buvo pateikti klausimai Likert'o skalėje. Likerto skalė, remiantis Pranulio nuomone (1998), tai matavimo instrumentas padedantis nustatyti, koku laipsniu respondentas sutinka ar nesutinka su skalėje pateiktais teigiamais ar neigiamais objekto ar reiškinių vertinimais. Likerto skalės pavyzdys pateiktas 6 lentelėje.

6 lentelė

Teiginiai	5 (visiškai sutinku)	4 (sutinku)	3 (iš dalies sutinku)	2 (nesutinku)	1 (visiškai nesutinku)	0 (nežinau)
1. Mokinio "krepšelio" idėja yra aiški;						
2. Mokinio "krepšelio" įvedimas – efektyvus sprendimas;						
3. Finansavimas "krepšelio" principu daro teigiamą įtaką mokyklai;						
4. "Krepšelio" principas užtikrina kokybiškesnę ugdymą;						
5. Mokinio "krepšelio" principas skaidrina švietimo sistemos finansavimą;						
6. Informacija apie mokinio "krepšelio" lėšų panaudojimą įstaigoje yra vieša.						

**Likert'o skalės pritaikymas anketoje**

**Apklauso organizavimas.** Tyrimas atliktas 2011 metų vasario 1 - kovo 30 dienomis. Anketa buvo platinama bendrojo lavinimo mokyklų pedagogams bei administracijos atstovams. Anketa buvo platinama mokyklose tiesiogiai arba per pedagogų metodinių būrelių pirmininkus.

Dalinant anketas stengtasi mandagiai ir nuoširdžiai bendrauti su apklausiamaisias, nors dalis iš jų rodė nepasitenkinimą ir kategoriškai atsisakinėjo pildyti anketas, anot jie gaišta veltui savo brangų laiką. Pasitaikė norinčių už anketos užpildymą ir pasipelnėti, gauti atitinkamą pinigų sumą. Atsiimant anketas stengtasi išklaudyti ir respondentų kritika į pateiktus klausimus.

Nors tyrimo metu buvo siekta užtikrinti anonimiškumą, į kai kuriuos anketos klausimus nebuvo atsakinėjami. Anketoje nereikėjo nurodyti nei respondento pavardės, nei amžiaus, taip pat tyrimo tikslai ir jų nuomonių naudingumas buvo nurodytas pačioje anketoje. Respondentai turėjo galimybę anketas pildyti net ne darbo vietoje, jiems buvo skirtos dvi savaitės savo nuomonių pasidalinimui.

Kadangi tyrime buvo atlikta lyginamoji duomenų analizė, anketos platintos tolygiai tiek miesto, tiek kaimo mokyklose, 97 apklaustieji atstovavo didelio miesto ir rajono centro mokyklas bei 113 atstovavo kaimo vietovių ir miestelių mokyklas.

Duomenų analizė. Gauti duomenys buvo apdoroti "Mrs Excel" ir SPSS (17 versija) programomis. Anketų gauti duomenys buvo koduojami ir lyginami SPSS programos pagalba.

### 2.3. Interviu metodologija

**Interviu** - pašnekesys, tik jo metu prisilaikoma tiksliai apibrėžtų klausimų. Interviu trumpesnis ir paliečiamas apibrėžtas klausimų skaičius. Interviu metu mažiau galimybių užmegzti psichologinį kontaktą, o tai gali turėti įtakos rezultatams. Interviu skirstomas į keletą pagrindinių tipų: laisvas, formalizuotas (standartizuotas), periodinis, grupinis.

Interviu imtis – atrinktų dalyvių grupė, konkrečiai bendrojo lavinimo mokyklų vadovai, pavadootojai ir buhalteriai. Tyrimo imtį galima apibūdinti kaip ne reprezentatyvią, todėl, kad buvo pasirinkta tikslinė atranka. Tyrimo apimtis yra lanksti, kaip teigia Tidikis (2003), interviu - orientuotas į interpretaciją kaip procesą, siekiantį surasti ir paaiškinti tą elgesio ir aplinkos sąveiką, kuri daro didžiausią poveikį patirties formavimui ir tokiu būdu galima lengvai išeiti iš preliminarių, negriežtai nustatytų tyrimo zonos ribų. Apklausti 6 respondentai: 3 iš jų (mokyklos vadovas, pavadootoja ugdymui ir buhalterė) atstovaujantys kaimo mokyklas ir 3 iš jų respondentai atstovaujantys miesto mokyklas.

**Interviu klausimynas.** Klausimynas struktūruotas, todėl, kad visiems apklaustiesiems buvo pateikti vienodi klausimai. Pateikiant interviu klausimyną buvo siekta tokių tikslų:

1. Mokyklos vadovų, pavadootojų ir buhalterių švietimo reformos vertinimas;
2. Ugdymo kokybės vertinimas švietimo finansavimo aspektu;
3. Lėšų skirstymo kaimo ir miesto mokyklose objektyvumas;
4. Mokinio krepšelio lėšų perskirstymo siūlymai;
5. Mokinio krepšelio lėšų skirstymo tinkamumas;
6. Informacijos, ataskaitų apie mokinio krepšelio lėšų panaudojimą viešumas;
7. Veiksmų laisvė disponuojant mokinio krepšelio lėšas;
8. Finansavimo mokinio krepšelio principu privalumai ir trūkumai;
9. Siūlymai švietimo įstaigų finansavimo gerinimui.

Sudarinėjant interviu klausimyną, buvo atsižvelgta, kad gauta informacija sietusi su anketinės apklausos duomenimis, kad klausimai būtų aiškūs ir informatyvūs.

**Tyrėjo vaidmuo.** Atsižvelgiant į Tidikio (2003) nuomonę, tyrėjas turi sumaniai derinti gebėjimą abstrakčiai ir konkrečiai mąstyti; vertindamas įvairią informaciją, remtis sociologijos ir kultūros žiniomis, derinti interviu vedėjo, socialinio psichoterapeuto ir analitiko funkcijas, turėti mokslinę intuiciją ir vaizduotę, gebėti taikyti „sveiko proto“ ir indukcinę logiką, remtis makro ir mikro sociologijos koncepcijomis ir paradigmomis, apklausa žodžiu reikalauja tyrėjo erudicijos ir praktinės gyvenimo patirties.

**Gautų duomenų analizė ir organizavimas.** Gauti duomenys buvo analizuojami subjektyviai, interpretacijos būdu. Taip pat jie papildė anketinės apklausos gautus rezultatus.

Interviu buvo organizuojami nuo 2011 metų vasario 1 dienos iki kovo 30 dienos. Dėl pokalbių

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

buvo susitarta telefonu arba suderinant susitikimo vietą ir laiką. Buvo griežtai laikomasi etikos taisyklių, bendrauta mandagiai, išsamiai pristatant tyrimo tikslus užtikrinant respondentų anonimiškumą. Interviu trukmė nuo 30 minučių iki 1 val., priklausomai kiek apklausiamasis turi minčių ir idėjų atsakinėjant į pateiktus klausimus.

#### 2.4. Respondentų demografiniai duomenys

Respondentų pasiskirstymas pagal lytį, išsilavinimą, užimamas pareigas, darbo stažą mokykloje atspindi 1-5 lentelėse.

#### Respondentų (N=210) pasiskirstymas pagal lytį

7 lentelė

	Demografinis pasiskirstymas:	Jūs esate:		iš viso:	
		vyras	moteris		
<b>Jūs dirbate:</b>	<b>dideliame mieste</b>	skaičiavimo rezultatai	10	52	62
		%	16,1%	83,9%	100,0%
	<b>rajono centre</b>	skaičiavimo rezultatai	3	32	35
		%	8,6%	91,4%	100,0%
	<b>miestelyje</b>	skaičiavimo rezultatai	8	29	37
		%	21,6%	78,4%	100,0%
	<b>kaimo vietovėje</b>	skaičiavimo rezultatai	26	50	76
		%	34,2%	65,8%	100,0%
<b>Iš viso:</b>		skaičiavimo rezultatai	47	163	210
		%	22,4%	77,6%	100,0%

Tyrimo metu nustatyta, kad dalyvavo 47 (22,4 proc.) vyrų ir 163 (77,6 proc.) moterų, iš kurių 97 dirbantys dideliame mieste ir rajono centre, o likusieji 113 kaimo vietovėse ir miesteliuose. Niekam ne paslaptis, kad pedagogo profesiją pastaruoju metu daugiausia renkasi moterys. Todėl vyrus mokytojus, galima skaičiuoti ant pirštų. Vyrams neretai pritrūksta kantrybės ir kitų reikiamų savybių pedagoginiam darbui.

**Respondentų (N=210) pasiskirstymas pagal išsilavinimą**

8 lentelė

Demografinis pasiskirstymas	Jūsų išsilavinimas:					Iš viso:
	Aukštasis neuniversitetinis	Aukštasis universitetinis	Aukštesnysis	Magistratūra	Kita	
Jūs dirbate:						
dideliame mieste	12 19,4%	42 67,7%	0 0%	8 12,9%	0 0%	62 100,0%
rajono centre	2 5,7%	23 65,7%	2 5,7%	8 22,9%	0 0%	35 100,0%
miestelyje	3 8,1%	26 70,3%	1 2,7%	6 16,2%	1 2,7%	37 100,0%
kaimo vietovėje	4 5,3%	46 60,5%	6 7,9%	20 26,3%	0 0%	76 100,0%
Iš viso:	21 10,0%	137 65,2%	9 4,3%	42 20,0%	1 0,5%	210 100,0%

Prieš porą metų švietimo ir mokslo ministro patvirtintas įsakymas, kuriame teigiama, kad mokyklose nebegalės dirbti žmonės, neturintys pedagoginio išsilavinimo. Į šią kategoriją pateko ir turintieji vidurinį išsilavinimą, ir tie, kurie turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą, tačiau ne pedagoginį. Pavyzdžiui lituanistas, baigęs lietuvių filologiją viename iš universitetų, nebegali dirbti švietimo įstaigoje, kol nebaigs tęstinių pedagogikos žinių studijų.

Rezultatai rodo, kad daugiausia apklaustųjų, turintys aukštąjį universitetinį išsilavinimą, 137 (65,2 proc.), 42 respondantai turi magistro laipsnį (20,0 proc.). 21 (10,0 proc.) apklaustųjų turintys aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą, aukštesnįjį išsilavinimą turintys 9 apklaustieji (4,3 proc.) ir 1 (0,5 proc.) respondentas, kuris anketoje nenurodė savo išsilavinimo.

**Respondentų (N=210) pasiskirstymas pagal darbo stažą**

Daugiausia apklaustųjų 75 (35,7 proc.) mokykloje dirbantys nuo 1 iki 10 metų, 71 respondentas (33,8 proc.) ugdymo įstaigoje dirbantis nuo 11 iki 20 metų, 43 apklaustieji (20,5 proc.) pedagoginį darbą dirba nuo 21 iki 30 metų, likusieji 30 (9,5 proc.) - nuo 31 iki 40 metų ir tik vienas apklaustasis mokykloje dirbantis virš 40 metų (0,5 proc.) (žr. 9 lentelė).



9 lentelė

Demografinis pasiskirstymas	Kiek metų dirbate ugdymo įstaigoje?					Iš viso:	
	1-10 metų	11-20 metų	21-30 metų	31-40 metų	41 ir daugiau metų		
Jūs dirbate:	Dideliame mieste	17 27,4%	26 41,9%	15 24,2%	4 6,5%	0 0%	62 100,0%
	Rajono centre	11 31,4%	12 34,3%	8 22,9%	4 11,4%	0 0%	35 100,0%
	Miestelyje	9 24,3%	9 24,3%	9 24,3%	10 27,0%	0 0%	37 100,0%
	Kaimo vietovėje	38 50,0%	24 31,6%	11 14,5%	2 2,6%	1 1,3%	76 100,0%
Iš viso:	75 35,7%	71 33,8%	43 20,5%	20 9,5%	1 0,5%	210 100,0%	

Tyrimo gauti duomenys rodo, kad mažėja pensijinio amžiaus pedagogų. Galime daryti išvadas, kad rasti pedagoginį darbą jaunimui yra daug lengviau nei bet kada anksčiau. Tai parodo ir rezultatai, kad mokykloje daugiausiai mokytojų, tarp jų ir administracijos atstovų turinčių nuo 1 iki 20 metų stažo.

### Respondentų (N=210) pasiskirstymas pagal mokyklos tipą

10 lentelė

Demografinis pasiskirstymas	Jūsų mokykla yra:		iš viso	
	privati	valstybinė		
Jūs dirbate:	dideliame mieste	1 1,6%	61 98,4%	62 100,0%
	rajono centre	0 0%	35 100,0%	35 100,0%
	miestelyje	0 0%	37 100,0%	37 100,0%
	kaimo vietovėje	0 0%	76 100,0%	76 100,0%
Iš viso:	1 0,5%	209 99,5%	210 100,0%	

Ekonominis sunkmetis Lietuvos mokykloms prasidėjo seniai ir niekaip nesibaigia. Tėvai jau nebediskutuoja, ar reikia ir verta prisidėti prie mokyklos ar klasės remonto, o kalbasi tik apie tai, kas, kam ir kiek kainavo. Tik vis dažniau pasigirsta kalbų, kas tada pigiau: ar remontuoti mokyklas iš savų lėšų, ar leisti vaikus į privačią mokslo įstaigą. Bėda tik ta, kad privačioje mokykloje jau metų

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

pradžioje būna daugiau mažiau aišku, kiek, už ką ir kada reikės sumokėti. O valstybinėje solidžia suma prisidėti prie bendro reikalo gali tekti visai neplanuotai. Už mokslą privačioje mokykloje nebūtina sumokėti keliasdešimt tūkstančių litų rugsėjo pirmąją. Galima mokėti dalimis, tuomet suma sieks nuo trijų iki beveik 700 litų kas mėnesį. Daugelyje privačių mokyklų dar reikia sumokėti ir pradinį įnašą – maždaug vieną tūkstantį litų. Negana to, kai kurios dar dažnai paprašo tėvų prisidėti prie mokyklos knygų bibliotekos atnaujinimo ir panašių kilnių tikslų.

Beveik visi apklaustieji yra dirbantys valstybinėje mokykloje 209 (99,5 proc.), tik vienas iš jų, dirbantis Šiauliuose privačioje mokykloje.

**Respondentų (N=210) pasiskirstymas pagal atliekamas pareigas**

11 lentelė

Demografinis pasiskirstymas	Šioje mokykloje Jūs esate:			iš viso
	dalyko (dalykų) mokytojas	administracijos atstovas	kita	
Jūs dirbate:				
dideliame mieste	54 87,1%	5 8,1%	3 4,8%	62 100,0%
rajonų centre	24 68,6%	9 25,7%	2 5,7%	35 100,0%
miestelyje	25 67,6%	6 16,2%	6 16,2%	37 100,0%
kaimo vietovėje	64 84,2%	11 14,5%	1 1,3%	76 100,0%
Iš viso:	167 79,5%	31 14,8%	12 5,7%	210 100,0%

Buvo apklausta 167 (79,5 proc.) dalykų mokytojų, 31 (14,8 proc.) administracijos atstovų ir 12 (5,7 proc.) atsakiusių ir nurodžiusių kitas specialybes (logopedai, spec. pedagogai). „[vairūs bandymai palyginti Lietuvos mokyklas tarpusavyje stumia kaimo mokyklą į dar didesnę neviltį, mat vertinimo ir lyginimo schemas remiasi miesto mokykloms palankiais kriterijais“ – taip dar 2002 metais nurodė mokslininkai A.Poviliūnas, G.Kazakevičius, V. Beresnevičiūtė.

Kaimo vietovėse gyvena per 33 % visų Lietuvos gyventojų ir tik 4,9 % kaimo žmonių turi aukštąjį išsilavinimą. Kaimo mokykla, priklausomai nuo jos dydžio, turi būti švietimo ir kultūros centras, miesto – paslaugų teikimo objektas.

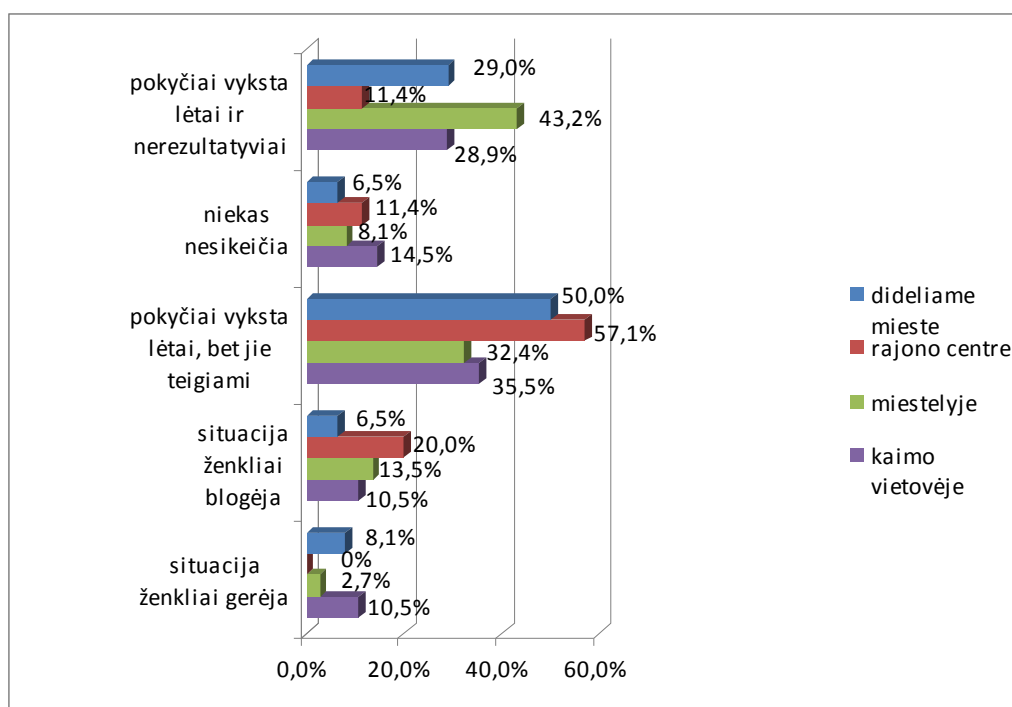
Kartu pastebima, kad Lietuvoje klostosi keista padėtis, kai švietimo politiką, jos gaires nusako valstybė, o šaltinių tai politikai įgyvendinti turi ieškoti pati mokykla. Kaimų ir miestelių bendruomenių atstovai, nematydami, kad jų problemos būtų politiškai svarstomos, nerasdami savo gyvenimo politinės analizės, netiesiogiai gauna žinią, kad politinės galios akiratyje jų nėra.

### 3. MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMO KAIMO IR MIESTO MOKYKLOSE TYRIMO REZULTATAI

#### 3.1. Švietimo reformos vertinimas ugdymo įstaigose dirbančiųjų požiūriu

Pirmaisiais antrojo anketos diagnostinio bloko klausimais, buvo išsiaiškintas švietimo reformos vertinimas respondentų požiūriu, nuomonė į vykstančius pokyčius. Taip pat siekta sužinoti, ar pedagogai ir administracijos atstovai domisi vykstančia švietimo reforma, jie galėjo pasisakyti apie savo konkrečiai atstovaujamą mokyklą, ir pasidalinti žiniomis ar šios mokyklos gauna pakankamai lėšų, kad užtikrintų kokybišką paslaugų teikimą.

Įvertinus požiūrį į švietimo reformą, buvo nustatyta, kad didžiausia respondentų dalis mano, jog pokyčiai vyksta lėtai, bet jie yra teigiami. Rajono centre, bei dideliame mieste dirbančiųjų nuomonė išsiskyrė labiausiai šiuo aspektu, nei dirbančiųjų miesteliuose bei kaimo vietovėse (žr. 8 pav.)



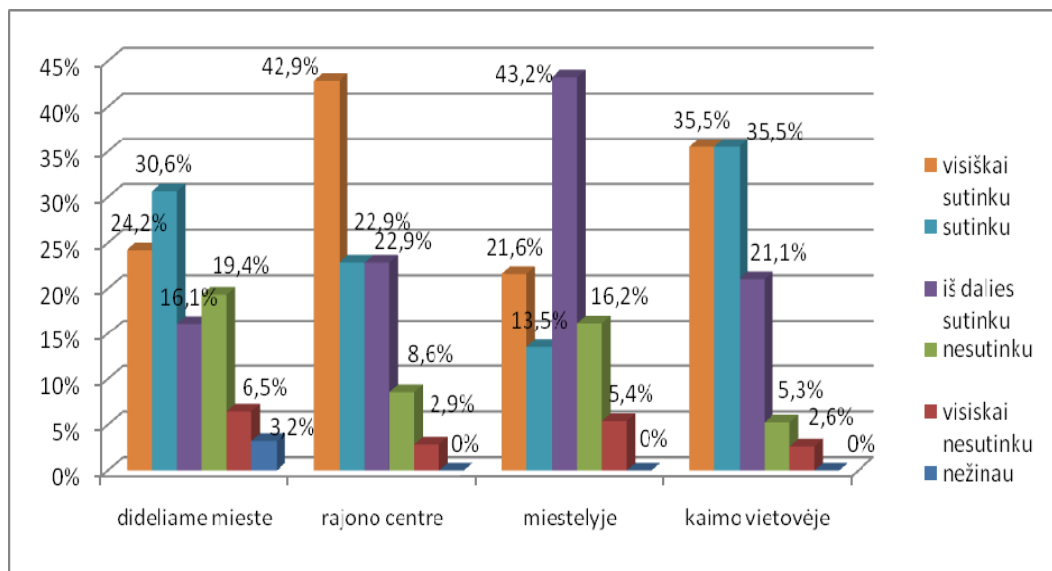
1 pav. Švietimo reformos vertinimas respondentų požiūriu (N=210)

57,1 (proc.) respondentų dirbančių rajono centre (Pakruojyje) pareiškė nuomonę, kad vykstanti švietimo reforma vyksta lėtai, bet pokyčiai yra teigiami, nuo jų nedaug atsiliko ir apklaustieji dirbantys dideliame mieste (Šiauliuose) 50,0 (proc.). 35,5 (proc.) ir 32,4 (proc.) dirbančiųjų miesteliuose ir kaimo vietovėse, taip pat sutiko su teiginiu, kad pokyčiai vyksta lėtai, bet jie teigiami. Gautais duomenimis galime teigti, kad pasitaikė ir nemažai pesimistiškų požiūrių,

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

antai 43,2 (proc.) dirbančiųjų miesteliuose mano, kad pokyčiai vyksta lėtai ir jie yra nerezultatyvūs. Pasisakančiųjų, kad situacija ženkliai gerėja nepasitaikė labai daug ir šiam teiginiui daugiausia pritarė respondentai dirbantys kaimo vietovėje 10,5 (proc.).

Panaudojus Likert'o skalę anketoje, buvo siekta išanalizuoti, ar respondentai pritaria švietimo reformos teiginiams (8 anketos klausimas).



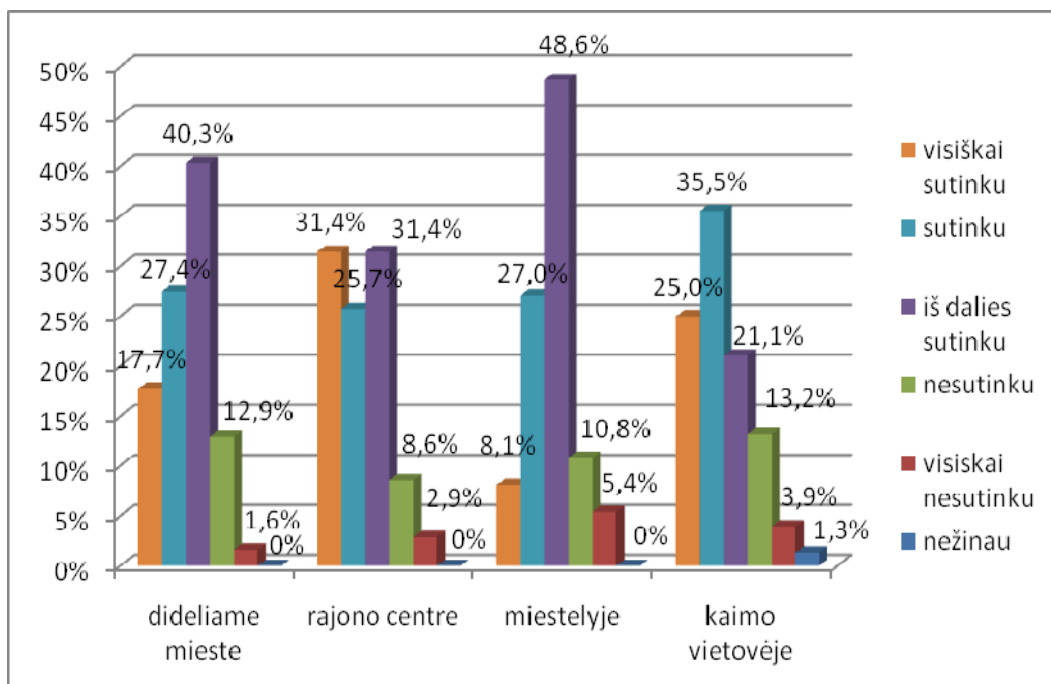
**2 pav. (a teiginys) Respondentų nuomonių pasiskirstymas į teiginį: „Švietimas – prioritetinga valstybės remiama Lietuvos Respublikos raidos sritis“ (N=210)**

Remiantis sociologe Darata Surdokaite, daugelyje išsivysčiusių valstybių švietimas laikomas valstybiniu prioritetu. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatyme skelbiama, kad „Švietimas - prioritetinga valstybės remiama Lietuvos Respublikos raidos sritis. <...> Švietimas lemia krašto kultūrinę, socialinę bei ekonominę pažangą, stiprina žmonių ir tautų solidarumą, toleranciją, bendradarbiavimą“. Taigi švietimas yra itin vertinamas - jis lemia visuomenės kompetenciją, jos vertybines orientacijas ir veikia visą valstybės gyvenimą.

Pastaraisiais metais švietimui ir aukštajam mokslui skiriama palyginti nemaža šalies nacionalinio biudžeto dalis. Ši dalis jau 1996 metais sudarė 25,6 % , o 1997 metais - 26,7 % šalies nacionalinio biudžeto. Palyginti su kitomis labiausiai finansuojamomis valstybės sritimis, švietimui nėra skiriama pati didžiausia biudžeto lėšų dalis. Daugiausia lėšų valstybė skiria viešajai tvarkai ir visuomenės apsaugai. Švietimas yra antroji pagal finansavimo mastą sritis. Trečioje vietoje - socialinė apsauga ir rūpyba, o ketvirtoje - krašto apsauga (Švietimo finansavimo vertinimas, 2011).

Su teiginiu – švietimas prioritetinga valstybės remiama Lietuvos Respublikos raidos sritis visiškai sutinka 42,9 (proc.) respondentų dirbančių rajono centre ir kaimo vietovėse 35,5 (proc.), tačiau ženkliai išsiskyrė miesteliuose dirbančiųjų apklaustųjų nuomonė, jie tik iš dalies sutinkantys

su šiuo pateiktu teiginiu. Labai maži procentai tik visiškai nesutinkančių, kad švietimas – prioritetinga valstybės remiama Lietuvos Respublikos raidos sritis.



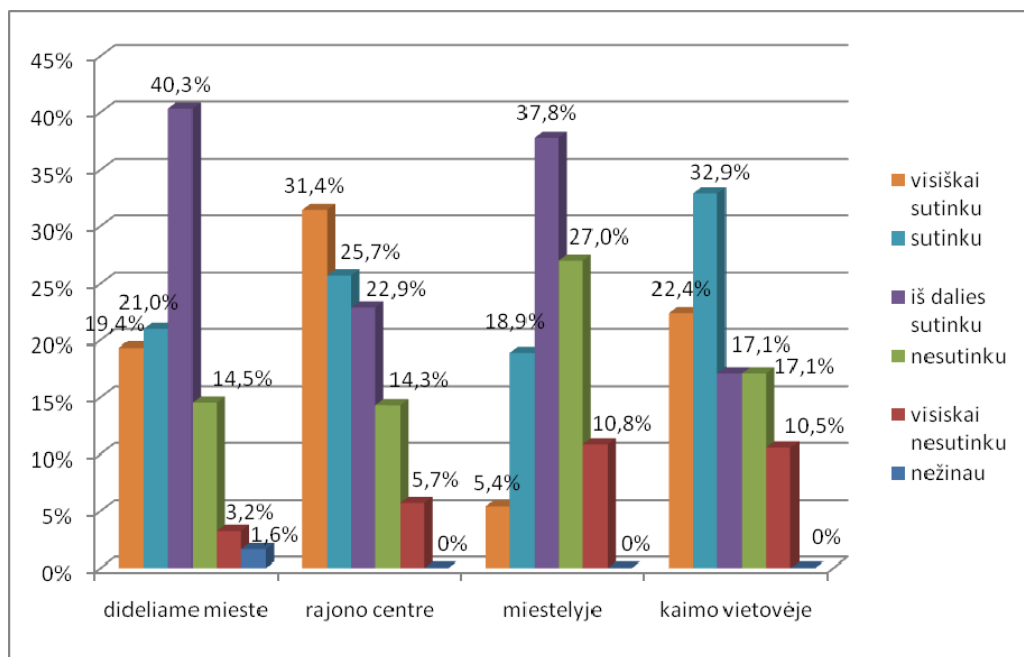
**3 pav. (b teiginys) Respondentų nuomonė atsakant į teiginį: „vykstanti švietimo reforma išplėtė mokymosi galimybes“ (N=210)**

Su teiginiu – vykstanti švietimo reforma išplėtė mokymosi galimybes iš dalies sutiko miesteliuose ir Šiauliuose dirbantys apklaustieji 48,6 (proc.) ir 40,3 (proc.), visiškai nesutinkančių ar nežinančių nepasitaikė daug.

Gautais duomenimis galime teigti, kad nesvarbu, ar respondentas dirba kaimo vietovėse ar miestuose, jie sutinkantys, kad visgi reforma yra teigiama ir ji išplėtė mokymosi galimybes, jų ugdymo įstaigos tampa patogesnės efektyviam darbui, pedagogų kvalifikacijai keltis skiriama pakankamai lėšų, mokiniams platesnis neformalaus ugdymo pasirinkimas.

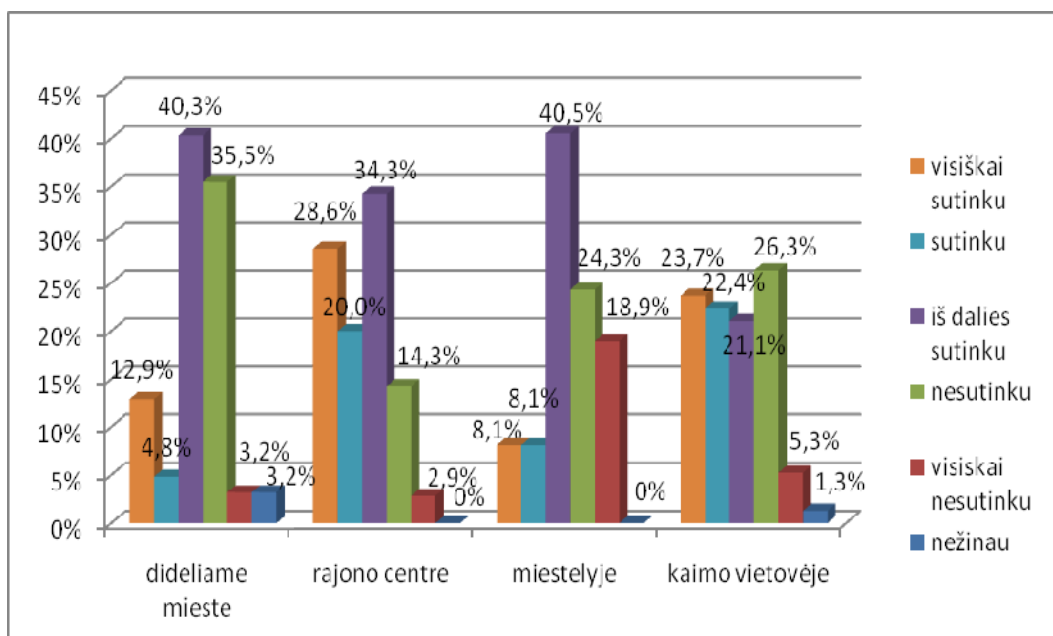
Apklaustieji interviu metu, taip pat sutinkantys, kad vykstanti švietimo reforma gerina mokymosi galimybes, taip užtikrinant kokybiškesnį ugdymą, nors sutinka, kad švietimo sistema reikia dar tobulinti.

Mokyklų tinklo pertvarka yra vienas iš veiksnių, sukursiančių sąlygas veiksmingai ugdyti įvairių gebėjimų ir poreikių vaikus ir jaunuolius, o tinklo optimizavimo paskirtis – sukurti tokią mokyklų sistemą, kuri leistų kiekvienam mokiniui įgyvendinti savo teises į kokybiškas mokymosi sąlygas, pedagoginę, specialiąją pedagoginę pagalbą, išsilavinimo įgijimą pagal valstybės nustatytus standartus. Esama mokyklų sistema nėra pakankamai racionali, veiksminga, nepajėgia užtikrinti lygių ugdymosi galimybių, socialinio teisingumo, taip pat mokymo kokybės mokiniams (žr. 4 pav.).



**4 pav. (c teiginys) Respondentų nuomonė atsakant į teiginį: „mokyklų tinkle optimizavimas daro teigiamus švietimo sistemos pokyčius“ (N=210)**

Su teiginiu – mokyklų tinklo optimizavimas daro teigiamus švietimo sistemos pokyčius sutinkančiųjų, iš dalies sutinkančiųjų ir visiškai sutinkančiųjų nuomonės vėl ženkliai išsiskyrė. Tik 27,0 (proc.) mokytojų dirbančių miesteliuose nesutiko su šiuo teiginiu. Pedagogai, kurie domisi vykstančia reforma, ir tinklo optimizavimu turi teigiamą požiūrį į tai, tačiau tyrimo rezultatai atskleidžia, kad labai daug darbuotojų dirbančių švietimo įstaigose, dar nesuvokia permainų ir kas tai yra tinklo optimizavimas ar tinklo pertvarka, todėl objektyvaus požiūrio į tai išreikšti negalėjo.

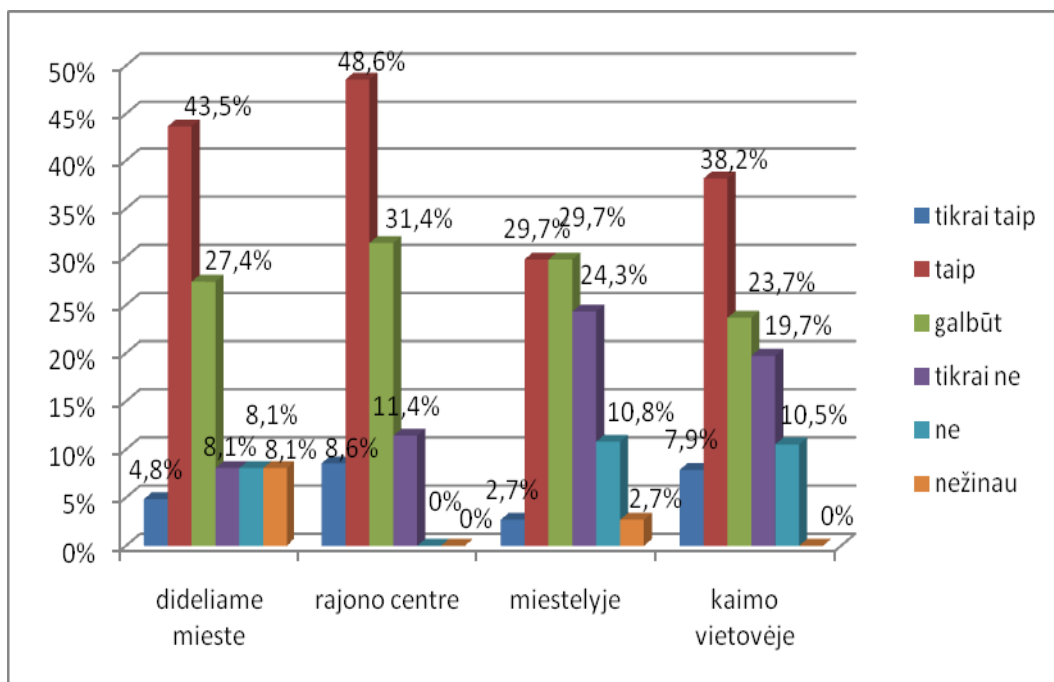


**5 pav. (d teiginys) Respondentų nuomonių pasiskirstymas į teiginį: „dabartinė švietimo reforma atitinka visuomenės lūkesčius“ (N=210)**

Dabartinis švietimo sistemos racionalizavimas (reformavimas) yra mažai veiksmingas ir daugiau kosmetinis nei racionalus. Lėšų taupymas ten, kur jis yra būtinas, jau dabar sukelia neigiamą visuomenės psichologinę reakciją. Kiek sutaupoma uždariant kaimo mokyklas, sumokama perkant ir vėliau eksploatuojant automobilius vaikams vežti, steigiant naujus etatus ir pareigybes.

Teiginiui – respondentai tik iš dalies sutinkantys arba nesutinkantys, kad dabartinė švietimo reforma atitinka visuomenės lūkesčius, nuomonės išsiskyrė. Vėl skyrėsi mieste dirbančiųjų apklaustųjų požiūris, 35,5 (proc.) manančiųjų, kad dabartinė švietimo reforma neatitinka visuomenės lūkesčių, ir 18,9 (proc.) dirbančiųjų miesteliuose visiškai nesutinka su šiuo teiginiu.

Gautais duomenimis, galime teigti, kad švietimo reformą reikia tobulinti, nors pokyčiai ir vyksta nuolat, siekiant užtikrinti kuo kokybiškesnę švietimo paslaugų kokybę.



**6 pav. Respondentų atsakymų į klausimą: „ar daug ką žinote apie ugdymo įstaigų reformos įgyvendinimo strategiją?“, pasiskirstymas, atsižvelgiant į gyvenamą vietovę (N=210)**

Respondentai dirbantys Pakruojyje 48,6 (proc.) ir Šiauliuose 43,5 (proc.) teigia, daug žinantys apie reformos įgyvendinimo strategiją. Pasitaikė ir nemažai abejojančių, net 31,4 (proc.) dirbančių rajono centre ir atsakiusių, kad tik „galbūt“ daug ką žino apie ugdymo įstaigų reformos įgyvendinimo strategiją.

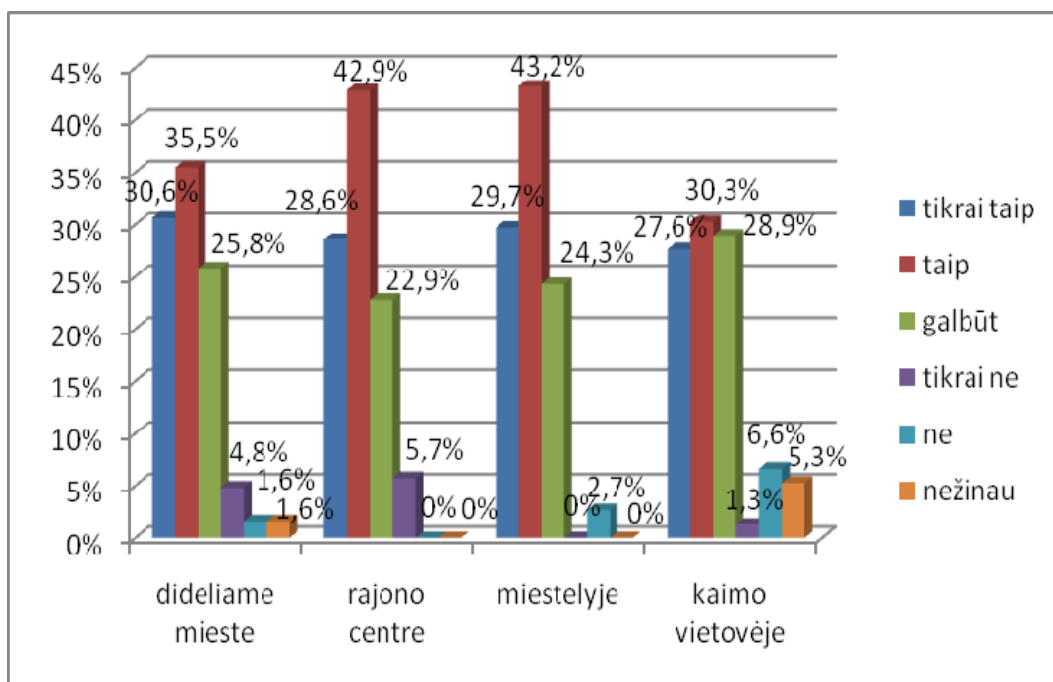
Gautais duomenimis galime teigti, kad respondentai domisi, švietimo permainomis, tačiau neturi stiprios ir tvirtos nuomonės į ją, o mokytojai dirbantys kaimuose ir miesteliuose mažiausiai žinantys apie ugdymo įstaigos reformos įgyvendinimo strategiją.

Apibendrinant galima teigti, kad respondentai teigiamai vertina švietimo reformą ir vykstančius procesus ugdymo įstaigose. Respondentų nuomone pokyčiai vyksta lėtai, bet jie yra teigiami tik dar ne visiškai atitinka visuomenės lūkesčių. Kaimuose ir miesteliuose dirbantys mokytojai mažiausiai domisi švietimo reformos padariniais, informacija šiose demografinėse zonose sklinda lėčiau.

### 3.2. Finansavimo pokyčiai mokyklose, po mokinio krepšelio įvedimo pedagogų ir administracijos atstovų požiūriu

Kadangi vienas iš švietimo reformos finansavimo užsibrėžtų tikslų – skatinti mokyklų finansinį savarankiškumą, laiku mokėti darbuotojams atlyginimus ir gerinti darbo kokybę, todėl šiame skyriuje ir bandyta atskleisti koks ugdymo įstaigose dirbančiųjų požiūris į švietimo įstaigų finansavimą. *"Būk atsakingas už savo pinigus arba visą gyvenimą klausysi kitų įsakinėjimo. Esate vienas iš dviejų: arba pinigų šeimininkas, arba jų vergas"*. (Robertas T. Kijosakis)

Švietimo reformos esmė - kuo racionaliau naudoti turimas lėšas pageidaujama rezultatui pasiekti. Aišku, jog esminė problema - finansavimas ir finansai, t. y. pinigai. Taip pat aišku, kad švietimas - specifinė sritis, į kurią investuotos lėšos nebūtinai ir ne visada sugrįžta. Todėl reikėtų siekti ne tik optimalaus investuotų lėšų panaudojimo, bet ir jų susigrąžinimo į valstybės biudžetą. Tą galima padaryti tik sukūrus šiuolaikinėmis technologijomis pagrįstą valstybės finansuojamo mokslo ir ugdymo VIENINGĄ švietimo sistemą. Jeigu sistema nėra vieninga, ji anksčiau ar vėliau yra pasmerkta žlugti.

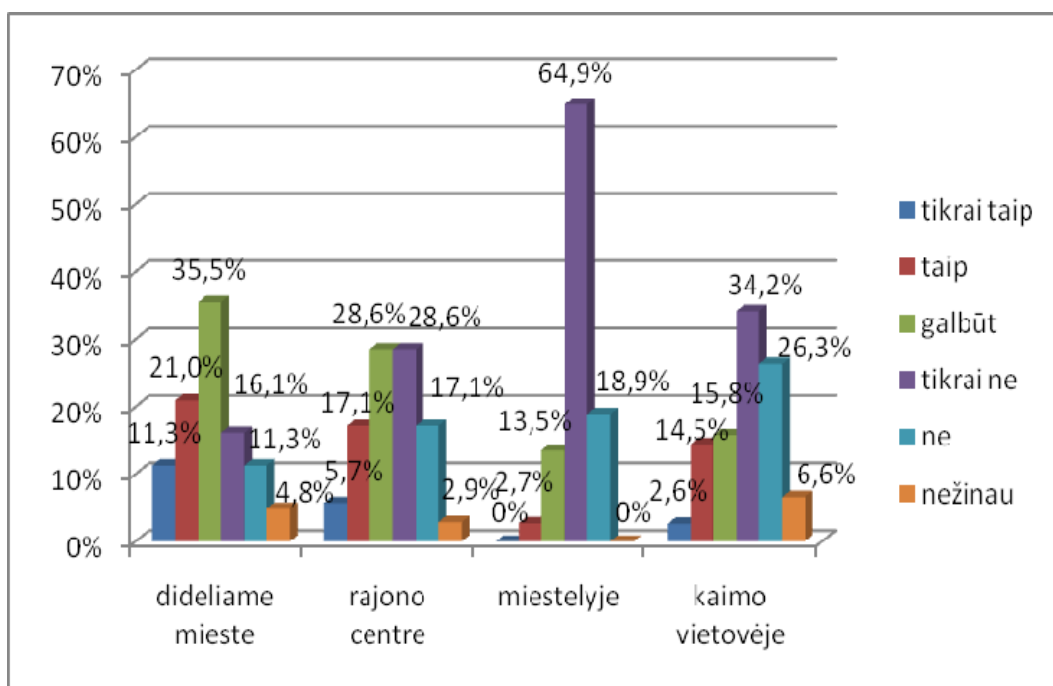


7 pav. Respondentų atsakymų į klausimą: “ar tikslinga didinti mokyklų finansinį savarankiškumą?“, pasiskirstymas, atsižvelgiant į gyvenamą vietovę (N=210)



Jeigu mokyklos įgaus visišką finansinį savarankiškumą, vadinasi mokyklos direktoriai turės didesnę laisvę į mokinio krepšelio lėšų disponavimą. Kritikų manymu, ugdymo įstaigų finansinis savarankiškumas yra suteiktas ne laiku ir tinkamai nepasiruošus, todėl, kad didžiausią atsakomybę neš mokyklų administracija, kuri turės tinkamai paskirstyti gautas mokinio krepšelio lėšas, o tai daryti švietimo įstaigos dar nėra pajėgios. Būtų dar sunku vadovautis visuotiniu kokybės vadybos principu – visi atsakingi.

Respondentai mano, kad tikslinga yra didinti mokyklų finansinį savarankiškumą, sutinkantys su šiuo teiginiu respondentai: 43,2 (proc.), kurie dirba miesteliuose ir 42,9 (proc.) dirbantys rajono centre. Kaimo vietovėse abejojančių atsirado daugiau, net 28,9 (proc.). Galime teigti, kad pasisakiusieji už mokyklų finansinį savarankiškumą pasitiki savo mokyklos administracija, direktoriumi ir buhalterija, todėl, kad tik nuo jų priklausytų tikslingas ir tinkamas lėšų skirstymas įgavus visišką mokyklų finansinį savarankiškumą.



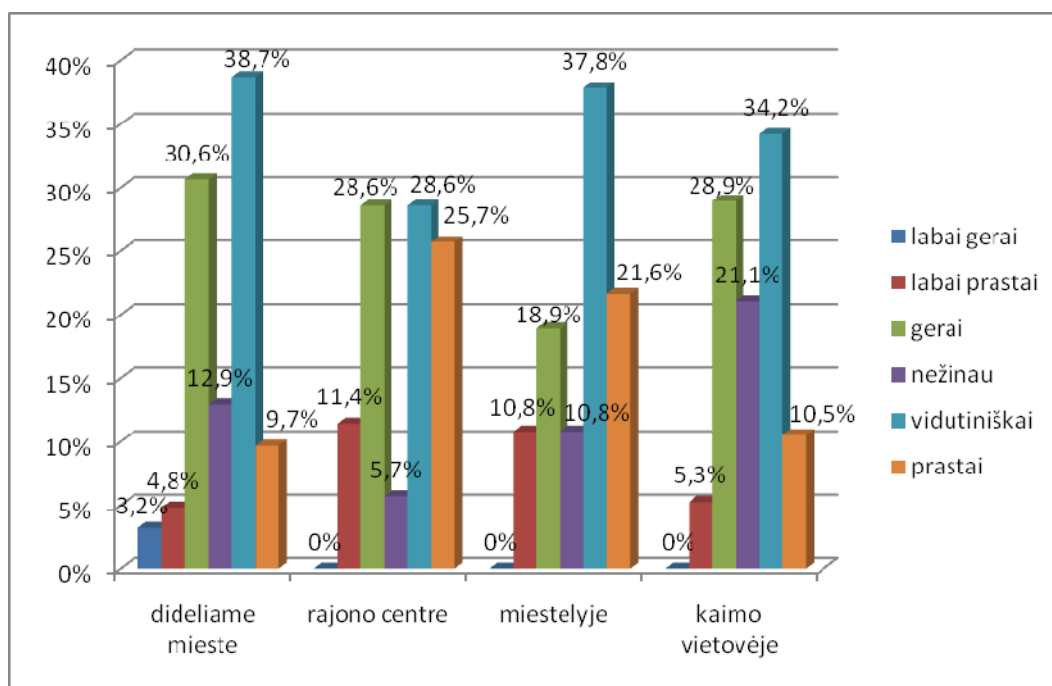
**8 pav. Respondentų atsakymų į klausimą: „ar Jūsų atstovaujama mokykla gauna pakankamai lėšų, kad užtikrintų kokybišką paslaugų teikimą“, pasiskirstymas, atsižvelgiant į gyvenamą vietovę (N=210)**

Stipriai išsiskyrė skirtingose demografinėse zonose dirbančių apklaustų respondentų nuomonė. Miesteliuose dirbantieji 64,9 (proc.) pasisako, kad lėšų jų atstovaujama mokykla gauna nepakankamai, kad galėtų užtikrinti kokybišką paslaugų teikimą, kaimo vietovėse dirbantys taip pat sutinka, kad jų atstovaujama mokykla gauna mažai lėšų 34,2 (proc.). Abejojančių ar jų ugdymo

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

įstaiga gauna pakankamai lėšų kokybiškam paslaugų teikimui dirba mieste (Šiauliai) 35,5 (proc.), tačiau yra ir manančių, kad lėšų atstovaujama mokykla gauna pakankamai 21,0 (proc.).

Miesto mokyklos vadovo teigimu, jų atstovaujama mokykla gauna pakankamai lėšų kokybiškam paslaugų teigimui, sutinka, kad galėtų būti ir daugiau, tuo tarpu kaimo mokyklos vadovo teigimu dėl transportavimo ir kitų papildomų išlaidų, savivaldybė jiems galėtų skirti dar didesnius mokinio “krepšelius”, kad užtikrintų kokybišką ugdymą ir prilygtų miesto mokykloms.



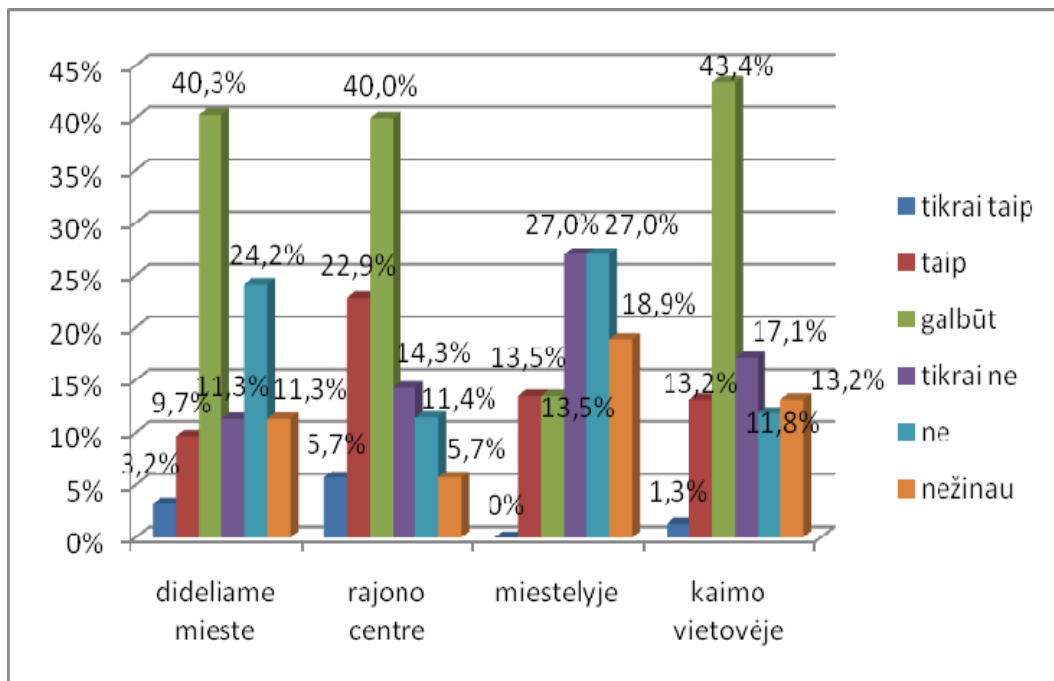
9 pav. Švietimo finansavimo mokyklose po 2002 metų (mokinio krepšelio įvedimas) vertinimas, mokytojų ir administracijos atstovų požiūriu (N=210)

Nors mokinio krepšelio įvedimo vienas iš tikslų buvo pagerinti mokytojų ir mokyklos vadovų bei pavaduotojų darbo kokybę, sutvarkant darbo apmokėjimo sistemą ir padidinant atlyginimus, per 9 metus dar nepavyko jo visiškai pasiekti. Nes apklaustieji šią sistemą vertina vidutiniškai, 38,7 (proc.) mieste dirbantys, taip pat nuo jų nedaug atsilieka ir respondentai dirbantys miesteliuose 37,8 (proc.) ir kaimo vietovėse 34,2 (proc.). Visiškai patenkintų savo darbo užmokesčiu neatsirado daug, tik 3,2 (proc) respondentų dirbančių mieste, kurie vertina mokinio krepšelio sistemą labai gerai.

Atsižvelgiant į tai, kad 35,7 (proc.) apklaustųjų, turintys mažesnę nei 10 metų darbo stažą, jie negalėjo pajusti permainų pasikeitus švietimo finansavimo sistemai.

Valstybė skolinasi pati iš savęs ar iš kitų, tačiau tai visuomet reiškia pinigus. Pinigai - tai turtas abstrakčia forma (žmogus iš prigimties siekia būti turtingas ir išžymus, lygiai taip pat vengia skurdo ir pažeminimo), tai geras gyvenimas visuomenei (čia pagrindinis motyvas šlietis prie turtingų valstybių), tai valdžia (valdyti - reiškia disponuoti koku nors turtu ar ištekliais įvairiu lygiu), tai netgi šlovė (galų gale šlovė verčiama pinigais). Daugelis žmonių samprotauja, kad

pinigai suteikia laisvę. Teisinga tai ar ne - kitas reikalas, tačiau nesinori tikėti, jog tokią jų poziciją būtų įmanoma pakeisti patriotiniu ar pilietiniu auklėjimu. Todėl tobulindami vieną svarbiausių visuomenės institucijų - švietimą, privalome turėti omenyje esamus vertybinius pokyčius (žr. 10 pav.).



**10 pav. Respondentų atsakymų į klausimą: „ar teisingas yra lėšų skirstymas savivaldybėse švietimo įstaigoms“, pasiskirstymas, pagal gyvenamą vietovę (N=210)**

Gautais duomenimis, galime teigti, kad respondentai dirbantys rajono centre 40,0 (proc.), kaimo vietovėje 43,4 (proc.), dideliame mieste 40,3 (proc.) abejojantys, kad lėšų skirstymas savivaldybėse švietimo įstaigoms yra teisingas. Toks požiūris leidžia manyti, kad apklaustieji tiesiog gauna per mažai informacijos apie lėšų skirstymą savivaldybėse švietimo įstaigoms, arba informacija apie jų paskirstymą yra neprieinama.

Apibendrinant, galima teigti, kad būtų tikslinga didinti mokyklų finansinį savarankiškumą, nors respondentai ir yra abejojantys ar savivaldybės tikslingai skirsto lėšas skirtas švietimo įstaigoms. Optimalus investuotų, švietimui skirtų lėšų panaudojimas privestų mus prie vieningos švietimo sistemos, o jei ji nėra vieninga anksčiau ar vėliau gali būti priversta žlugti. Mokykloms įgavus visišką finansinį savarankiškumą didžiausią atsakomybę nešėtų mokyklos vadovai, kurie privalėtų tinkamai disponuoti mokinio krepšelio lėšomis, tačiau patartina vadovautis ir visuotiniu kokybės vadybos principu – visi atsakingi.

### 3.3. Mokyklų finansavimo reformos tikslų įgyvendinimo svarba

Nauja finansavimo sistema buvo įvesta tikintis sutaupyti ir planingai panaudoti švietimui skirtas lėšas. Mokyklų finansavimo reformos tikslai, remiantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos įstatymu yra: efektyviai naudoti švietimui skirtas lėšas, gerinti švietimo paslaugų kokybę, sudaryti galimybes teikti asmenims švietimo paslaugas pagal jų gebėjimus ir poreikius, sukurti skaidrią švietimo finansavimo sistemą, suteikti mokiniams ir jų tėvams galimybę pasirinkti mokyklą ir sudaryti sąlygas šią teisę įgyvendinti, racionaliau sutvarkyti bendrojo lavinimo mokyklų tinklą, skatinti mokyklų konkurenciją, sudaryti vienodas galimybes kaimo ir miesto mokyklų mokiniams įgyti geros kokybės išsilavinimą, stiprinti mokyklų finansinį savarankiškumą, sudaryti sąlygas plėtoti nevalstybinių švietimo įstaigų tinklą, mažinti nelankančių mokyklos vaikų skaičių, didinti visų lygių švietimo įstaigų vadovų atsakomybę už realiais finansiniais ištekiais grindžiamų sprendimų vykdymą, nustatant švietimo politiką.

Kaip pedagogai ir mokyklų administracijos atstovai vertina, šių tikslų svarbą apžvelgta žemiau (anketos 15 kl):

12 lentelė

Demografinis pasiskirstymas	Efektyviau naudoti švietimui skirtas lėšas				iš viso:
	nesvarbu	nei svarbu, nei nesvarbu	svarbu	labai svarbu	
Didelis miestas	0%	1,6%	45,2%	53,2%	100,0%
Rajono centras	2,9%	0%	31,4%	65,7%	100,0%
Miestelis	0%	2,7%	48,6%	48,6%	100,0%
Kaimo vietovė	2,6%	1,3%	46,1%	50,0%	100,0%
Viso:	1,4%	1,4%	43,8%	53,3%	100,0%

**6 (a tikslas) – respondentų nuomonių pasiskirstymas dėl švietimui skirtų lėšų naudojimo efektyvumo gerinimo (N=210)**

Vienu aspektu, remiantis švietimo vadybos atliktais tyrimais, bei “mokinio krepšelio” kritikais, dėl efektyvesnio – Lietuvoje tai dažniausiai suprantama kaip taupesnio – švietimui skirtų lėšų naudojimo abejonių nekyla: nuo 2005 metų. Lietuvoje buvo uždaryta 170 mokyklų (iš tuo metu veikusių 1534), o vien per paskutiniuosius dvejus metus darbo neteko beveik 6000 mokytojų (iš 2008 m. dirbusių 46 550). Deja, visa kita rodo, kad finansinė situacija švietime nekinta – kasmet tiek valstybės, tiek savivaldybių biudžetuose daugėja švietimui skiriamų lėšų ir kasmet kartojasi ta pati istorija – pinigų trūksta praktiškai viskam: atlyginimams, kvalifikacijos kėlimui, mokymo priemonėms ir t. t.

Daugiau nei pusė (50 proc.) respondentų dirbančių skirtingose demografinėse zonose mano, kad šis tikslo įgyvendinimas yra labai svarbus. Kadangi skurdesnė kaimo mokyklų materialinė bazė (pvz., vyrauja iki 1950 metų statyti pastatai, mažiau – tipinių pastatų, mažesni pastatai, prastesnis

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

materialinis-techninis aprūpinimas) didesnę dėmesį reikėtų skirti joms. Efektyvus švietimo lėšų naudojimas greičiau priartins švietimo sistemą pasiekti ir įgauti visišką mokyklų finansinį savarankiškumą.

13 lentelė

Demografinis pasiskirstymas	Gerinti švietimo paslaugų kokybę					iš viso:
	nežinau	nesvarbu	nei svarbu, nei nesvarbu	svarbu	labai svarbu	
Didelis miestas	0%	1,6%	3,2%	33,9%	61,3%	100,0%
Rajono centras	0%	0%	0%	28,6%	71,4%	100,0%
Miestelis	0%	0%	2,7%	48,6%	48,6%	100,0%
Kaimo vietovė	1,3%	3,9%	7,9%	52,6%	34,2%	100,0%
Viso:	0,5%	1,9%	4,3%	42,4%	51,0%	100,0%

**(b tikslas) – respondentų požiūris į švietimo paslaugų gerinimą (N=210)**

Ryškesniausiai ir labiausiai sutinkantys su šiuo švietimo finansavimo tikslu rajono centrą atstovaujantys respondentai 71,4 (proc.). Tuo tarpu, kaimo vietovėse dirbantys 7,9 (proc.) abejojantys, kad šis tikslas yra svarbus, nors gerinti švietimo paslaugų kokybę, reiškia ne tik mokinių ugdymo proceso tobulinimą, tačiau ir mokytojų darbo vietų gerinimą, darbo užmokesčio didinimą.

14 lentelė

Demografinis pasiskirstymas	Sukurti skaidrią švietimo finansavimo sistemą				iš viso:
	nesvarbu	nei svarbu, nei nesvarbu	svarbu	labai svarbu	
Didelis miestas	1,6%	3,2%	33,9%	61,3%	100,0%
Rajono centras	0%	0%	20,0%	80,0%	100,0%
Miestelis	0%	0%	16,2%	83,8%	100,0%
Kaimo vietovė	1,3%	3,9%	42,1%	52,6%	100,0%
Viso:	1,0%	2,4%	31,4%	65,2%	100,0%

**(d tikslas) – respondentų atsakymų pasiskirstymas į skaidrios švietimo finansavimo sistemos kūrimą (N=210)**

Švietimo finansavimas ir išteklių naudojimas reformuojamas taip, kad padėtų švietimo sistemai geriau prisitaikyti prie laisvos rinkos sąlygų ir užtikrintų geresnę švietimo prieinamumą bei kokybę. Sukurti skaidrią švietimo finansavimo sistemą gana sunku, tik todėl reformos vyksta nuolat, tik bandant kažką naujo galime pasiekti tai ko užsibrėžėme, tobulėjimui ribų nėra, kai žinai kur eini, daug lengviau ir greičiau gali pasiekti savo tikslų.

Pasisakančiųjų, kad sukurti skaidrią švietimo finansavimo sistemą yra labai svarbu nuomonės išryškėjo 80,0 (proc.) rajono centre ir 83,8 (proc.) miesteliuose dirbančių pedagogų ir

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

administracijos atstovų. Skaidri finansavimo sistema – atlyginimas mokamas laiku, premijos ir priedai už atliktus darbus, kaip ir gauti duomenys parodė mažai vertinančių, kad šio tikslo įgyvendinimas yra nesvarbus.

15 lentelė

Demografinis pasiskirstymas	Suteikti mokiniams ir jų tėvams galimybę pasirinkti mokyklą ir sudaryti sąlygas šią teisę įgyvendinti						iš viso
	nežinau	visiškai nesvarbu	nesvarbu	nei svarbu, nei nesvarbu	svarbu	labai svarbu	
Didelis miestas	0%	0%	0%	0%	27,4%	72,6%	100,0%
Rajono centras	0%	0%	0%	2,9%	22,9%	74,3%	100,0%
Miestelis	0%	0%	2,7%	10,8%	56,8%	29,7%	100,0%
Kaimo vietovė	1,3%	1,3%	5,3%	11,8%	44,7%	35,5%	100,0%
Viso:	0,5%	,5%	2,4%	6,7%	38,1%	51,9%	100,0%

**(e tikslas) respondentų požiūris į laisvą mokyklos pasirinkimą (N=210)**

Tikslas suteikti mokiniams ir jų tėvams pasirinkti mokyklą ir sudaryti sąlygas šią teisę įgyvendinti buvo siekiamas nuo pat mokinio “krepšelio” įvedimo pradžios, per 9 metus dar jo pasiekti nepavyksta. Tėvai yra priversti rinktis mokyklą pagal gyvenamosios vietos mikrorajoną. Savivaldybės stengiasi, išsaugoti, kuo daugiau mokyklų, kad jos neliktų tuščios, bet neatsižvelgia į ugdymo kokybę, todėl tėvai turi reikšti nepasitenkinimus ir net rašyti skundus Švietimo ir mokslo ministerijai. Kaimo vietovėse gyvenantiems šio tikslo pasiekimas yra mažiau svarbus, tai pastebime ir iš tyrimo gautų rezultatų, vien todėl, kad tėvai neturi kito pasirinkimo, kaip vaiką leisti mokytis į artimiausiai namų esančią mokyklą. Kaimuose, miesteliuose mokykla būna viena, ją ir privalo lankyti mokiniai. Miestuose ir rajono centruose mokyklų pasirinkimas platesnis, todėl konkurencija mokyklų atžvilgiu darosi vis didesnė.

Apibendrinant, tyrimo gauti rezultatai rodo, kad šis tikslas yra labai svarbus mieste 72,6 (proc.) ir rajono centre 74,3 (proc.) dirbančių mokytojų ir administracijos atstovų nuomone, todėl, kad skirtingų mokyklų pasiūla, šiose demografinėse zonose, yra didesnė, nei kaimo vietovėse.

16 lentelė

Demografinis pasiskirstymas	Racionaliau sutvarkyti bendrojo lavinimo mokyklų tinklą					iš viso
	nežinau	nesvarbu	nei svarbu, nei nesvarbu	svarbu	labai svarbu	
Didelis miestas	0%	1,6%	6,5%	43,5%	48,4%	100,0%
Rajono centras	0%	0%	2,9%	37,1%	60,0%	100,0%
Miestelis	2,7%	0%	5,4%	64,9%	27,0%	100,0%
Kaimo vietovė	0%	2,6%	7,9%	52,6%	36,8%	100,0%
Viso:	0,5%	1,4%	6,2%	49,5%	42,4%	100,0%

**(f tikslas) respondentų nuomonė į bendrojo lavinimo mokyklų tinklo pertvarką (N=210)**

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

Nuo 2011 metų vasario 1 dienos buvo pertvarkytas bendrojo lavinimo mokyklų tinklas. Pagrindinės mokyklos tapo – progimnazijomis, uždarnos apytuštės kaimo mokyklos, kurios jau taip pat turi savo skyrius.

Šis aspektas yra labai svarbus Šiauliuose 48,4 (proc.) ir Pakruojyje 60,0 (proc.) dirbančių nuomone. Šiose demografinėse zonose dirbantiems mokytojams racionaliau sutvarkytas bendrojo lavinimo mokyklų tinklas yra aktualesnis.

17 lentelė

Demografinis pasiskirstymas	Skatinti mokyklų konkurenciją						iš viso
	nežinau	visiskai nesvarbu	nesvarbu	nei svarbu, nei nesvarbu	svarbu	labai svarbu	
Didelis miestas	1,6%	1,6%	4,8%	14,5%	46,8%	30,6%	100,0%
Rajono centras	0%	0%	8,6%	11,4%	31,4%	48,6%	100,0%
Miestelis	0%	0%	18,9%	40,5%	37,8%	2,7%	100,0%
Kaimo vietovė	2,6%	19,7%	6,6%	25,0%	30,3%	15,8%	100,0%
Viso:	1,4%	7,6%	8,6%	22,4%	36,7%	23,3%	100,0%

**(g tikslas) respondentų pasiskirstymas į mokyklų konkurencijos skatinimą (N=210)**

Mokyklų mažėja, konkurencingumo skatinimas priverstų mokyklas pasitempti ir kovoti už būvį, už savo darbuotojus ir t.t. Šio tikslo įgyvendinimas reikštų geresnių mokyklų iškilimą, o mokyklos turinčios mažesnę pasisekimą bus priverstos užsidaryti dėl mokinio krepšelio lėšų nepakankamumo ir netinkamo jų panaudojimo.

Kaimo vietovėse įsikūrusiems mokykloms, kaip ir miesteliuose yra mažai aktualus šis švietimo reformos finansavimo tikslas, todėl atsirado net 18,9 (proc.) dirbančiųjų miestelyje, ir manančių, kad šis tikslas yra nesvarbus, kaimo vietovių mokyklas atstovaujančių nuomone 19,7 (proc.), mokyklų konkurencingumo skatinti nereikėtų.

18 lentelė

Demografinis pasiskirstymas	Sudaryti vienodas galimybes kaimo ir miesto moksleiviams įgyti geros kokybės išsilavinimą				iš viso
	nesvarbu	nei svarbu, nei nesvarbu	svarbu	labai svarbu	
Didelis miestas	0%	4,8%	45,2%	50,0%	100,0%
Rajono centras	0%	0%	22,9%	77,1%	100,0%
Miestelis	2,7%	0%	35,1%	62,2%	100,0%
Kaimo vietovė	1,3%	6,6%	44,7%	47,4%	100,0%
Viso:	1,0%	3,8%	39,5%	55,7%	100,0%

**(h tikslas) – respondentų atsakymų pasiskirstymas dėl vienodos galimybės įgauti kokybišką išsilavinimą kaimo ir miesto mokyklose (N=210)**

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

Siekiant užtikrinti geresnį ugdymo prieinamumą kaimo vietovėse, Metodikos pakeitimo projekte 2011 metais buvo numatyta, kad tais atvejais, kai ne mažiau kaip 30 proc. visų savivaldybės ir nevalstybinių mokyklų mokinių mokosi miestelio ar kaimo mokyklose (skyruiose), savivaldybės gali perskirstyti 6 proc. joms skirtų mokinio krepšelio lėšų (kitais atvejais – 5 proc.).

Tyrimo gautais rezultatais galime teigti, kad labai svarbiu šį teiginį vertina rajono centre dirbantys pedagogai 77,1 (proc.), abejojančių ar nesutinkančių atsirado nedaug.

19 lentelė

Demografinis pasiskirstymas	Stiprinti mokyklų finansinį savarankiškumą						iš viso:
	nežinau	visiškai nesvarbu	nesvarbu	nei svarbu, nei nesvarbu	svarbu	labai svarbu	
Didelis miestas	1,6%	0%	1,6%	6,5%	46,8%	43,5%	100,0%
Rajono centras	0%	0%	0%	2,9%	42,9%	54,3%	100,0%
Miestelis	0%	0%	0%	10,8%	37,8%	51,4%	100,0%
Kaimo vietovė.	1,3%	1,3%	2,6%	11,8%	53,9%	28,9%	100,0%
Viso:	1,0%	0,5%	1,4%	8,6%	47,1%	41,4%	100,0%

(i tikslas) Respondentų požiūris į mokyklų finansinio savarankiškumo stiprinimą  
(N=210)

Švietimo ir mokslo ministras Gintaras Steponavičius, kasmetiniame savivaldybių švietimo padalinių vadovų pasitarime kalbėjo apie trečią šiais mokslo metais svarbų prioritetą – savarankišką ir atsakingą mokyklą, 2011 metų mokinio krepšelio metodikos pakeitimai turėtų stiprinti mokyklų finansinį savarankiškumą bei galimybes planuoti savo biudžetus.

Kaimo vietovėse dirbančiųjų nuomonė išsiskyrė, atsirado manančių (nors ir nedaug 1,3 proc.), kad šis aspektas yra visiškai nesvarbus arba jie nežinantys, ar tai svarbu, ar ne. Todėl galime manyti, kad yra ugdymo įstaigose dirbančių pedagogų ir administracijos atstovų, kurie nesidomi, kas vyksta švietime, kokios naujienos ir permainos jų laukia.

20 lentelė

Demografinis pasiskirstymas	Sudaryti sąlygas plėtoti nevalstybinių švietimo įstaigų tinklą					iš viso:
	nežinau	nesvarbu	nei svarbu, nei nesvarbu	svarbu	labai svarbu	
Didelis miestas	4,8%	16,1%	21,0%	43,5%	14,5%	100,0%
Rajono centras	2,9%	0%	20,0%	25,7%	51,4%	100,0%
Miestelis	10,8%	18,9%	27,0%	27,0%	16,2%	100,0%
Kaimo vietovė	3,9%	1,3%	19,7%	53,9%	21,1%	100,0%
Viso:	5,2%	8,6%	21,4%	41,4%	23,3%	100,0%

(j tikslas) Respondentų nuomonė dėl nevalstybinių švietimo įstaigų tinklo plėtojimo  
(N=210)



MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

Kaimo mokyklose besimokantiems mokiniams atsiveria mažiau galimybių save realizuoti užklausinėje veikloje (pvz., pažintinėje-tiriamoje veikloje, prastesnė papildomojo ugdymo pasiūla), todėl nevalstybinių švietimo įstaigų tinklo plėtojimas suteiktų mokiniams didesnę pasirinkimą renkantis ir užsiimant mėgstama veikla.

Nors nevalstybinių švietimo įstaigų kasmet vis daugėja, joms išsilaikyti yra labai sunku dėl mokinių gimstamumo mažėjimo, emigravimo. Čia taip pat išryškėjo mieste ir rajono centre gyvenančių nuomonės ir kaimo vietovėse ir miesteliuose dirbančių nuomonės. 51,4 (proc.) rajono centrą atstovaujančių mano, kad šis teiginys yra labai svarbus.

21 lentelė

Demografinis pasiskirstymas	Mažinti nelankančių mokyklos mokinių skaičių						iš viso:
	nežinau	visiskai nesvarbu	nesvarbu	nei svarbu, nei nesvarbu	svarbu	labai svarbu	
Didelis miestas	1,6%	0%	1,6%	3,2%	46,8%	46,8%	100,0%
Rajono centras	0%	2,9%	0%	0%	22,9%	74,3%	100,0%
Miestelis	0%	0%	2,7%	5,4%	54,1%	37,8%	100,0%
Kaimo vietovė	0%	2,6%	2,6%	7,9%	48,7%	38,2%	100,0%
Viso:	0,5%	1,4%	1,9%	4,8%	44,8%	46,7%	100,0%

**(k tikslas) respondentų nuomonių pasiskirstymas dėl nelankančių mokyklos vaikų skaičiaus mažinimo (N=210)**

Kasdien galime sutikti vis daugiau vaikų besišlaistančių gatvėse, neinančių į mokyklą, nenorinčių mokytis ar tiesiog neturinčių galimybės tai daryti. Todėl labai aktualu yra gelbėti šią padėtį ir kelti savo šalį ne tik ekonomine prasme, bet ir išsilavinusio jaunimo atžvilgiu.

Respondentai sutinkantys su šiuo švietimo reformos finansavimo tikslu ir teigiantys, kad jis yra svarbus.

22 lentelė

Demografinis pasiskirstymas	Didinti visų lygių švietimo įstaigų vadovų atsakomybę už realiais finansiniais ištekliais grindžiamų sprendimų vykdymą nustatant švietimo politiką					iš viso:
	nežinau	nesvarbu	nei svarbu, nei nesvarbu	svarbu	labai svarbu	
Didelis miestas	1,6%	3,2%	0%	58,1%	37,1%	100,0%
Rajono centras	0%	0%	5,7%	28,6%	65,7%	100,0%
Miestelis	0%	2,7%	8,1%	48,6%	40,5%	100,0%
Kaimo vietovė	0%	2,6%	10,5%	53,9%	32,9%	100,0%
Viso:	0,5%	2,4%	6,2%	50,0%	41,0%	100,0%

**(I tikslas) Respondentų požiūris į švietimo įstaigų vadovų atsakomybės didinimą už realiais finansiniais ištekliais grindžiamų sprendimų vykdymą nustatant švietimo politiką (N=210)**

## MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

Geras vadovas – atsakingas, pareigingas, dirbantis ne tik sau, bet ir savo pavaldiniams, gerinantis darbo sąlygas ne tik sau, bet ir savo darbuotojams. Norint pasiekti ir įgyvendinti mokyklų finansinio savarankiškumo, privalu didinti mokyklų vadovų atsakomybę, todėl, kad visiškai pasiekus savarankiškumą, mokinio krepšelio lėšų skirstymas ir panaudojimas priklausys tik nuo mokyklos vadovo.

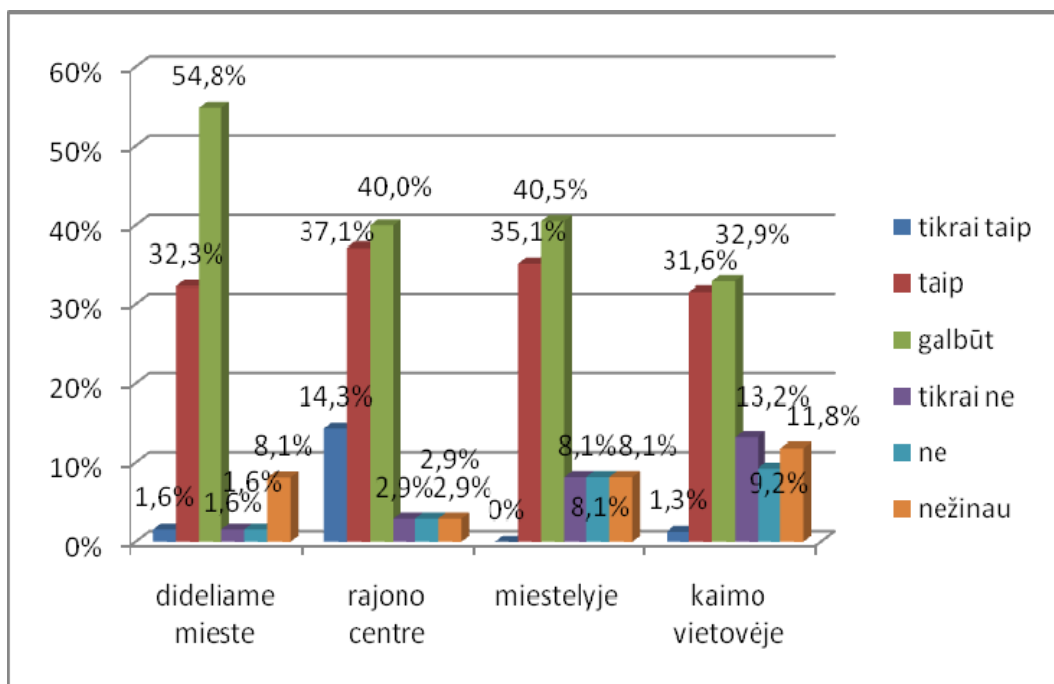
Su šio tikslo įgyvendinimu sutinka 65,7 (proc.) rajono centre (Pakruojyje) dirbantys mokytojai ir ugdymo įstaigų administracijos atstovai

Tyrimo gautais duomenimis, galime teigti, kad respondentai laikėsi teigiamo požiūrio į visų švietimo reformos finansavimo išsikeltus tikslus. Kadangi kaimo ir miesto mokyklų darbas skiriasi ir finansavimo požiūriu ir pačia ugdymo sistema, todėl ir tyrimų gauti rezultatai parodė, ryškų respondentų nuomonių išsiskyrimą, atsižvelgiant į gyvenamą vietą.

### **3.4. Mokinio krepšelio lėšų tinkamas panaudojimas kaimo ir miesto mokyklose**

Įvesta nauja švietimo finansavimo sistema (Mokinio krepšelis) labiausiai palietė mokyklų vadovus. Būtent jiems teko didžiausias išbandymas. Jie turi racionaliai paskirstyti bei naudoti mokinių ugdymui skiriamas lėšas, tuo pačiu užtikrindami ugdymo kokybę. Atsiradus naujai finansavimo sistemai, kilo būtinybė tobulinti vadybinius įgūdžius, jaustis atsakingu už švietimo įstaigos finansinę būklę ir t.t. Šiuo tyrimu siekta išsiaiškinti, kaip mokytojai ir mokyklų administracijos atstovai vertina tikslingą mokinio “krepšelio” lėšų skirstymą ir tinkamą jo naudojimą.

Tyrimo metu Likert'o skalės pagalba respondentų buvo prašoma pritarti arba nepritarti pateiktiems teiginiams apie mokinio “krepšelį”.

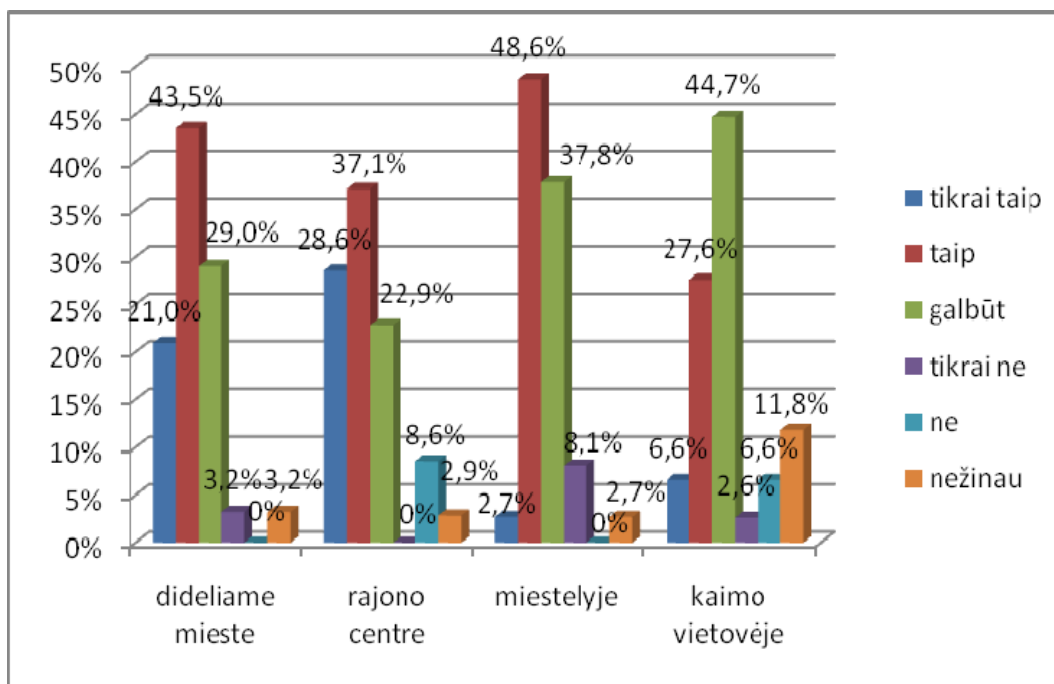


**11 pav. Respondentų atsakymų pasiskirstymas į klausimą: „ar tinkamai skirstomos mokinio krepšelio lėšos?“, atsižvelgiant į gyvenamą vietą (N=210)**

Atsižvelgiant į gautus rezultatus pastebime, kad apklaustieji tiek mieste 54,8 (proc.), tiek rajono centre 40,0 (proc.) neturi stiprios nuomonės dėl tikslingo mokinio „krepšelio“ lėšų skirstymo, taip pat sutinkantys 31,6 (proc.) dirbančių kaimo vietovėje, kad mokinio „krepšelio“ lėšos yra skirstomos tikslingai. Respondentų, kurie paneigtų šį teiginį neatsirado daug tik 1,6 (proc.) dirbančių mieste.

Vėl galime teigti, kad informacijos apie mokinio „krepšelio“ lėšų paskirstymą respondentai gauna nepakankamai, kad turėtų stiprią nuomonę ir pateikiamus klausimus, nors informacija apie mokinio krepšelio lėšų panaudojimą, yra viešinama mokyklų tinklalapiuose ir kiekviename mokytojų tarybos posėdyje.

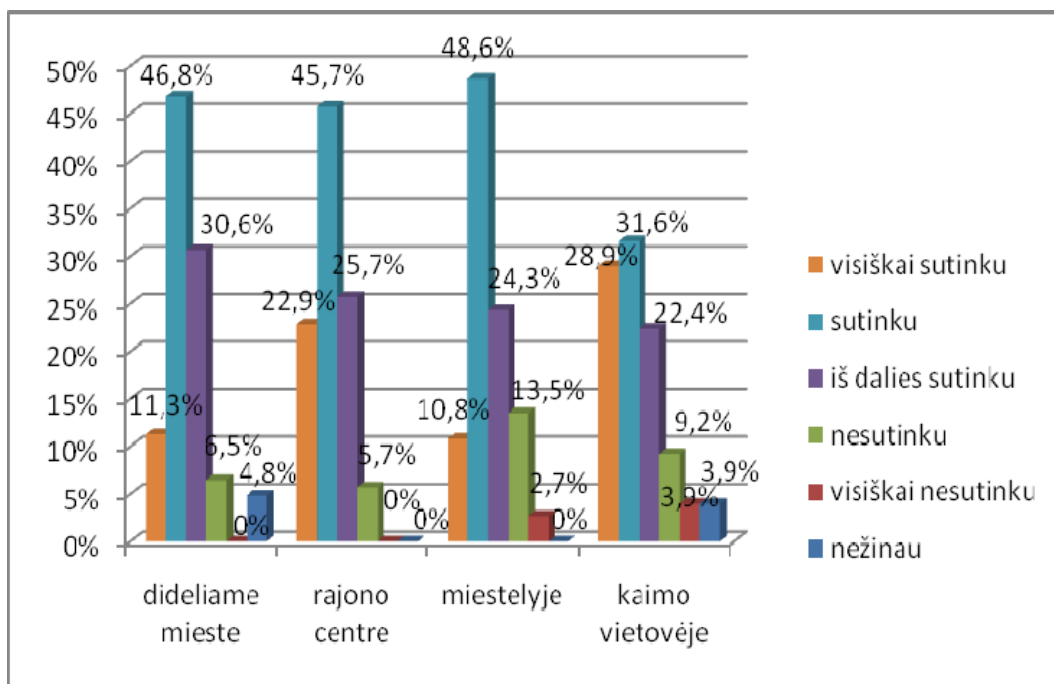
Kiekvienas dirbantis švietimo įstaigoje gali abejoti, ar jų atstovaujamos mokyklos vadovas yra sąžiningas, ar švietimui skirtos lėšos nėra švaistomos netinkamiems veiksams atlikti. Tačiau nei vienas nedrįstu pareikšti nepasitenkinimo savo darbdaviams. Kiekviena darbo vieta šiais sunkiais ekonominio nuosmūkiu laikais yra brangi ir saugoma. Net ir tyrimo gauti rezultatai rodo respondentų pasitikėjimą savo įstaigos vadovais, jų kompetencija (žr. 12 pav.).



**12 pav. Respondentų atsakymų pasiskirstymas į klausimą: „ar mokykla, kurioje dirbate, lėšas, skiriamas švietimui panaudoja efektyviai?“, atsižvelgiant į gyvenamą vietą (N=210)**

Tyrimo dalyvavę respondentai mano, kad jų atstovaujama mokykla, mokinio „krepšelio“ lėšas panaudoja efektyviai. 43,5 (proc.) sutinkančių su šiuo klausimu dirba Šiauliuose, 48,6 (proc.) dirbančių miesteliuose, 44,7 (proc.) abejojančiųjų atstovauja kaimo vietoves. Atsižvelgiant į gautus duomenis, respondentų dirbančių dideliame mieste ir miesteliuose neatsirado daug, kurie teigtų, kad jų atstovaujamoje mokykloje lėšos skirtos švietimui yra panaudojamos neefektyviai.

Toliau tyrime buvo siekta išsiaiškinti, ar apklaustieji sutinka su pateiktais teiginiais apie mokinio „krepšeli“.



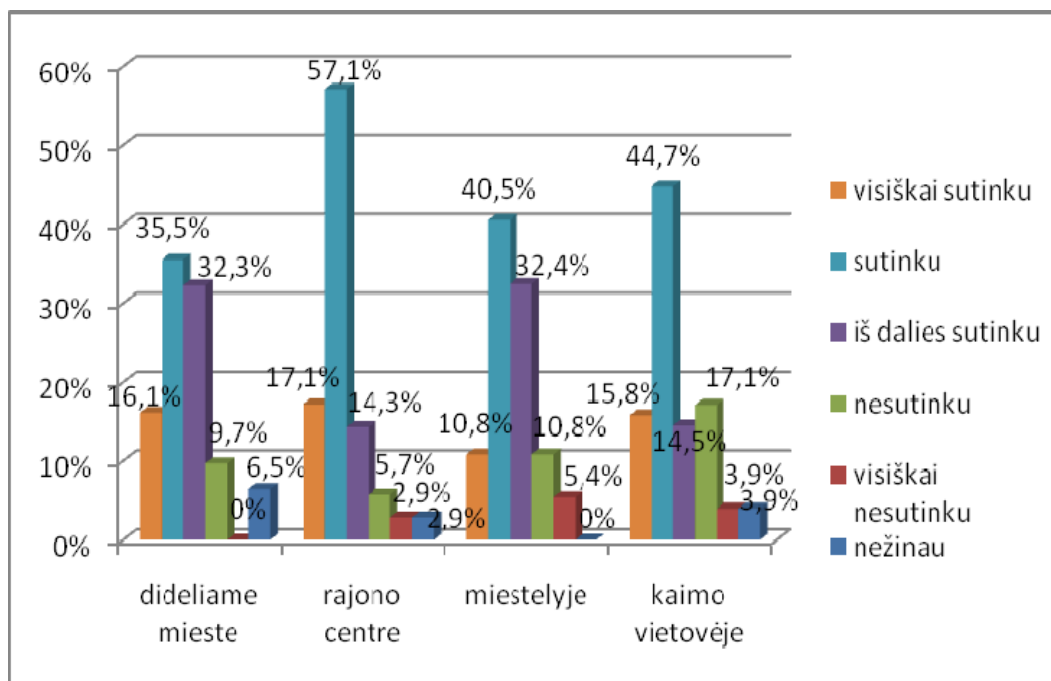
**13 pav. (a teiginys - 18 klausimas) respondentų atsakymų pasiskirstymas į klausimą: „ar pritariate teiginiui: mokinio „krepšelio“ idėja yra aiški“, atsižvelgiant į gyvenamą vietą (N=210)**

Mokinio krepšelio modelio užuomazgos siekia 1792 metus, kai Tomas Peinas, analizuodamas Anglijos fiskalinę politiką, pasiūlė skirti kiekvienai vargingai šeimai, auginančiai vaikus, po 4 svarus vaiko švietimo išlaidoms apmokėti.

Pokyčiai švietimo sistemoje po mokinio krepšelio įvedimo buvo gana stiprūs. Ne kiekvienas iš pedagogų yra kompetentingas atsakyti, kas išvis yra tas mokinio krepšelis, galbūt atsiranda manančių, kad tai mokinio kuprinė pilna ugdymui skirtų reikmių, o ne vienam mokiniui skirtos lėšos ugdymui metams?

Respondentų, atsakiusių, kad jie nežino, kas tai yra mokinio „krepšelis“ buvo nedaug tik keli procentai mokytojų dirbančių kaimo vietovėse ar miesteliuose. Dauguma 48,6 (proc.) atstovaujančių miestelio mokyklas, 45,7 (proc.) rajono centre atstovaujančias mokyklas ir 46,8 (proc.) Šiauliuose esančias mokyklas, sutinka ir net visiškai sutinka, kad mokinio „krepšelio“ idėja yra aiški.

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

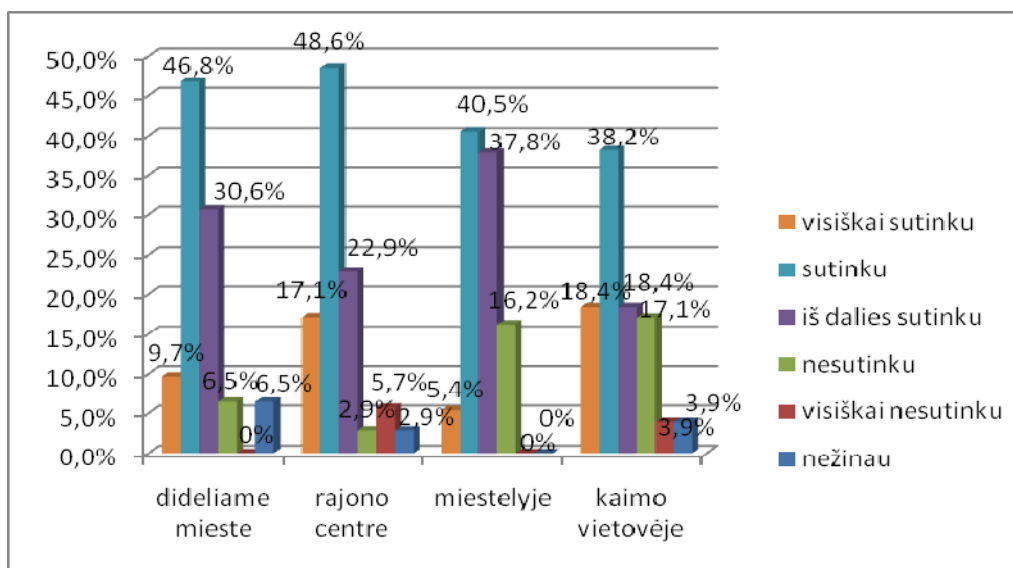


**14 pav. (b teiginys - 18 klausimas): respondentų atsakymų į klausimą pasiskirstymas: „ar pritariate teiginiui - mokinio „krepšelio“ įvedimas – efektyvus sprendimas“ (N=210)**

Sutinkančių arba iš dalies sutinkančių respondentų su teiginiu, kad mokinio „krepšelio“ įvedimas yra efektyvus sprendimas buvo daugiausiai, iš jų 57,1 (proc) dirbančių rajono centre, 44,7 (proc.) atstovaujančių kaimo vietovėse esančias mokyklas, 40,5 (proc.) miesteliuose ir 35,5 (proc.) atstovauja Šiauliuose esančias mokyklas. Gauti duomenys rodo, kad tiek kaimo vietovėse dirbantys, tiek miestuose ir miesteliuose sutinka su mokinio „krepšelio“ įvedimo efektyvumu.

Mokyklų vadovai taip pat palankiai vertina mokinio „krepšelio“ įvedimą, nors sutinka, kad ši sistema dar turėtų būti tobulinama iki kokybiško ugdymo užtikrinimo mokiniams. Svarbiausias mokinio „krepšelio“ įvedimo aspektas, mokyklų vadovams yra tai – kad nebeveluoja mokytojų atlyginimai, ir mokinio krepšelio lėšos yra gaunamos visada laiku, žinant konkrečią pinigų sumą metams.

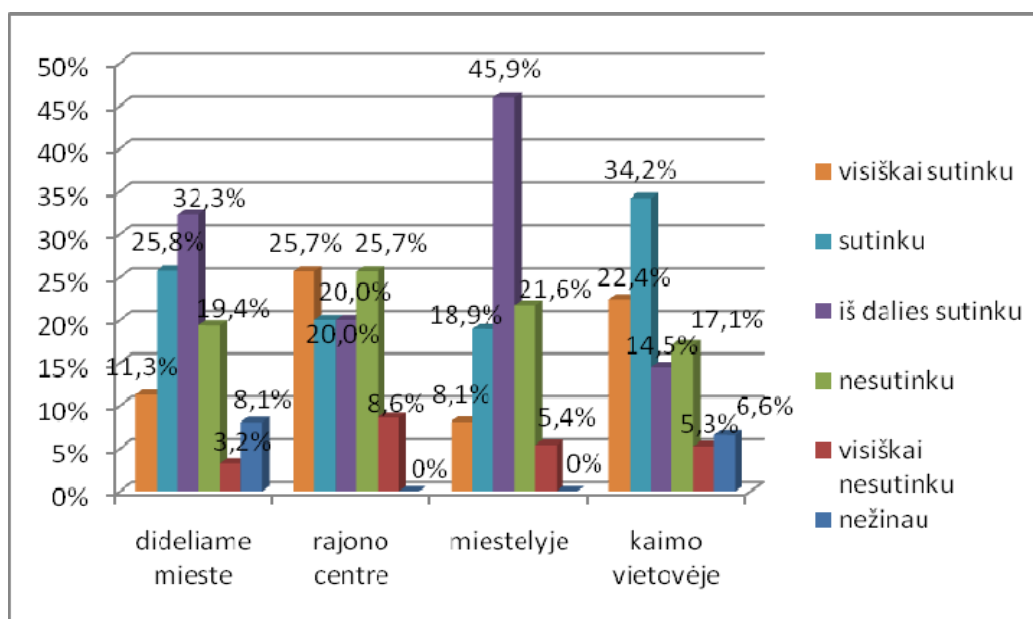
MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSŪV-9 gr. Eglė Valantinaitė



**15 pav. (c teiginys - 18 klausimas) respondentų atsakymų pasiskirstymas į klausimą: ar pritariate teiginiui - finansavimas „krepšelio“ principu daro teigiamą įtaką mokyklai (N=210)**

Tyrimo dalyvavę respondentai sutinka su finansavimu „krepšelio“ principu ir kad jis daro teigiamą įtaką mokyklai. 48,6 (proc.) iš jų dirbančių rajono centre, 46,8 (proc.) dirbančių dideliame mieste, 40,5 (proc.) atstovauja miestelio mokyklas ir 38,2 (proc.) kaimo vietovių mokyklas.

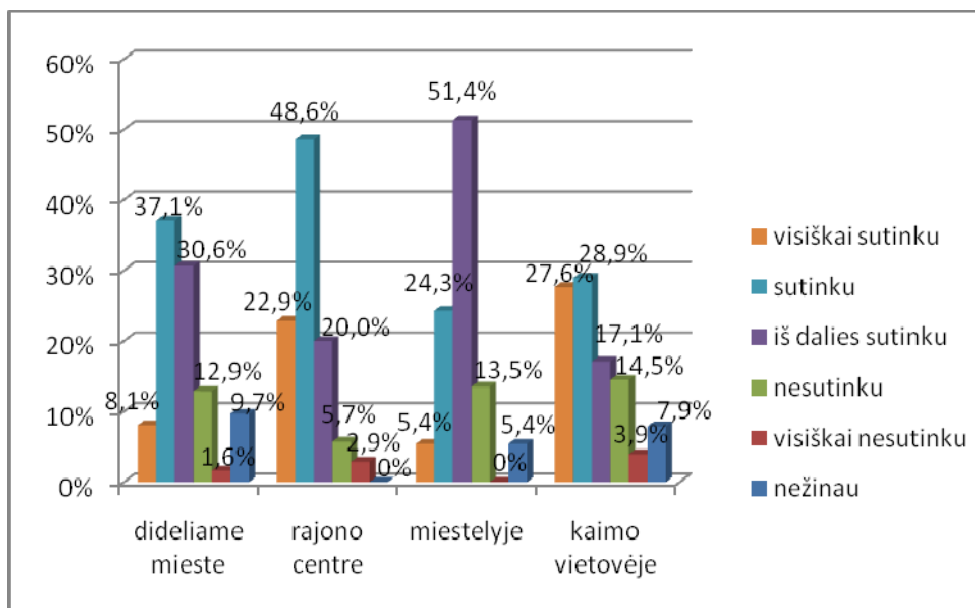
Mokyklos gražėja yra renovuojamos kiekvienais metais, tai mums įrodo, kad mokinio krepšelio lėšos yra panaudojamos tinkamai, tačiau reikėtų didesnę dėmesį kreipti kaimo mokykloms. Kadangi kaimo gyventojų vargingesnis gyvenimo lygis, todėl neįstengiama parūpinti elementarių mokymo priemonių ar pasirūpinti skubia medicinos pagalba.



**16 pav. (d teiginys - 18 klausimas) respondentų atsakymų pasiskirstymas į klausimą: „ar pritariate teiginiui - mokinio „krepšelio“ principas užtikrina kokybiškesnę ugdymą“ (N=210)**

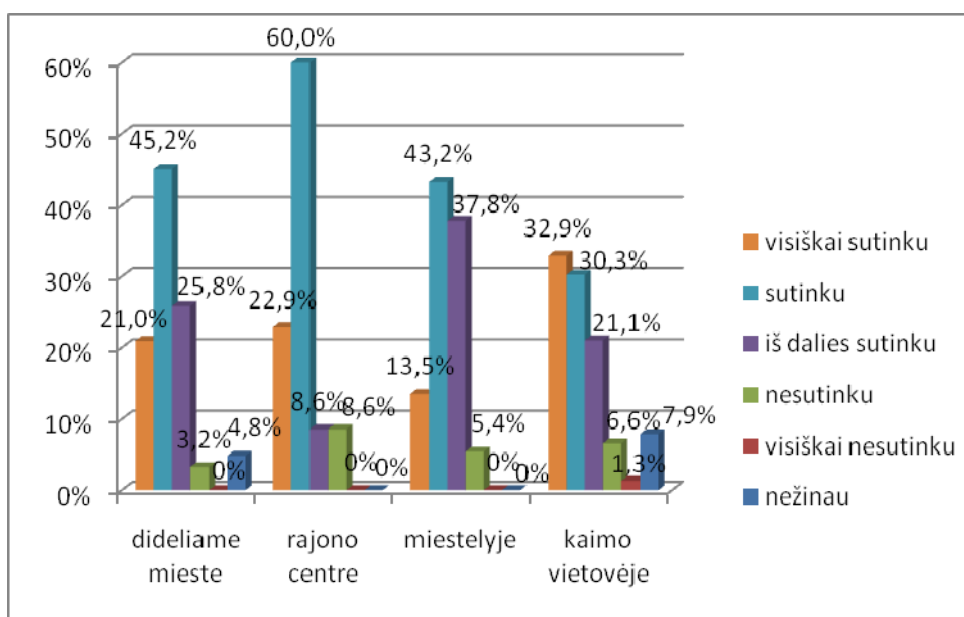
MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYKLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

Mokinio „krepšelio“ įvedimu buvo siekiama sukurti skaidrią švietimo finansavimo sistemą ir užtikrinti efektyvų mokinio krepšeliui finansuoti skirtų valstybės biudžeto lėšų panaudojimą, kad jis užtikrintų kokybiškesnį ugdymą mokyklose. Respondentai, dirbantys miesteliuose, ryškiausiai sutinka su teiginiu, kad „krepšelio“ principas užtikrina kokybiškesnį ugdymą 45,9 (proc.).



17 pav. (d teiginys - 18 klausimas) respondentų atsakymų pasiskirstymas į klausimą: „ar pritariate teiginiui - mokinio „krepšelio“ principas skaidrina švietimo sistemos finansavimą“ (N=210)

Respondentai atstovaujantys miestelio mokyklas 51,4 (proc.), taip pat iš dalies sutinkantys, kad mokinio „krepšelis“ skaidrina švietimo sistemos finansavimą.



18 pav. (d teiginys - 18 klausimas) respondentų atsakymų pasiskirstymas į klausimą: ar pritariate teiginiui - informacija apie mokinio „krepšelio“ lėšų panaudojimą įstaigoje yra vieša (N=210)



## MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

Mokyklos vadovų pasisakymu interviu metu, informacija apie mokinio „krepšelio“ lėšų panaudojimą yra pasidalinta su mokytojais, du kartus per metus susirinkimuose, kuriuose privalo dalyvauti kiekvienas mokytojas, stengtasi pristatyti kuo smulkiau kiekvieną žingsnį, kur ir kaip yra panaudotos mokinio krepšelio lėšos. Kiekvienam respondentui ši informacija yra prieinama ir mokyklos tinklalapiuose.

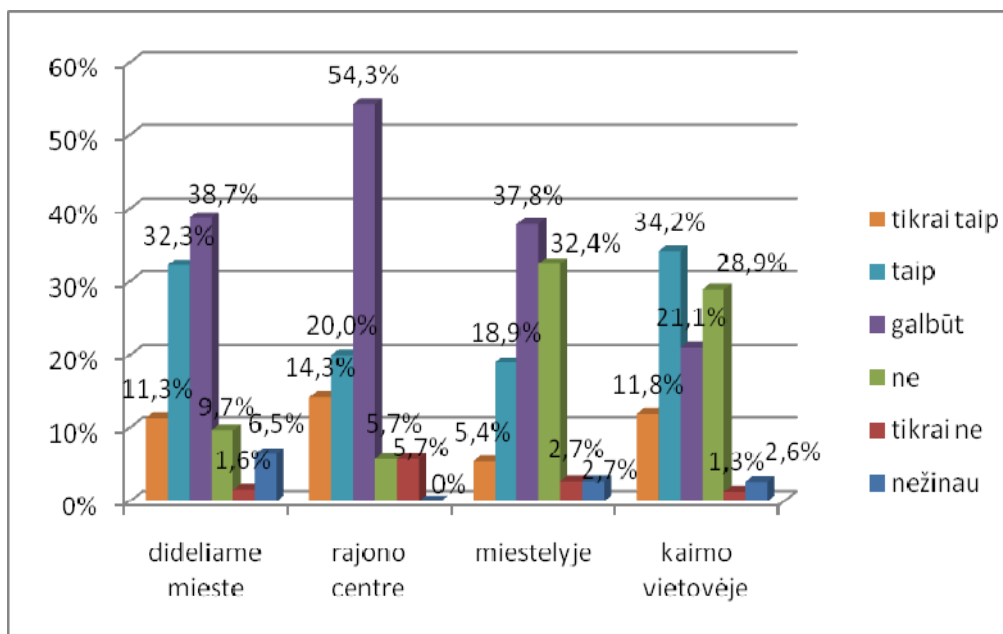
Nors informacija apie mokinio „krepšelio“ lėšų panaudojimą įstaigose yra vieša ir su šiuo teiginiu sutinka daugiausia rajono centro mokyklas atstovaujantys mokytojai ir administracijos darbuotojai 60,0 (proc.), kai kurie atsakymai verčia manyti, kad apklaustiesiems suteikiama jos per mažai.

Remiantis gautais duomenimis, galime teigti, kad apklaustieji sutinka, jog informacija apie lėšų skirstymą ir panaudojimą mokyklose yra prieinama viešai, tik ar visiems mokytojams, kurie susikoncentravę tik į savo darbo veiklą ši informacija yra įdomi? Mokytojai manantys, kad pakanka mokyti kitus ir nebereikia mokytis jiems patiems, todėl inovacijų ar naujų žinių priimti nenorintys.

### **3.5. Mokinio krepšelio lėšų panaudojimo tikslingumas ir adekvatumas kaimo ir miesto mokyklose**

Mokinio krepšelio lėšų skirstymas priklauso nuo ugdymo įstaigos vadovo. Mokyklos vadovas buhalterio pagalba, mokinio krepšelio lėšas privalo skirstyti, pagal mokinio krepšelio panaudojimo metodiką, kad užtikrintų kokybišką ugdymą. Mokinio krepšelio lėšos yra skiriamos formaliam švietimui (mokytojų darbo užmokestis ir kt.), neformaliam švietimui (būreliai, studijos, klubai ir kt.), kvalifikacijos kėlimui (tobulinimui), mokinių pažintinei veiklai (išvykos, ekskursijos), mokinių mokymosi priemonėms ir kt.

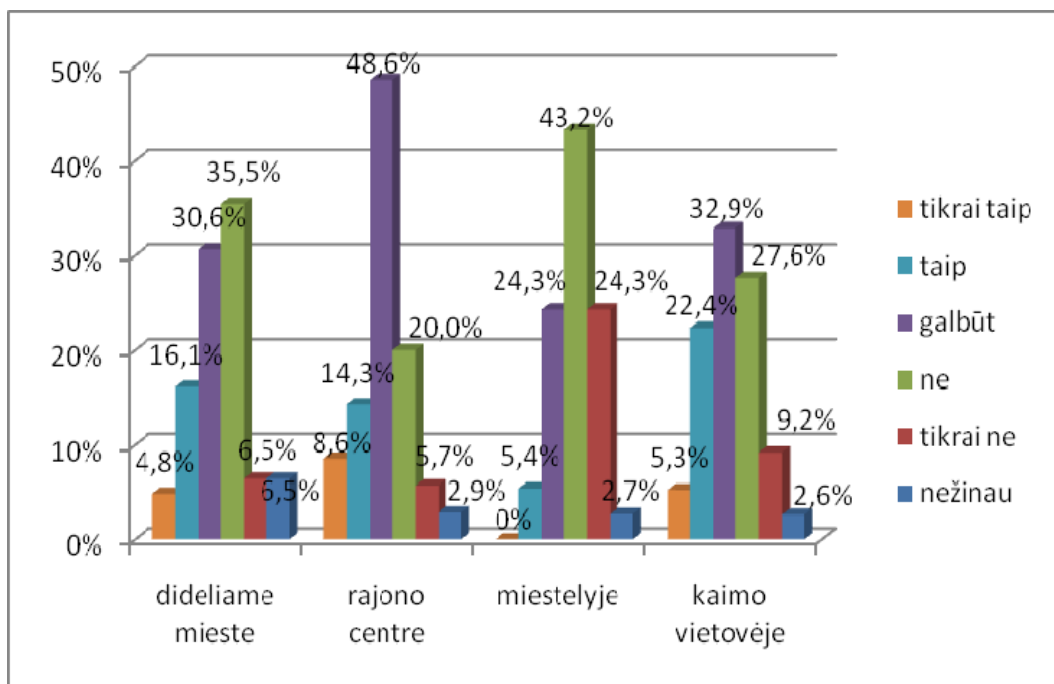
Šiame skyriuje analizuojama ar pedagogai ir ugdymo įstaigas atstovaujantys respondentai, sutinka ir kaip vertina mokinio krepšelio lėšų tinkamą skirstymą ir panaudojimą, kurioms mokinio krepšelio lėšų paskirstymo sritims jų manymų reikalingas didesnis dėmesys ir didesnė skiriama pinigų suma.



**19 pav. (a teiginys - 19 klausimas) respondentų nuomonė dėl lėšų pakankamumo formaliajam švietimui (N=210)**

Didžiausia dalis formaliam švietimui skirtų lėšų atitenka mokytojų darbo užmokesčiui. Kaimo vietovėse 34,2 (proc.) gyvenantys pedagogai sutinkantys, kad lėšų gaunamų darbo užmokesčiui pakanka, kokybiško ugdymo užtikrinimui. Tačiau išryškėjo ir respondentų abejingumas šiuo aspektu, nes rajono centre dirbantys apklaustieji, net 54,3 (proc.) iš jų, yra abejojantys dėl formalaus švietimo lėšų pakankamumo.

Kiekvienas dirbantis švietimo įstaigose ne tik abejoja, ar lėšos skirtos savivaldybės biudžeto kokybiškam ugdymui užtikrinti yra skirstomos atitinkamai. Taip pat kiekvienas sąžiningas darbuotojas pamatęs mokyklos vadovą važinėjantį nauju automobiliu pagalvos, ar jis nenupirkta nukenčiant darbuotojams ir mažinant jiems skirtus atlyginimus. Kad nekiltų nereikalingų kalbų mokyklos vadovas privalo išlikti sąžiningas savo atstovaujamai ugdymo įstaigai, tai viena iš daugelio vadovų kompetencijų.



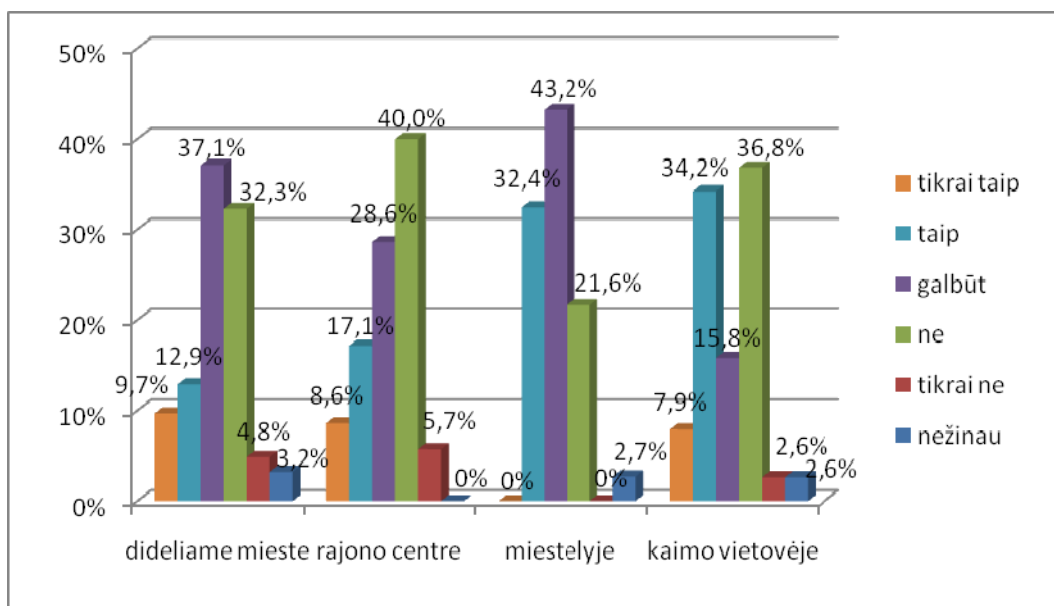
**20 pav. (b teiginys – 19 klausimas) respondentų nuomonė dėl lėšų pakankamumo neformaliajam švietimui (N=210)**

Pasirenkamasis švietimas yra dalijamas į dvi dalis: formalųjį švietimą papildantį ugdymą ir neformalųjį švietimą.

Kiekvienam būrelį, studiją, klubą ar kitą veiklą pasirinkusiam vaikui 2011 metais yra planuojamas neformaliojo švietimo krepšelis – 100 Lt mėnesiui (1200 Lt metams). Padidinus mokinio krepšelį neformaliojo ugdymo srityje ateityje paskatintų veiklų įvairovės didėjimą bei kokybės gerėjimą.

Nustatyta, kad jau dabar yra varžomasi tarp neformalųjį švietimą organizuojančiųjų, dėl gaunamo mokinio krepšelio, nors jis kol kas tėra 15 Lt vienam mokiniui mėnesiui. Kai krepšelis pasunkės iki 100 Lt konkurencija kils dar labiau, kiekvienas neformalaus ugdymo organizatorius bus suinteresuotas pritraukti kuo daugiau mokinių lankyti jų siūlomą veiklą. Jau šiuo metu yra pakankamai daug neformalaus ugdymo steigėjų. Miestuose ar rajono centruose gyvenantiems mokiniai gali lankyti muzikos, sporto ar dailės mokyklas, trūksta veiklos tik kaimo vietovėse ar miesteliuose gyvenantiems mokiniams, nors mokyklos ir pasiūlo būrelius, tačiau dėl mokinių skaičiaus mažėjimo jie nyksta. Miestelius 43,2 (proc.) atstovaujančių respondentų nuomone lėšų skirtų neformaliajam ugdymui yra skiriama per mažai.

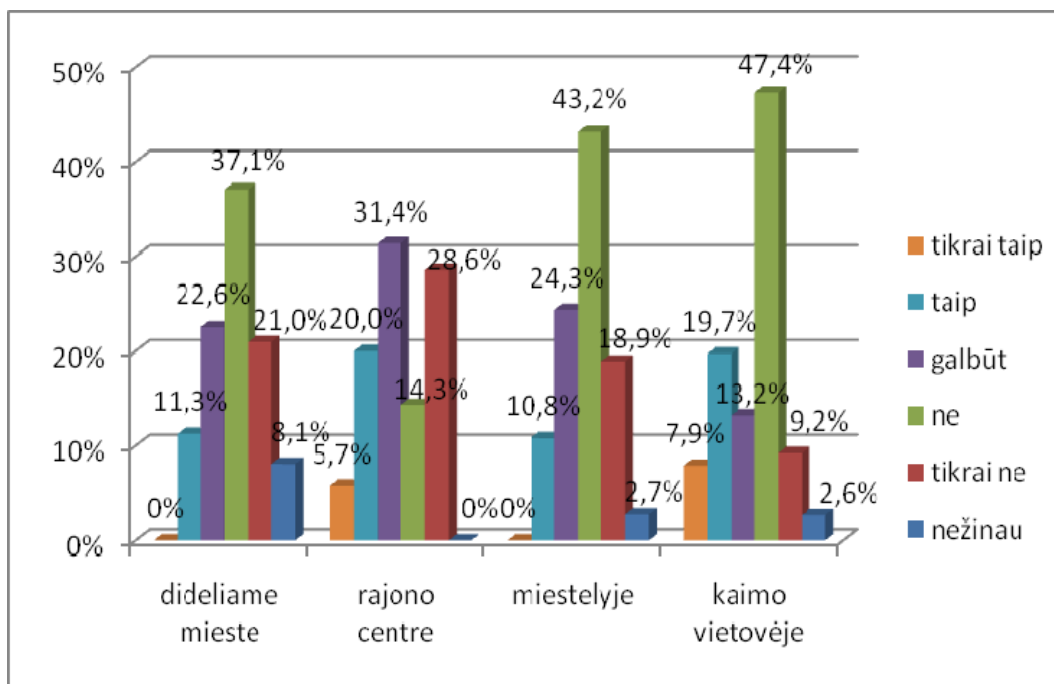
MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė



**21 pav. (c teiginys – 19 klausimas) respondentų nuomonė dėl lėšų pakankamumo kvalifikacijos kėlimui (N=210)**

Iš mokinio krepšelio lėšų gali būti finansuojama pavaduotojų ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų, mokytojų, pagalbos mokiniui specialistų sąmatos dalis, kuri yra skirta kvalifikacijos tobulinimo programai vykdyti. Valstybinių ir savivaldybių mokyklų vadovų, jų pavaduotojų ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų, mokytojų pagalbos mokiniui specialistų kvalifikacijai tobulinti gali būti naudojamos mokinio krepšelio lėšos šioms kvalifikacijos tobulinimo išlaidoms padengti (lektorių darbo apmokėjimas, dalyvių apgyvendinimas, kelionės, registracijos mokestis).

Tyrimo gautais duomenimis respondentai atstovaujantys miestelius 43,2 (proc.) abejojantys, kad pinigų, skirtų kvalifikacijai pakelti ir ją tobulinti užtenka. Dauguma kitų atstovaujančių rajono centrą 40,0 (proc.) ir kaimo vietovės 38,6 (proc.) pasisako, kad lėšų skiriamų kvalifikacijos tobulinimui nepakanka. Kaimo vietovėse, miesteliuose gyvenantys pedagogai mažiau domisi ir dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo seminaruose, dažniausiai dėl laiko stokos. Gautais interviu duomenimis galime interpretuoti, kad apklaustųjų nuomone, seminarai vyksta dideliuose miestuose, skiria nemažas atstumas nuvykti į vietą, kur vykdomi užsiėmimai ir grįžti, užima daugiau laiko, nei miestus atstovaujantiems mokytojams, todėl pedagogai susilaiko ir patys tampa pasyvūs šiuo aspektu.



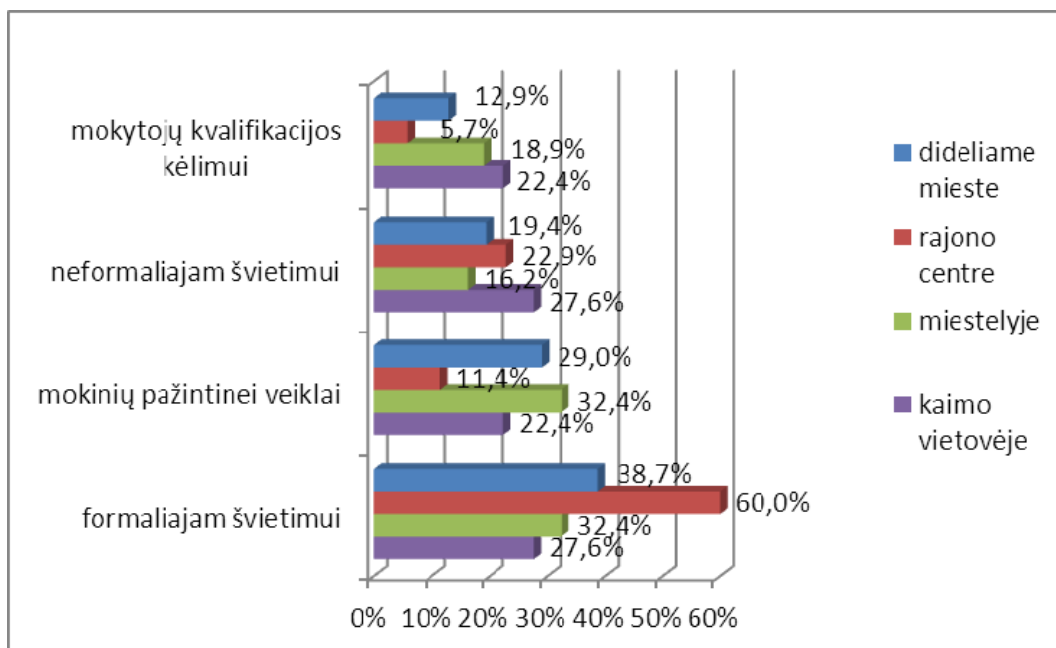
**22 pav. (d teiginys – 19 klausimas) respondentų nuomonė dėl lėšų pakankamumo mokinių pažintinei veiklai (N=210)**

Lėšos, skirtos mokinių pažintinei veiklai, naudojamos apmokėti už mokinių dalyvavimą kitų švietimo teikėjų organizuojamose pažintinėse edukacinėse programose ir projektuose, bilietus į pažintinius objektus, mokinių ir juos lydinčių asmenų kelionės (transportas) į pažintinius objektus išlaidas, gido paslaugas. Yra rekomenduojami tokie pažintiniai objektai kaip muziejai, istorijos, gamtos, geografijos, kultūros paminklai. Dažniausiai renkamos šios veiklos formos: ekskursijos, išvykos, kraštotyrinė veikla, vaikų turizmo renginiai pažintiniais tikslais ir pan.

Gauti duomenys rodo ryškiai išsiskiriančią nuomonę, miestelius 43,2 (proc.) ir kaimo vietoves 47,4 (proc.) atstovaujančių apklaustųjų atsakymų. Respondentai pasisako, kad lėšų, gaunamų mokinių pažintinei veiklai nepakanka ir jų reikėtų skirti daugiau. Kadangi kuras šalyje brangsta, kelionės į artimiausius didesnius miestus tampa prabanga. Vaikų tėvai, gyvenantys kaimuose ir miesteliuose, uždirbantys mažiau, gyvenantys iš pašalpų, todėl papildomų pinigų skirtų vaikų pažintinėms veikloms skirti negalintys.

Pažintinė veikla, interviu apklaustųjų teigimu, visiškai 100 (proc.) apmokama nėra, todėl tėvams prieš keliones tenka papildyti vaikų pinigines, norinčių ar tiesiog galinčių vykti į ekskursijas mokinių, ypač tolimesnes keliones, nėra daug, o mokėti už transportą, kuris vežtų tik keletą mokinių, tiesiog neapsimoka. Mieste gyvenantys mokiniai taip pat renkasi kuo artimesnes išvykas, dėl kelionės išlaidų.

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė



**23 pav. Respondentų atsakymų pasiskirstymas į klausimą: „kurioms srityms, reikėtų skirti didesnę dėmesį?“, atsižvelgiant į gyvenamą vietą (N=210)**

Mokytojų ir ugdymo įstaigų administracijos atstovų nuomonių pasiskirstymas gautais duomenimis labai tolygūs. Išsiskyrė labiausiai rajono centre gyvenančių ir dirbančių požiūris, 60,0 (proc.) pritarė, kad dar didesnę dėmesį reikėtų skirti formalaus švietimo lėšų didinimui.

Kaimo vietovėse ir miesteliuose esančios mokyklos „mokinio krepšelius“ gauna didesnius ir žadama juos 2011 metais dar labiau padidinti. Bendras mokinio „krepšelio“ dydis priklauso nuo mokykloje besimokančių mokinių skaičiaus. Kuo daugiau mokinių, tuo didesnis finansavimas. Mažėjantis gimstamumas priverčia, mokyklose palikti tuščias klases. Kaimo mokyklos nesurenkančios pilnų mokinių klasių komplektų, nes tėvai, norintys užtikrinti gerą vaikų ateitį, renkasi miesto mokyklas ir dėl didelio nedarbingumo kaimo vietovėse, kelia „sparnus“ arčiau didelių miestų. Tačiau miesto mokyklas atstovaujantys prieštarauja mažų kaimo mokyklų mokinio krepšelio lėšų didinimui, anot jų mokytojoms tenka dirbti ne su pilnais klasių komplektais (30 mokinių klasėje), o su per pus mažesniais. Jeigu mokinio tėvai nusprendžia keisti mokyklą, pinigai „seka“ paskui mokinį į kitą švietimo įstaigą. Principas iš pirmo žvilgsnio yra paprastas: valstybė moka, tėvai renkasi, mokyklos varžosi. Metodika skatina konkurenciją tarp mokyklų ir kuria švietimo paslaugų įvairovę, labiau atitinkančią skirtingus tėvų interesus.

## IŠVADOS

### **Įvertinus tyrimo teorinį kontekstą yra pateikiamos tokios išvados:**

1. Sparti gyvenimo kaita švietimui kelia vis naujus reikalavimus, į kuriuos visuomenė gali atsakyti tik remdamasi šiuolaikine, nuolat atsinaujinančia švietimo sistema, todėl būtina nustatyti, įvertinti, planuoti tolesnius pertvarkos darbus. Lietuvos švietimas yra reformos procese, kuris yra teigiamai vertinamas mokslininkų, politikų ir mokyklų administracijos atstovų.

2. Dėl visiems žinomos prastos ekonominės situacijos švietimas iki šiol nėra finansuojamas kaip prioritetinė mūsų raidos sritis. Švietimo įstatyme užfiksuota nuostata, kad švietimas - prioritetinė Lietuvos Respublikos raidos sritis, tėra tik deklaracija.

3. Švietimo finansavimas ir išteklių naudojimas reformuojamas tam, kad užtikrintų geresnį švietimo prieinamumą bei kokybę ir tinkamai panaudotų ugdymo, investicines, specialiųjų programų bei mokyklų lėšas, kad optimalus švietimui skirtų lėšų panaudojimas privestų prie vieningos švietimo finansavimo sistemos, o jei ji nėra vieninga, anksčiau ar vėliau bus priversta žlugti.

4. Nauja švietimo finansavimo sistema (mokinio krepšelis) buvo įvesta tikintis sutaupyti ir racionaliau panaudoti švietimui skirtas lėšas, užtikrinti formaliam ir neformaliai švietimui, mokytojų kvalifikacijos kėlimui bei mokinių pažintinei veiklai skirtų lėšų pakankamumą ir tinkamą panaudojimą mokyklose.

5. Mokslininkų ir apklaustų pedagogų nuomone, švietimo reformos pokyčiai vyksta lėtai, bet yra teigiami. Vykstančios švietimo reformos padariniai yra teigiami: išplėtė mokymo galimybes, gerina mokymosi kokybę, tobulina mokytojų kvalifikaciją, gražina ugdymo įstaigų aplinką.

### **Įvertinus tyrimo empirinį kontekstą yra pateikiamos tokios išvados:**

6. Mokinio krepšelio įvedimas teigiamai vertinamas daugelio mokytojų bei mokyklos administracijos atstovų. Teigiama, kad mokinio krepšelio įvedimas padidino ugdymo įstaigų vadovų atsakomybę. Nors įgavus visišką mokyklų savarankiškumą didžiausią atsakomybę nešė mokyklos vadovai, kurie privalėtų tinkamai disponuoti mokinio krepšelio lėšomis, tačiau patartina vadovautis visuotiniu kokybės vadybos principu – visi atsakingi.

7. Mokinio krepšelio įvedimas priartino prie teigiamų švietimo finansavimo sistemos padarinių. Mokinio krepšelio lėšos naudojamos racionaliau: darbo užmokesčiai mokami nustatytu laiku, kvalifikacijos kėlimas prieinamas kiekvienam pedagogui, platesnis mokinių pažintinės veiklos vykdymas ir neformalaus ugdymo pasirinkimas.

8. Pedagogų požiūriu dabartinė švietimo reforma dar tik iš dalies atitinka visuomenės lūkesčius, todėl galime teigti, kad švietimas Lietuvoje bus reformuojamas, kol nusistovės vientisa ir racionali švietimo finansavimo sistema.

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

9. Tėvai, norintys savo vaikams užtikrinti kuo geresnį ir kokybiškesnį ugdymą, suteikti savo vaikams mokymąsi kuo jaukioje aplinkoje, kvalifikuotų mokytojų pagalbą, negali laisvai pasirinkti norimos ugdymo įstaigos. Vaikai tampa kaip „nekilnojamas turtas“ ir privalo mokytis jiems paskirtoje mokykloje, pagal gyvenamą vietą (mikrorajoną) nustatytą miesto savivaldybės atstovų. Tai svarbu tik miestuose ir rajono centruose gyvenantiems, nes ten galimas mokyklų pasirinkimas. Kaimo vietovės ir miesteliai turi tik po vieną mokyklą ir tėvai yra priversti rinktis ugdymo įstaigą, kuri yra arčiausiai namų. Gauti tyrimo rezultatai parodė ženklus respondentų atsakymų skirtumus pagal jų demografinius duomenis.

10. Plėtojant neformalaus švietimo pasirinkimą mokyklose (būreliai, studijos) mažėtų nelankančių mokyklos mokinių skaičius. Pastaraisiais metais, padidėjus nelankančių mokyklos mokinių skaičiui, šio tikslo įgyvendinimas padėtų ypač kaimo mokyklas lankantiems mokiniams išvengti pamokų praleidinėjimo ir „trynimosi“ gatvėse. Miesto vaikai turi platesnį pasirinkimą popamokinei veiklai, todėl, kad jie dar turi galimybę rinktis papildomas neformalaus ugdymo įstaigas.

11. Informacija apie švietimo finansavimo sistemą, mokyklose panaudojamas mokinio krepšelio lėšas, skirtas kokybiškam ugdymui užtikrinti yra vieša kiekvienam mokytojui ir administracijos atstovui, tačiau dažnai tuo mažai domimasi.

12. Mokinio „krepšelio“ didinimas kaimo vietovėse įsikūrusioms mokykloms būtų joms paskata ir adekvataus ugdymo kokybės galimybių suteikimo tiek mieste, tiek kaime gyvenantiems mokiniams. Mokinio „krepšelio“ dydis priklauso nuo mokykloje besimokančiųjų mokinių skaičiaus, o kaimo vietovėse mokyklos „miršta“, kadangi nesurenka pilnų klasių komplektų.

13. Dėl didėjančios šeimų migracijos į užsienio šalis, mokyklose besimokančių mokinių skaičius mažėja nepriklausomai nuo jų gyvenamosios vietos, todėl planuojamas mokinio „krepšelio“ pasunkėjimas 2011 metais, reformuojama švietimo finansavimo sistema tęsiasi.



MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė  
**REKOMENDACIJOS**

**MOKYKLOMS**

- Daugiau pinigų iš mokinio krepšelio lėšų skirti neformaliajam švietimui ugdyti.
- Skirti daugiau lėšų modernesnėms informacinėms technologijoms įsigyti bei mokymosi priemonių atnaujinimui.
- Skirti daugiau lėšų mokytojų kvalifikacijai kelti.
- Vadovautis visuotiniu kokybės vadybos principu – VISI ATSAKINGI.
- Mokyklų vadovai turėtų daugiau dėmesio skirti mokytojų bendradarbiavimui ir jų tarpusavio santykiams.
- Reikėtų mažinti „popierizmą“, pamokos planų ir ataskaitų rašymą (perrašymą), o daugiau dėmesio skirti mokinių ir mokytojų tarpusavio santykiams.
- Pateikti kuo daugiau informacijos apie mokinio krepšelio lėšų panaudojimą mokyklų pedagogams.

**SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJAI**

- Skatinti mokyklų finansinį savarankiškumą, leidžiant mokyklų vadovams laisvai disponuoti mokinio krepšelio lėšomis..
- Sudaryti tik „švarią“ konkurenciją tarp mokyklų.
- Didinti Mokinio „krepšelį“ kaimo vietovėse ir miesteliuose įsikūrusioms mažoms mokykloms, taip sudarant lygesnes galimybes įgyti kokybiškesnį išsilavinimą.
- Skatinti kaimo vietovių mokyklų modernizavimą ir ugdymo kokybės gerinimą, sudarant adekvačias sąlygas su miesto mokyklomis.
- Glaudžiau bendradarbiauti su mokyklų vadovais, pateikti rekomendacijas ir siūlymus, o ne tik prižiūrėti, ar mokyklos tinkamai panaudoja mokinio krepšelio lėšas.

**ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJAI**

- Mažinti mokinių skaičių klasėse.
- Įvesti mokyklos vadovų akreditaciją.
- Gerinti mokyklų tinklo optimizavimą.
- Tobulinti mokinio krepšelio paskirstymo metodiką bei skatinti švietimo reformos nusistovėjimą.
- Švietimo finansavimo sistemos viešumas sukurtų kokybiškesnį švietimo įstaigų ugdymo procesą.
- Švietimui kaip prioritetinei valstybės remiamai Lietuvos Respublikos sričiai skirti daugiau lėšų.

## LITERATŪRA

1. Ališauskas, R. (2003). Švietimo reformos įgyvendinimo modeliavimas Lietuvoje. Švietimo naujienos Nr. 20 [žiūrėta 2010-06-01]. Prieiga per internetą: <[http://www.efseurope.org/cgi-bin/Zope.cgi/efseurope/lith/quickideas/efsNews/News\\_view.html?key=1073297062.16](http://www.efseurope.org/cgi-bin/Zope.cgi/efseurope/lith/quickideas/efsNews/News_view.html?key=1073297062.16)>.
2. Bačiulis, A. (2002). Mokiniai turi turėti teisę rinktis. Veidas [žiūrėta 2011-11-12]. Prieiga per internetą: <<http://www.veidas.lt/lt/leidinys.nrfull/3cbd6df307241.3?veidas=58a9ee0d993c7bl>>.
3. Barkauskaitė, M. (1997). Lietuvos švietimo reformos eigos tyrimai. Pedagogai ir mokiniai: požiūris į švietimo reformą. *Švietimo studijų sąsiuvinis*, 3. Vilnius.
4. Bruzgelevičienė, R. (2001). Lietuvos švietimo kaita. *Švietimo studijos*, 6. Vilnius: Garnelis.
5. Dalin, P., Rolff, H., G., Kleekamp, B. (1999). Mokyklos kultūros kaita. Vilnius: Tyto alba.
6. Finansinio savarankiškumo mokykla, [žiūrėta 2011-05-05]. Prieiga per internetą: <<http://www.fsm.lt/>>.
7. Friedman M. The Role of Government in Education // Economics and the Public Interest, 1955 <<http://www.schoolchoices.org/roo/fried1.htm>>.
8. Fullan, M. (1998). Pokyčių jėgos. Vilnius: Tyto alba.
9. Hargreaves, A. (1999). Keičiasi mokytojai, keičiasi laikai. Vilnius: Tyto alba.
10. Hopkins, D., Ainscow, M., West, M. (1998). Kaita ir mokyklos tobulinimas. Vilnius: Tyto alba.
11. Jackūnas, Ž. (1993). Lietuvos švietimo plėtotė Europos edukacinių nuostatų kontekste. Lietuvos švietimo reformos gairės. Vilnius.
12. Jackūnas, Ž. (1997). Lietuvos švietimo istorinės raidos bruožai. Ugdymo problemos.
13. Jackūnas, Ž. (2001). Lietuvos švietimas XXI a. iššūkių akivaizdoje: OECD ekspertų žvilgsnis. Pedagogika Nr. 52. Vilnius.
14. Jucevičius, R., Jucevičienė, P., Jankūnaitė, B., Cibulskis, G. (2003). Mokyklos strategija. Kaunas.
15. Kardelis K. (2002). Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. – Kaunas: Judex.
16. Kardelis K. (2005). Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Šiauliai: Lucilijus.
17. Laurinčiukienė L., 2006, Švietimas ir mokslas 2005-aisiais. Informacinis leidinys. Švietimo naujienos.
18. Laurinčiukienė, L. (2003). Kaip vertinama švietimo finansavimo reforma? Švietimo naujienos. Nr. 16 [žiūrėta 2010-06-01]. Prieiga per internetą: <<http://www.takas.lt/svietimas/il/il.php?st=3&msgid=190>>.

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

19. Laurinčiukienė, L. (2006). Švietimas ir mokslas 2005-aisiais. Informacinis leidinys. Švietimo naujienos Nr.1 (216).
20. Lee V., Wong E. Education Voucher System. Hong Kong: Research and Library Services, Division Legislative Council Secretariat, 2002.
21. Lietuva. Švietimas regionuose 2005. (2005). Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
22. Lietuvių kalbos žodynas, [žiūrėta 2011-05-05]. Prieiga per internetą: <<http://lkzd.lki.lt/Zodynas/Visas.asp>> .
23. Lietuvių kalbos žodynas, [žiūrėta 2011-05-05]. Prieiga per internetą: <<http://lkzd.lki.lt/Zodynas/Visas.asp>>.
24. Lietuvos Respublikos 2011 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas (3,4,5,13 ir 14 staripsniai).
25. Lietuvos švietimas. Tik faktai. Metinis pranešimas 2010. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
26. Lietuvos švietimo koncepcija. [žiūrėta 2010-06-01]. Prieiga per internetą: <[http://www.smm.lt/old/Teisine\\_informacija/koncepcija/koncepcija.htm#2](http://www.smm.lt/old/Teisine_informacija/koncepcija/koncepcija.htm#2)>.
27. Lileikienė, L., Šaparnis, G., Tamošiūnas, T. (2004). Magistro darbo rengimo metodika. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
28. LR 2004 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas. Žin., 2003, Nr. 121-5466.
29. LR švietimo įstatymas (žin., 1998, Nr., 67-1940; 2000, Nr., 40-1116; Nr. 102-3214).
30. LR švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas. Valstybės žinios, 2005.
31. Mackonis A. (2009) Kam mokyklai mokinio krepšelis, [žiūrėta 2011-05-05]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/news/ringas/lit/amackonis-kam-mokyklai-mokinio-krepšelis.d?id=21828301>>.
32. Moe T. M. Free Market: The Structure of School Choice // Brigham Young University Law Review, no. 2, 2008.
33. Mokinio krepšelio lėšų naudojimo rekomendacijos, LR švietimo ir mokslo ministerija, 2006.
34. Mokinio krepšelis. (2006). TVK Žinios [žiūrėta 2010-06-01]. Prieiga per internetą: <<http://www.tvk.lt/print.php?news.1128>>.
35. Mokyklų finansavimas krepšeliu, 2011, [Žiūrėta 2011-05-05]. Prieiga per internetą: <[http://www.smm.lt/svietimo\\_bukle/docs/pr\\_analize/Sv\\_prob\\_9\\_Mokyklu\\_finansavimas\\_krepšeliu.pdf](http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/pr_analize/Sv_prob_9_Mokyklu_finansavimas_krepšeliu.pdf)>
36. Mokymo lėšų metodinės rekomendacijos, 2004, pritarta LR švietimo ir mokslo ministro 2004 m. sausio 15 d. Įsakymu Nr. ISAK-41.
37. Mokymo lėšų naudojimo metodinės rekomendacijos. (2004). Pritarta LR švietimo ir mokslo ministro 2004 m. sausio 15 d., įsakymu Nr. ISAK-41.

38. Neifachas S., 2007, Švietimo reformos iššūkiai, Vilnius.
39. Numgaudis, D. (2003). Kokybinis šuolis į ateitį. Dienovidis [žiūrėta 2010-06-01]. Prieiga per internetą: <[http://www.culture.lt/lmenas/?leid\\_id=2935&kas=straipsnis&st\\_id=1732](http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=2935&kas=straipsnis&st_id=1732)>.
40. Nutarimas Nr. 1520 „Dėl bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo reformos nuostatų patvirtinimo“. Žin., 2001, Nr. 106-3810.
41. Nutarimas Nr. 1561 dėl bazinio moksleivio krepšelio koeficiento nustatymo 2005 metams, LR vyriausybės 2001 m. gruodžio 14 d. nutarimo Nr. 1520 „Dėl bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo reformos nuostatų patvirtinimo“ ir 2001 m. birželio 27 d. nutarimo Nr 785 „Dėl bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo reformos priemonių įgyvendinimo“ pakeitimo. Žin., 2004, Nr. 177-6537.
42. Nutarimas Nr. 785 „Dėl bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo reformos priemonių įgyvendinimo“. Žin., 2001, Nr. 57-2040.
43. Pruskus V., 1997, Švietimo kokybės matavimas: laiko iššūkiai ir būtinumas, Vilnius.
44. Pruskus, V. (1999). Švietimo kokybės matavimas vakarų šalyse: patirtis ir paraiškos Lietuvai. Metraštis XIV. Vilnius. Rado, P. (2003).
45. Pruskus, V. (1997). Švietimo kokybės matavimas: laiko iššūkiai ir būtinumas. Lietuvos mokyklai - 600 metų. Konferencijos medžiaga. T. II. Vilnius.
46. Pruskus, V. (1998). Lietuvos švietimo finansavimas OECD šalių kontekste. Filosofija, sociologija Nr. 3. Vilnius.
47. Pruskus, V. (2000). Švietimo kokybės monitoringas: socialinės realybės užsakymas ir jo perspektyvos. Filosofija, sociologija Nr.1. Vilnius.
48. Rado P., 2001, Švietimas pereinamuoju laikotarpiu.
49. Rosenholtz, S. (1989). Teachers Workplace. New York.
50. Silverman David Interpreting Qualitative Data. Methods for Analising Talk, Text and Interaction. – London: Sage Publications, 2001.
51. Simonaitienė, B. (2003). Mokykla - besimokanti organizacija. Kaunas: Technologija.
52. Stoll, L., Fink, D. (1998). Keičiame mokyklą. Vilnius: Margi raštai.
53. Sunkėja mokinio krepšelis. Informacinis leidinys. Švietimo naujienos. 2004. Nr. 19
54. Šaparnienė, D. (2002). Studentų kompiuterinis raštingumas: ribotų išteklių visuomenės edukacinis ir psichoanalitinis kontekstas. Daktaro disertacija. Šiaulių universitetas, Šiauliai.
55. Šaparnis, G. (2000). Kokybinių ir kiekybinių metodų derinimas, diagnozuojant mokyklos vadybą nestandartizuotu atviro tipo klausimynu. Daktaro disertacija. Šiaulių universitetas, Šiauliai.
56. Švietimas pereinamuoju laikotarpiu. Vilnius: Garnelis.
57. Švietimo finansavimo aspektai: čekiai, vaučeriai, krepšeliai. Vilnius: VU Filosofijos fakulteto Švietimo politikos centras, 2001.
58. Švietimo gairės 2003-2012 metai projektas. (2002). Vilnius: Dialogas.


59. Švietimo ir mokslo ministerija 2010, [žiūrėta 2011-05-05]. Prieiga per internetą: <http://kaveikiavaldzia.lt/docs/2010/12/14/34635>
60. Švietimo naujienos, 2010/8, Savarankiška ir atsakinga mokykla.
61. Švietimo naujienos: „Savarankiška ir atsakinga mokykla“, 2010, rugsėjis. p. 6-8.
62. Švietimo politika, tendencijos. (1997). Lyginamoji edukologija. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
63. Švietimo politika. (2002). [žiūrėta 2010-06-01]. Prieiga per internetą: <http://www.vjrt.lt/get7f.50>.
64. Švietimo problemų analizė, (2010), [žiūrėta 2011-05-05]. Prieiga per internetą: <http://portalas.emokykla.lt/Elektroniniai%20leidiniai/Puslapiai/Publikacija4737.aspx?ID=409>
65. Švietimo vadyba reformos erdvėje, 2005, Vilnius.
66. Teisės aktas 2005 metais, [žiūrėta 2011-05-05]. Prieiga per internetą: <http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=24012932-6400-41CB-8AC4-20E28852743C>
67. Tidikis R. Socialinių mokslų tyrimų metodologija. – Vilnius: LTU, 2003.
68. Vainienė R., (2010) Du mokinio krepšeliai, šimtai ir milijardai [žiūrėta 2011-05-05]. Prieiga per internetą: [http://www.marketnews.lt/komentaras/du\\_mokinio\\_krepseliai\\_simtai\\_ir\\_milijardai;comid=3632](http://www.marketnews.lt/komentaras/du_mokinio_krepseliai_simtai_ir_milijardai;comid=3632)
69. Valstybės švietimo ir aukštojo mokslo finansavimo vertinimas, 2010, [žiūrėta 2011-05-05]. Prieiga per internetą: <http://www.lygus.lt/ITC/svietimas.php?id=6>
70. Zabulionis A., 2003, Švietimo finansavimas. Kn.: Želvys, R., Būdienė, V., Zabulionis, A. Švietimo politika ir monitoringas. Vilnius: Garnelis.
71. Zabulionis, A. (2003). Švietimo finansavimas. Kn.: Želvys, R., Būdienė, V., Zabulionis, A. (Red.) Švietimo politika ir monitoringas. Vilnius: Garnelis.
72. Zabulionis, A. (2005). Lietuvos švietimo pyragas: kodėl vis susmenga? Dialogas Nr. 35 (675).
73. Želvys, R. (1998). Švietimo kaitos samprata. Švietimo reformos. Švietimo studijos 4. Vilnius: Solertija.
74. Želvys, R. (1999). Švietimo vadyba ir kaita. Vilnius.
75. Želvys, R. (2000). Švietimas. Pranešimas apie žmogaus socialinę raidą Lietuvoje. Vilnius.
76. Želvys, R. (2001). Švietimo vadybos pagrindai. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
77. Želvys, R. (2003). Švietimo organizacijų vadyba. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
78. Želvys, R. (2003). Švietimo politika. Kn.: Želvys, R., Būdienė, V., Zabulionis, A. Švietimo politika ir monitoringas. Vilnius: Garnelis.

# PRIEDAI

## 1 priedas

### **Gerb. Respondente,**

Tiriama švietimo reforma, mokinio krepšelio lėšų panaudojimas kaimo ir miesto mokyklose. Jūsų nuomonė yra labai svarbi šio tyrimo tikslui pasiekti. Apklausą yra ANONIMINĖ, gauti duomenys bus naudojami socialiniams tyrimams atlikti.

Prašome Jums priimtina klausimo atsakymo variantą(-us) pažymėti taip: pvz.: 

Dėkojame už sugaištą laiką.

#### 1. Jūs esate:

vyras;  moteris.

#### 2. Jūsų išsilavinimas:

aukštasis neuniversitetinis;  aukštesnysis;  
 aukštasis universitetinis;  magistrantūra;  kita.....

#### 3. Kiek metų dirbate ugdymo įstaigose? (įrašykite) .....

#### 4. Jūs dirbate:

dideliame mieste;  rajono centre;  miestelyje;  kaimo vietovėje.

#### 5. Jūsų mokykla yra:

privati;  valstybinė.

#### 6. Šioje mokykloje Jūs esate:

dalyko (dalykų) mokytojas;  administracijos atstovas;  kita .....

#### 7. Koks Jūsų požiūris į švietimo reformą?

situacija ženkliai gerėja;  pokyčiai vyksta lėtai, bet jie teigiami;  pokyčiai vyksta lėtai ir nerezultatyviai;  
 situacija ženkliai blogėja;  niekas nesikeičia.

#### 8. Ar pritariate šioms teiginiam?

Teiginiai	5 (visiškai sutinku)	4 (sutinku)	3 (iš dalies sutinku)	2 (nesutinku)	1 (visiškai nesutinku)	0 (nežinau)
• Švietimas – prioritetinga valstybės remiama Lietuvos Respublikos raidos sritis						
• Vykstanti švietimo reforma išplėtė mokymosi galimybes (kvalifikuoti mokytojai, jaunesnė mokyklos aplinka, platesnis nepamokinės veiklos pasirinkimas)						
• Mokyklų tinklo optimizavimas daro teigiamus švietimo sistemos pokyčius						
• Dabartinė švietimo reforma atitinka visuomenės lūkesčius						

#### 9. Kaip manote, ar tikslinga būtų didinti mokyklų finansinį savarankiškumą?

tikrai taip;  taip;  galbūt;  tikrai ne;  ne;  nežinau.

#### 10. Kaip manote, ar Jūsų atstovaujama mokykla gauna pakankamai lėšų, kad užtikrintų kokybišką paslaugų teikimą?

tikrai taip;  taip;  galbūt;  tikrai ne;  ne;  nežinau.



**MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE**  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

**11. Jūsų nuomone, kam ir kaip naudinga dabartinė švietimo reforma?** .....

.....

.....

**12. Ar daug ką žinote apie ugdymo įstaigų reformos įgyvendinimo strategiją?**  
 tikrai taip;     taip;     galbūt;     tikrai ne;     ne;     nežinau.

**13. Kaip vertinate švietimo finansavimą mokyklose po 2002 metų (mokinio krepšelio įvedimas)?**  
 labai gerai;     gerai;     vidutiniškai;     prastai;  
 labai prastai;     nežinau.

**14. Kaip manote, ar teisingas yra centralizuotas lėšų skirstymas savivaldybėse švietimo įstaigoms?**  
 tikrai taip;     taip;     galbūt;     tikrai ne;     ne;     nežinau.

**15. Kaip, Jūsų nuomone, yra svarbu įgyvendinti šiuos mokyklų finansavimo reformos tikslus?**

Teiginiai	5 (labai svarbu)	4 (svarbu)	3 (nei svarbu, nei nesvarbu)	2 (nesvarbu)	1 (visiškai nesvarbu)	0 (nežinau)
1 efektyviau naudoti švietimui skirtas lėšas;						
2 gerinti švietimo paslaugų kokybę;						
3 sudaryti galimybes teikti asmenims švietimo paslaugas pagal jų gebėjimus ir poreikius;						
4 sukurti skaidrią švietimo finansavimo sistemą;						
5 suteikti moksleiviams ir jų tėvams galimybę pasirinkti mokyklą ir sudaryti sąlygas šią teisę įgyvendinti;						
6 racionaliau sutvarkyti bendrojo lavinimo mokyklų tinklą						
7 skatinti mokyklų konkurenciją;						
8 sudaryti vienodas galimybes kaimo ir miesto moksleiviams įgyti geros kokybės išsilavinimą;						
9 stiprinti mokyklų finansinį savarankiškumą;						
10 sudaryti sąlygas plėtoti nevalstybinių švietimo įstaigų tinklą						
11 mažinti nelankančių mokyklos vaikų skaičių;						
12 didinti visų lygių švietimo įstaigų vadovų atsakomybę už realiais finansiniais ištekliais grindžiamų sprendimų vykdymą nustatant švietimo politiką.						

**16. Kaip manote, ar tikslingai skiriamos mokinio “krepšelio” lėšos?**  
 tikrai taip;     taip;     galbūt;     tikrai ne;     ne;     nežinau.

**17. Kaip manote, ar mokykla, kurioje dirbate, lėšas, skiriamas švietimui, panaudoja efektyviai?**  
 tikrai taip;     taip;     galbūt;     tikrai ne;     ne;     nežinau.

MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE  
ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

**18. Ar pritariate šiems teiginiams?**

Teiginiai	5 (visiškai sutinku)	4 (sutinku)	3 (iš dalies sutinku)	2 (nesutinku)	1 (visiškai nesutinku)	0 (nežinau)
9. Mokinio "krepšelio" idėja yra aiški;						
10. Mokinio "krepšelio" įvedimas – efektyvus sprendimas;						
11. Finansavimas "krepšelio" principu daro teigiamą įtaką mokyklai;						
12. "Krepšelio" principas užtikrina kokybiškesnį ugdymą;						
13. Mokinio "krepšelio" principas skaidrina švietimo sistemos finansavimą;						
14. Informacija apie mokinio "krepšelio" lėšų panaudojimą įstaigoje yra vieša.						

**19. Kaip manote, ar pakanka mokinio "krepšelio" pinigų, skirtų:**

Teiginiai	5 (tikrai taip)	4 (taip)	3 (galbūt)	2 (ne)	1 (tikrai ne)	0 (nežinau)
a. Formaliajam švietimui;						
b. Neformaliajam švietimui;						
c. Mokytojų kvalifikacijos kėlimui;						
d. Mokinių pažintinei veiklai.						

**20. Kurioms sritims, Jūsų manymu, reikėtų skirti didesnę dėmesį?**

- Formaliajam švietimui;  
  Neformaliajam švietimui;  
  Mokytojų kvalifikacijos kėlimui;  
  Mokinių pažintinei veiklai.

**21. Jūsų rekomendacijos švietimo įstaigų darbui gerinti: .....**

.....

.....

.....

.....

.....

**DĖKOJU**

**2 priedas**

**INTERVIU**

1. Kaip vertinate vysktančią švietimo reformą?
2. Ar daug ką žinote apie ugdymo įstaigų reformos įgyvendinimo strategiją?
3. Iš kokių šaltinių yra finansuojama mokyklos veikla?
4. Kaip manote, ar švietimo finansavimas gerina ar blogina ugdymo kokybę?
5. Kas ir kokią įtaką turi finansavimo tarp mokyklų paskirstymui?
6. Kaip manote, ar lėšos yra objektyviai paskirstomos kaimo ir miesto mokykloms?
7. Gal galite nurodyti, kaip geriau perskirstyti “krepšelio” lėšas kaimo ir miesto mokyklose?
8. Ar žinote, kaip perskirstomos lėšos moksleiviams keičiant mokyklas?
9. Ar tikslingai mokykloje yra panaudojami “krepšelio” pinigai skirti formaliajam švietimui?
10. Ar tikslingai mokykloje yra panaudojami “krepšelio” pinigai skirti neformaliajam švietimui?
11. Ar tikslingai mokykloje yra panaudojami “krepšelio” pinigai skirti kvalifikacijos kėlimui?
12. Kaip mokykloje yra panaudojami “krepšelio” pinigai skirti mokinių pažintinei veiklai?
13. Ar informacija apie mokinio “krepšelio” lėšų panaudojimą yra viešai priinama?
14. Ar Jūsų vadovaujamai mokyklai suteikiama pakankama veiksmų laisvė, disponuojant “krepšelio” lėšomis? Ar laisvai galite disponuoti sutaupytais lėšomis?
15. Kokie, Jūsų nuomone, yra finansavimo “krepšelio” principu privalumai?
16. Kokie, Jūsų nuomone, yra finansavimo “krepšelio” principu trūkumai?
17. Ką pasiūlytumėte, siekiant gerinti švietimo įstaigų finansavimo sistemą?
18. Jūsų nuomone, ką reiškia švietimas Lietuvai? Kur link šiuo metu krypsta švietimo žingsniai?

### **3 priedas**

**(11 atviras klausimas) – Jūsų nuomone, kam ir kaip naudinga dabartinė švietimo reforma?**

**Respondentų atsakymai (skliaustuose nurodoma respondentų demografinis pasiskirstymas ir darbo stažas):**

- Tiems, kas ją bando sukurti ir patvirtinti (dideliame mieste).
- Reformos kūrėjams (dideliame mieste, stažas 20 m.).
- Švietimo ir mokslo ministerijos darbuotojams, kad parodytų, jog kažką dirba. Jų siūlomos idėjos neturi praktinės naudos (dideliame mieste, stažas 13 m.).
- Sėdintiems švietimo ministerijoje, bet tikrai ne darbuotojams mokykloje (dideliame mieste, stažas 11 m.).
- Politikams. (miestelyje, stažas 38 m.)
- Turetų būti naudinga mokiniui, bet ar taip yra... negaliu patvirtinti! (miestelyje, stažas 32).
- Visiškai negalvojama apie mokinius ir mokytojus (miestelyje, stažas 40 m.).
- Naudinga funkcionieriams (miestelyje, stažas 7 m.).
- Tam kas ją sugalvojo (miestelyje, stažas 23 m.).
- Patiems reformatoriams ir jų pažįstamiems (miestelyje, stažas 23 m.).
- Politikams ir reformuotojams (miestelyje, stažas 23 m.).
- Valstybės biudžeto skylėms lopyti (miestelyje, stažas 30 m.).
- Švietimo ministerijos darbuotojams (kaimo vietovė, stažas 17 m.).
- Lietuvos Respublikos piliečiams (dideliame mieste).
- Politikams (miestelyje, stažas 13 m.)
- Funkcionieriams (miestelyje, stažas 32 m.).
- Mokiniais naudinga dėl krūvio mažinimo. Mokytojams dėl didesnės laisvės (miestelyje, stažas 24 m.).
- Naudos yra mokyklos bendruomenei, tačiau neviskas iki galo apgalvota, “nesueina galai” naudingiausia profilio sudarytojams (miestelyje, stažas 14 m.).
- Biurokratams (miestelyje, stažas 8 m.).
- Niekam (miestelyje, stažas 27 m.).
- Mokiniais (mieste, stažas 24 m.).
- Darbuose lygių gerinimui (dideliame mieste, stažas 15 m.).
- Tinklo optimizavimui (dideliame mieste, stažas 5 m.).
- Moksleivių tobulėjimui, daugiau galimybių (dideliame mieste, stažas 18 m.).

## MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE

ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

- Reikalingas gerinti mokyklos kokybę (dideliame mieste, stažas 3 m.).
- Švietimo ministerijai, kuri reguliuoja pinigų, skiriamų švietimui, srautui. (dideliame mieste, stažas 20 m.).
- Švietimo reforma turetų būti naudinga pačiai švietimo visuomenei. (dideliame mieste, stažas 23m.).
- Visuomenei, mokiniams, mokytojams (dideliame mieste, stažas 20 m.).
- Mokiniams, mokytojams, tėvams (dideliame mieste, stažas 33 m.).
- Norėta, kad būtų geriau vaikams, o išėjo truputi ne taip (dideliame mieste, stažas 40 m.)
- VISIEMS IR NIEKAM (dideliame mieste, stažas 10 m.).
- Tik taupyti (dideliame mieste, stažas 16 m.).
- Neturiu nuomonės (raiono centre, stažas 7 m.).
- Valstybei (dideliame mieste, stažas 10 m.).
- Niekam nenaudinga (raiono centre, stažas 18 m.).
- Gal kada nors ir bus naudinga ( raiono centre, stažas 30 m.).
- Nenaudinga. Baigti kopijuoti kitų šalių patirtį (kaimo vietovė, stažas 43 m.).
- Dalinai naudinga mokytojams (kaimo vietovė, stažas 9 m.).
- Valstybei (dideliame mieste, stažas 15 m.).
- Niekam (raiono centre, stažas 20 m.).
- Lyg ir žmonėms ( raiono centre, stažas 20m.).
- Nauda kol kas neaiški (raiono centre, stažas 25 m.).
- Taupymui (raiono centre, stažas 17 m.).
- Daugiau švietimo darbuotojams, mažiau mokiniams (kaimo vietovė, stažas 17 m.).
- Vyriausybei (kaimo vietovė, stažas 23 m.).
- Nežinau (kaimo vietovė, stažas 20 m.).
- Tik valdininkams (kaimo vietovė, stažas 18 m.).
- Švietimo sistemos VALDININKAMS (miestelyje, stažas 6 m.).
- Valstybei (kaimo vietovė, stažas 3,5 m.).
- Tik ne mokytojams (kaimo vietovė, stažas 18 m.).
- Tik valdininkams (kaimo vietovė, stažas 22 m.).
- Rajono savivaldybei (kaimo vietovė, stažas 12 m.).
- Neturiu nuomonės (kaimo vietovė, stažas 12 m.).
- VALDININKAMS (dideliame mieste, stažas 16 m.).

## MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE

ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

- Ji turetų būti naudinga, visiems to proceso dalyviams, bet taip nėra (dideliame mieste, stažas 13 m.).
- Nežinau (dideliame mieste, stažas 20 m.).
- Turetų būti naudinga visoms pusėms, bet... (miestelyje, stažas 25 m.).
- Mokiniam. Mokytojams gavusiems geras darbo sąlygas (mieste, stažas 25 m.).
- Naudinga valdininkams, kurie gali vogti iš valstybės (mieste, 4mėn.)
- Konkurencija skatina tobulėjimą, kūrybiškumą, pozityvumą (dideliame mieste, stažas 13 m.).
- Užmirštamasis mokinys ir mokytojas (dideliame mieste, stažas 29 m.).
- Švietimo ministerijai (miestelyje, stažas 36 m.).
- Švietimo reforma skatina mokiniams mokytis analizuojant, darant išvadas, atsisakoma bereikalingo žinių katilo (kaimo vietovė, stažas 13 m.).

**4 priedas**

**(21 atviras klausimas) – Jūsų rekomendacijos švietimo įstaigų darbui gerinti:**

**Respondentų atsakymai atsakymai (skliaustuose nurodoma respondentų demografinė zona ir darbo stažas):**

- Daug dėmesio skirti neformaliajam švietimui ugdyti (dideliame mieste, stažas 13m.).
- Reikalingos lėšos modernioms technologijoms įsigyti (dideliame mieste, stažas 13 m.).
- Mokymosi priemonės – svarbi švietimo reformos dalis, todėl vadovėliai turėtų būti išleidžiami laiku ir metodinės rekomendacijos mokytojams nebevečiuotų (miestelyje, stažas 32 m.).
- Metodinė literatūra ir vadovėliai nevečiuotų (miestelyje, stažas 33 m.).
- Mokyklos turėtų turėti galimybę pačios skirstyti savo lėšas nepriklausomai nuo savivaldybės. Daugiau gauti papildomų lėšų neformaliajam švietimui ir mokytojų komandiruočių į seminarus apmokėjimui (transporto išlaidoms apmokėti) gauti papildomas lėšas kanceliariinėms reikmėms. Mokyklos pagalbiniam personalui išlaikyti lėšas turėtų būti numatytos mokinio krepšelyje (miestelyje, stažas 7 m.).
- Mokytojų kvalifikacijai kelti - skirti dalį lėšų kelionei apmokėti į seminarus toli nuo seminario vietos. Mokinių pažintinei veiklai skirti dalį lėšų kelionei apmokėti į pažintines vietas. Formaliajam švietimui skirti lėšų vidurinio ugdymo programai įgyvendinti (miestelyje, stažas 23 m.).
- Aprūpinti mokyklas naujesnėmis techninėmis priemonėmis, kompiuteriais. (miestelyje, stažas 31 m.).
- Didesnį dėmesį kreipti į mokytojų ir mokinių tarpusavio santykius. Mokiniai turi žinoti ne tik savo teises bet ir pareigas. Turi būti didinamas mokytojų autoritetas (kaimo vietovė, stažas 17 m.).
- Vadovautis visuotinių kokybės vadybos principais- visi atsakingi. (dideliame mieste)
- Reikalaujama kad keistųsi “apačios”, o “viršūnės” tai daro lėtai (miestelyje, stažas 14 m.).
- “Švarios konkurencijos” (miestelyje, stažas 14 m.).
- Reikia įdiegti kuo daugiau informacinių technologijų, kad mokytojai sužinotų ir perduotų mokiniams.(dideliame mieste, stažas 18 m.).
- Mokinio krepšelio gerinimui (dideliame mieste, stažas 3 m.).
- Mažinti mokinių skaičių klasėse. Mokyti turėtų vadovus. Investuoti vadovu akreditaciją. Daugiau dėmesio skirti mokytojų bendradarbiavimui (dideliame mieste, stažas 20 m.).

## MOKINIO KREPŠELIO LĖŠŲ PANAUDOJIMAS KAIMO IR MIESTO MOKYLOSE

ISSV-9 gr. Eglė Valantinaitė

- Daugiau lėšų skirti mokyklos mokytojų kvalifikacijos kėlimui (dideliame mieste, stažas 33 m.).
- Aukšta mokytojo kvalifikacija. Mokykloje turetų dirbti mokytojai mylintys vaikus. Panaikinti mokinio krepšelį. (kaimo vietovė, stažas 43 m.).
- Kvalifikuotų kadro rengimas. Mokymo įstaigų aprūpinimas mokymo priemonėmis (kaimo vietovė, stažas 17 m.).
- Darosi visai neįdomu, kai beveik kasmet keičiasi reformos. (kaimo vietovė, stažas 23 m.).
- Labai prastos mokinių ir mokytojų darbo sąlygos, kurias reikia gerinti (kaimo vietovė, stažas 5 m.).
- Skirti daugiau lėšų, mažinti mokinių skaičių klasėse (kaimo vietovė, stažas 30 m.).
- Skirti daugiau lėšų ir dėmesio neformaliajam švietimui, daugiau dėmesio turi būti skiriama mokyklose sveikai gyvensenai (kaimo vietovė, stažas 20 m.).
- Mažiau kelti sumaištis iš auksčiau, o leisti mokytojams ramiai dirbti savo darbą (kaimo vietovė, stažas 18 m.).
- Švietimo valdininkų tiesioginis mokytojų darbas bent 6 mėn. vidurinėse ar pagrindinėse mokyklose (miestelyje, stažas 6 m.).
- Finansavimas, popierizmo mažinimas (kaimo vietovė, stažas 3,5 m.).
- Finansavimas (kaimo vietovė, stažas 18 m.).
- Mažiau nurodinti ir nuleidinti įvairius dalykus iš viršaus, ir mokytojai ir vaikai jau tapo bandomaisiais.. (kaimo vietovė, stažas 22 m.).
- Mažinti popierizmą, planų ir ataskaitų rašymą, daugiau dėmesio skirti mokinio ir mokytojo bendravimui (dideliame mieste, stažas 24 m.).
- Pasiūlymų neturiu (dideliame mieste, stažas 20 m.).
- Suteikti daugiau savarankiškumo (dideliame mieste, stažas 25 m.).
- Reikėtų daugiau našiai dirbančių pedagogų, o mažiau kuruojančių, tikrintojų ir užsiimančių tik bereikalingu popierizmu (dideliame mieste, stažas 13 m.).
- Suteikti mokytojui daugiau savarankiškumo. Sutvarkyti pradinių klasių mokinių vertinimą. Didinti finansavimą.(dideliame mieste, stažas 29 m.).
- Švietimo reforma turetų būti skaidresnė, nukreipta į mokyklų bendruomenes. Turetų būti svarbu mokinių ir mokytojų interesai.(miestelyje, stažas 36 m.).
- Gerinti kaimo vietovių mokyklų modernizavimą, sudarant apylyges sąlygas su miestų mokyklomis (kaimo vietovė, stažas 13 m.).